KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

OSZK KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR

Bereczky László: A tudományos és szakkönyvtárak fenntartási és fejlesztési irányszámai 1

Kovács Ilona: A Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalógusairól 6

A Bibliothèque Nationale és a British Museum Könyvtárának kötetkatalógusairól 12

Frey Tamásné: Kutatómunka a magyarországi könyvtárakban (1966) 14

Kutatási és fejlesztési munkák a tájékoztatástudomány területén. (A "Current Research and Development in Scientific Documentation" 14. kötetének ismertetése.) 28

Az OMKDK külföldi periódikus kiadványainak jegyzéke 31

Molnár Pál: A bibliológia (könyvtudomány) vitás kérdései két szovjet országos tanácskozás tükrében 33

Iszlai Zoltán: Német és magyar kötetkatalógusok szépirodalmi kínálata 49

Kováts Zoltán - Kokas Endréné: Kémiai szakirodalmi szolgáltatások a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárában 61

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának kiadványai 65

Az október végén Kölnben tartandó II. Nemzetközi Reprográfiai Kongresszusról 72

Bóday Pál: Nagyszabású gyarapítási és feldolgozási program az USA-ban 74

KIADJA
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

1967 1-2

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

13 évfolyam 1967 1-2 szám

TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVTÁRAK FENNTARTÁSI ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYSZÁMAI

Bereczky László

Konkrét irányszámok vagy az irányszámok kidolgozásának módszertana

A tudományos és szakkönytárügy régóta vajudó kérdése a fenntartási és fejlesztési mutatók, szabványok kidolgozása. A világ több országában képzett könyvtárosok, könyvtári szövetségek sokasága próbálkozott a helyes megoldással. Az eredmények azonban mindmáig nem állnak összhangban a belé-jük fektetett energiákkal.

A munkálatok közös célja olyan irányszámok, szabványok kidolgozása, amelyek alapján meg lehet határozni a könyvtárak állományi, személyzeti, szolgáltatási, költségvetési, elhelyezési és berendezési szükségleteit, illetőleg meg lehet állapitani, hogy valamely könyvtár pénzügyi, személyzeti stb. ellátottsága, teljesitménye megfelel-e a követelményeknek.

A könyvtárosok lelki szemei előtt az oktatásügy területén kidolgozott és alkalmazott irányszámok lebegtek mintaként. Látták, tapasztalták és irigyelték, hogy az oktatásügy szabványai mennyire megkönnyitik a különböző tervek gyors és pontos elkészitését és teszik ugyszólván automatikusan lehetővé a tanintézetek müködési feltételeinek arányos és kielégitő biztositását.

Negativ példáért nem kell a szomszédba menni: éppen az irányszámok hiánya miatt a könyvtárügyben tág tere nyilik a rögtönzésnek, a hozzávetőle-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ges, "nagyvonalu" tervezésnek, s a különböző szubjektiv tényezők érvényesülésének.

Nagyon is kérdéses azonban, hogy egyáltalán lehet-e sztenderdeket megállapitani a tudományos és szakkönyvtárak számára? Ugyanis szakkönyvtárak számára "általános" szabványok kialakitása önmagában ellentmondás, mivel a szakkönyvtár valami speciálisat jelent, a szabvány pedig általánosat. Igy tehát csupán olyan általánosságokat lehet megállapitani - a szakkönyvtári munka közös elemeit kiválasztva -, amelyek olyannyira általánosak, hogy semmitmondók.

Lehetséges megoldás talán, ha a tudományos és szakkönyvtárak egyes tipusaira alkalmazható szabványokat dolgozunk ki? Ez is nagyon kétséges. A más vonatkozásban jól felhasználható tipusalkotás itt nem sokat segit. Pl. nem állapodhatunk meg olyan kategóriáknál, mint kutatóintézeti könyvtár, vagy főiskolai könyvtár. Az anyaintézmény célkitüzéseihez való alkalmazkodáson tul döntően befolyásolja e könyvtárak egész tevékenységét a történeti mult, az adott szakterület információs helyzete (pl. van-e az adott tudományos diszciplina területét átfogó referáló szemle) stb. Tehát - a kutatóintézeti könyvtárak példájánál maradva - a kört tovább kell szükitenünk: alaptudományi - matematikai - alkalmazott matematikai kutatóintézeti könyvtár. Persze további differenciálódást jelent, ha egyéb szempontokat is érvényesitünk (pl. történeti, információs helyzetbeli szempontok). Tehát az ilyenfajta szükitéssel logikusan egészen az egyedi könyvtárig jutunk el. Az egyedi könyvtár számára kidolgozott irányszámok azonban már nem sztenderdek, hanem tervszámok, ill. a végzett munka mutatói.

Összefoglalóan tehát kimondhatjuk, hogy a tudományos és szakkönyvtárak számára általános érvényü irányszámokat nem lehet kidolgozni. Ehelyett lehetőség és szükség van általános jellegü irányelvek kidolgozására, amelyek e könyvtárak tevékenységét helyes és közös irányba terelik. Ez általános irányelvek szellemében kell kidolgozni az egyedi könyvtárakban a saját helyzetet és a konkrét célkitüzést figyelembevevő jellemző tervszámokat, illetve mutatókat.

Ugy hisszük tehát, hogy a könyvtárügy irányitó szerveinek, a módszertani központoknak nem az általános, számszerü sztenderdeket kell megállapitaniok, hanem a mutatók és irányszámok kidolgozásának módszereit kell összeállitaniok. A kidolgozott módszertannak olyannak kell lennie, amelynek alkalmazásával az egyedi könyvtárak -figyelembe véve sajátosságaikat- maguk állapithatják meg azokat a mutatókat, amelyek segitségével megvonhatják tevékenységük mérlegét, s kimunkálhatják fejlesztési irányszámaikat.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A módszertan kidolgozásának szempontjai

A továbbiakban megkisérelj ük számbavenni azokat a legfontosabb szempontokat, amelyeket a módszertan kidolgozásakor figyelembe kell vennünk.

a/ Állomány és gyüjtés

Az állomány nagyságrendjére nézve nem lehet számszerü szabványokat megállapitani, az az adott könyvtár történeti fejlődésének következménye, s lényegesen befolyásolják az elhelyezési viszonyok is. Fontos viszont, hogy az állományapasztás -a tulburjánzást gátoló biztonsági szelep- rendszeres, állandó és elvszerü legyen.

A gyüjtés irányszámait három oldalról: a szükséglet, a világirodalmi termés és a szakterületen gyüjtést folytató egyéb könyvtárak oldaláról kell megközeliteni.

Meg kell határozni, hogy a könyvtár által szolgált tudományos, vagy gazdasági tevékenység milyen körre kiterjedő és milyen mélységig hatoló informativ megalapozást igényel. Ezek alapján kell megtervezni a gyüjtés kivánatos körét, mélységét, s lehető exaktsággal a számszerüségeket is, beleértve a költségtényezőket is.

Természetesen a szükségletek felőli megközelités csak az illető szakterület szakirodalmi termésének egyidejü vizsgálata révén konkretizálható. Valamennyi tudományos és szakkönyvtár csak akkor tarthat igényt ezekre a minősitő elnevezésekre, ha állományukat a szakterület világirodalmi termésének egészéből válogatják ki, beszerezve mindazokat a müveket, amelyek elsődleges tudományos értékkel birnak, s más hazai könyvtár nem szerez be.

A fenti alapelv szerint tehát nem szerzi be a könyvtár azokat az értékes részterületi müveket, vagy kiadványféleségeket, amelyek a gyüjtőköri együttmüködés keretében más, azonos gyüjtőkörü könyvtárak profiljába tartoznak.

Tehát az egyes tudományos és szakkönyvtáraknak maguknak kell meghatározniuk gyüjtésük mennyiségi és minőségi mutatóit. Mégpedig ugy, hogy ezt a feladatot nem egyszeri, hanem folyamatos elemzőmunkával alapozzák meg. Az egyes könyvtárnak tehát állandóan tanulmányoznia kell a potenciális használók szakirodalmi igényeit, a szakterület kurrens irodalmát és épitenie kell a gyüjtőköri együttmüködést. Ezenkivül állandó elemzésnek kell alávetni saját állományát a kihasználtság szempontjából, amelynek eredményeként az állomány tervszerü apasztása ugyanolyan folyamatos munkává válik, mint az állománygyarapitás.

b/ Személyzet

A személyzeti normák kidolgozásakor arra a két alapvető kérdésre

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kell helyes választ adni, hogy az adott könyvtárban mennyi legyen a személyzet létszáma, s ennek a személyzetnek milyen legyen a képzettség szerinti megoszlása.

Általános sémát természetesen itt sem lehet adni, mivel nem tudunk meghatározni egyetlen viszonyitási alapot. A különböző sztenderdek kidolgozói általában a kiszolgált személyek, a potenciális vagy tényleges használók számát tekintik viszonyitási alapnak. Véleményünk szerint ez nem lehet elegendő. Még azonos könyvtártipusokra sem állapithatunk meg megközelitően pontos normativákat, hiszen a könyvtár történeti multja, a szakterület információs igénye, az ország információs rendszerében elfoglalt helye stb. alapvetően módositja ezeket.

Egyedül járható utnak a személyzeti normativák kidolgozásánál is az egyedi és ugyanakkor komplex elemzés látszik. Az adott könyvtár vezetésének, ill. a szakfelügyeleti szervnek mélyrehatóan tanulmányoznia kell mindazokat az igényeket, melyek az egyes könyvtár helyzetéből és ennek megfelelő célszerü fejlesztéséből eredően a személyzeti létszámot és annak megoszlását alapvetően befolyásolják.

Természetesen a legjobb, legszakszerübb elemzés sem biztositék arra, hogy a személyzet létszámát és összetételét helyesen állapitsák meg. Némi támpontot adnak a helyes létszámmegállapitáshoz -feltételezve az igényekből fakadó feladatok pontos számbavételét- az egyes munkaterületekre kidolgozott teljesitmény-normák. Itt azonban figyelembe kell venni, hogy éppen a könyvtári munka legérdemibb elemeinek egy része -mint pl. a tájékoztatás- nem normázható. Ugy hisszük azonban, hogy a személyzeti létszám helyes megállapitása a feladatok pontos számbavétele után már nem megoldhatatlan feladat, ehhez nagy segitséget nyujtanak a könyvtár vezetőjének a helyi tapasztalatok.

Összefoglalóan: véleményünk szerint a személyzet létszámát és megoszlását nem lehet sem a potenciális olvasók számához, sem az állomány mennyiségéhez, mint viszonyitási alaphoz mérten megtervezni, ehhez a feladatok egészének pontos számbavétele, azok elemzése szükséges.

c/ Költségvetés

Költségvetési sztenderdek általános megállapitását sem tartjuk járható utnak. Egy spekulativ uton kiszámitott, s a könyvtári tipusok szerint egységesen kötelező költségvetési normativa vagy tulságosan bő, vagy éppen szük anyagi lehetőségeket biztositana az egyedi könyvtáraknak.

A költségvetés helyes megállapitása is csak a feladatok, s azok végrehajtásához szükséges eszközök preciz számbavétele után lehetséges.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

d/ Elhelyezés és berendezés

Ez az a terület, ahol tényleges szabványok kidolgozására nyilik lehetőség. A könyvtári szabványositás szakirodalma is elsősorban az elhelyezés és a berendezés viszonylatában tud konkrét számszerü adatokat nyujtani. (Pl. kanadai egyetemi és főiskolai könyvtári normativák, az ALA szakkönyvtári szabványai).

Természetesen az elhelyezési és berendezési szabványok is csupán ajánlások, iránymutatók az egyedi könyvtárak számára, amelyek az adott feladatokhoz, a körülményekhez képest módosulhatnak, sőt törvényszerüen módosulnak is.

Összefoglalás

Összefoglalóan megállapithatjuk, hogy a tudományos és szakkönyvtárak viszonylatában nem lehet előregyártott sablonokkal dolgozni. Tudjuk, hogy könnyebb a képletek mechanikus alkalmazása, mégis a nehezebb, de minőségileg helyesebb utat ajánljuk: minden irányszám kidolgozása konkrét és folyamatos elemzések alapján történjék. Lényegében tehát arról van szó, hogy a megfelelő döntések -amelyek az egyedi irányszámokban realizálódnak- az igények, az ezeket kielégitő szolgáltatások, a lehetőségek (világirodalmi termés, az országos információs rendszer stb.) és a saját munkáról nyert objektiv információk alapján történjenek.

Tehát -véleményünk szerint- a hálózati központok, a központi módszertani szervek, vagy bizottságok, ne általános sztenderdek kidolgozásával bajlódjanak, hanem az egyedi könyvtárak irányszámainak helyes megállapitásához nyujtsanak segitséget azzal, hogy kidolgozzák az igénykutatás, az állományelemzés, a munka gépesitésének stb. módszertanát.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A KONGRESSZUSI KÖNYVTÁR NYOMTATOTT KATALÓGUSAIRÓL

Kovács Ilona

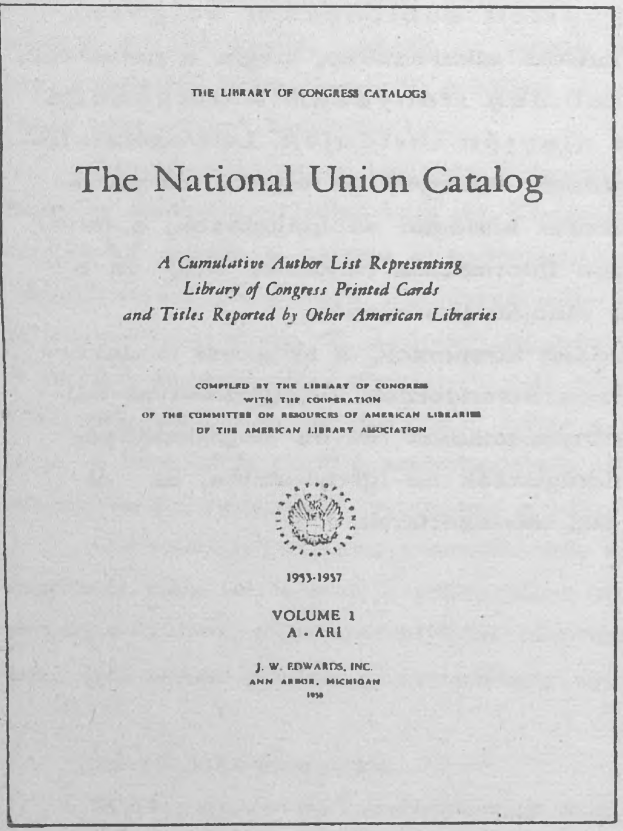

THE LIBRARY OF CONGRESS CATALOGS

The National Union Catalog

A Cumulative Author List Representing
Library of Congress Printed Cards
and Titles Reported by Other American Libraries

COMPILED BY THE LIBRARY OF CONGRESS
WITH THE COOPERATION
OF THE COMMITTEE ON RESOURCES OF AMERICAN LIBRARIES
OF THE AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION

1953-1957

VOLUME 1
A - ARI

J. W. EDWARDS, INC.
ANN ARBOR, MICHIGAN
1958

A Kongresszusi Könyvtár katalógusai, ill. a National Union Catalog része az USA nemzeti bibliográfiai rendszerének, tehát a nemzeti bibliográfia funkcióit tölti be. Létrejöttének szellemi és technikai feltételei a 19. század során fokozatosan alakultak ki. A modern nyomtatott katalógus függvénye volt egyrészt a Kongresszusi Könyvtár feldolgozási szisztémájának és katalógusrendszerének, másrészt az amerikai szakmai körökben a nyomtatott katalógus iránti igény kifejlődésének.

A Kongresszusi Könyvtár kezdetben belső használatra kötetkatalógussal rendelkezett, melyet nyomtatott formában jelentetett meg az 1800-as évek elejétől egészen 1864-ig. Ezek a kötetkatalógusok eleinte szakszerinti elrendezésben adták az anyagot, mely megegyezett a könyvtár állományának felállítási rendjével. Később áttértek a betürendre. Belső könyvtári célokra e korai kötet-

Felhivjuk olvasóink figyelmét, hogy az összefoglalóban ismertetett katalógus-kötetek az Országos Széchényi Könyvtárban megvannak.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

katalógusok használata azonban egyre nehézkesebbé vált. Igy az 1860-70-es években mind sürgetőbb feladatként jelentkezett a cédulakatalógus bevezetése. A Kongresszusi Könyvtár 1898-tól tért át az uj, cédulakatalógus építésére.

*

Nem kisebb jelentőségü a vizsgált kiadvány története szempontjából a nyomtatott katalóguscédula szolgáltatás bevezetése sem. A Kongresszusi Könyvtár 1902-ben az ALA felhivására Herbert Putnam vezetésével inditotta meg a nyomtatott katalóguscédulák árusitását valamennyi amerikai könyvtár és minden kutató számára. A nyomtatott katalóguscédulaellátás gondolatát már 1850-ben felvetette Charles C. Jewett, a Smithsonian Institution könyvtárosa. Ezt a javaslatot Archibald Macleish a katalógus bevezetőjében ugy értékeli, mint amely gondolat megnyitotta az utat az egységes katalogizálás és a nemzeti könyvállomány teljes katalógusának publikálása felé. A következő évek könyvtáros konferenciáin (1876 Philadelphia, 1877 New York), az ALA fórumain és könyvkereskedői körökben egyre több szó esett a felmerült terv gyakorlati megvalósitásáról. Elképzelésük szerint a könyvkereskedelem a megjelenő könyvekkel együtt árusitotta volna a nyomtatott katalóguscédulákat. Ezt két kiadó (Rudolph Indexer Company, Library Bureau) rövid ideig meg is kisérelte, de még nem teljes sikerrel. Sokkal eredményesebbnek bizonyult a Kongresszusi Könyvtár által megszervezett nyomtatott katalóguscédula-ellátás.

A Kongresszusi Könyvtárban, s a központi cédulaszolgáltatás eredményeként más amerikai könyvtárakban is kiépült modern cédulakatalógusok viszont lehetővé és szükségessé tették, hogy a Kongresszusi Könyvtár katalógusa könyv formájában is megjelenjék. Szükségessé vált ez a könyvtárak belső munkájában és a tudományos kutatás megkönnyitése érdekében egyaránt. Minthogy a tervezett uj katalógus funkciója tulnőtt a Kongresszusi Könyvtár keretein, igy a feladat megoldásába számos más amerikai könyvtár is bekapcsolódott. Ez lehetővé vált az egységes cédulaszolgáltatás nyomán kialakult egységes feldolgozási szisztéma következtében.

*

Az Association of Research Libraries felkarolta a nyomtatott katalógus ügyét, s 1936-ban tárgyalásokat kezdett a Kongresszusi Könyvtárral, váratlan nehézségek miatt azonban egyelőre eredménytelenül. 1940-ben azonban ismét előtérbe került a nyomtatott katalógus kérdése, s 1942 tavaszán megjelent az

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

THE LIBRARY OF CONGRESS CATALOGS

The National Union Catalog

A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by Other American Libraries

COMPILED BY THE LIBRARY OF CONGRESS WITH THE COOPERATION OF THE RESEARCH LIBRARIES OF THE AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION

1956-1962

VOLUME 1
A-ALT

ROWMAN AND LITTLEFIELD, INC.
NEW YORK, N.Y.
1963

THE ASSOCIATION OF RESEARCH LIBRARIES

A CATALOG OF BOOKS REPRESENTED BY LIBRARY OF CONGRESS PRINTED CARDS

Issued to July 31, 1942

VOLUME 1
A—ADLER, LEWIS H.

1958
PAGEANT BOOKS, INC.
New York, N. Y.

The Library of Congress

Author Catalog

A CUMULATIVE LIST
OF WORKS REPRESENTED BY
LIBRARY OF CONGRESS PRINTED CARDS
1948–1952

VOLUME 1
A–Asha

1960
PAGEANT BOOKS, INC.
Paterson, New Jersey

THE ASSOCIATION OF RESEARCH LIBRARIES

A CATALOG OF BOOKS REPRESENTED BY LIBRARY OF CONGRESS PRINTED CARDS

SUPPLEMENT

Cards Issued August 1, 1942—December 31, 1947

VOLUME 1
A—AMERICAN MARKETING ASSOCIATION

1960
PAGEANT BOOKS, INC.
Paterson, New Jersey

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

előfizetési felhivás. A Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalógusának fősorozata Catalog of Books Represented by Library of Congress Printed Cards cimen jelent meg 1942 és 1946 között. Tartalmazza az 1898. augusztus és 1942. julius 31 között feldolgozott könyvanyagot. Természetesen nem válogatás nélkül, ezért nem tekinthető a Kongresszusi Könyvtár állománya teljes katalógusának. De nem tekinthető kizárólagosan a Kongresszusi Könyvtár katalógusának sem, hiszen a katalógus több, mint 250 000 céduláját más amerikai könyvtárak készitették saját állományuk alapján.

Ezek után természetesen ujabb feladat előtt állt a könyvtár. Biztositani kellett a megjelent alapkatalógus folytatását. 1946 márciusában Helsey William Wilson egy röpiratot bocsátott közre (Proposed Plan for Printing Library of Congress Cards in Cumulative Book Form), melyben javaslatot tesz a szuplementek megjelentetésére. Az ARL külön bizottságot hoz létre a kérdés megoldására. 1947-től valóban havi, negyedévi és éves kumulációk formájában sikerül biztositani a katalógus folyamatosságát. Számtalan vita és felmérés eredményeként pedig 1948-ban megjelenik a katalógus második nagy ciklusa, mely az 1942. augusztus 1 és 1947. december 31 közötti periódust öleli fel. Ez a sorozat lényegében az alapkatalógus első szuplementje.

A következő kiegészités 1953-ban The Library of Congress Author Catalog cimen jelent meg és az 1948 és 1952-es periodusra vonatkozik. A katalógusban feldolgozott kiadványfajták köre bővült. Könyveken kivül bekerültek a katalógusba a térképek, zeneművek, filmek, folyóiratok, sorozatok, sokszorositott kiadványok stb. is. A filmanyagot a ciklushoz csatlakozó külön kötet tartalmazza.

Lényegében a katalógus ujabb kiegészité sekért, de a tartalomnak sokkal inkább megfelelő cimmel jelent meg immár a negyedik sorozat 1958 ban. A katalógus uj cime: National Union Catalog. A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by Other American Libraries. - A katalógus az 1953-1957-es időszakot dolgozza fel. Ehhez csatlakozik 1963-ban hasonló cimen az 1958-1962-es időszakot tartalmazó ötödik sorozat. Mindkét kumulációhoz a film- és zenei anyagot tartalmazó további kötetek csatlakoznak.

A katalógus valamennyi ciklusa a Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalóguscéduláinak foto-offszet eljárással készült másolata. A katalógus gyüjtőköre kiterjed a szerzős és szerző nélküli könyvekre, zeneművekre, térképekre, periódikumokra, sorozatokra, sokszorositott kiadványokra, filmekre. Rendezési alapelve a betürend. Egy szerző müvein belül előre kerülnek az össze-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gyüjtött müvek és annak forditásai. Majd ezt követik a cimek betürendjében vegyesen az egyes eredeti müvek és forditások. Cimleirási szempontból a katalógus három cédulatipust tartalmaz: fölapokat, melléklapokat és utalókat.

Allemagne, Henry René d', 1863–
... La toile imprimée et les indiennes de traite; notices par Henri Clouzot ... Paris, Gründ, 1942.
2 v. 208 pl. (part col.; incl. facsims.) 23½ x 25½cm.
Vol. 2 issued in portfolio.
"Bibliographie": v. 1, p. [133]–138.
Contents.—t. 1. Texte, renfermant 52 planches.—t. 2. Album, renfermant 244 planches et la nomenclature des toiles éditées par les Buquet au XIXe siècle.
1. Textile industry and fabrics—Hist. 2. Textile printing. 3. Clouzot, Henri, 1863– II. Title.
NK8809.A4 745.52 47-38096
Library of Congress [1]

Albert, Ernst, 1884–
Das naturgefühl L. H. Chr. Hölty's und seine stellung in der entwicklung des naturgefühls innerhalb der deutschen dichtung des 18. jahrhunderts, von Ernst Albert. Dortmund, F. W. Ruhfus, 1910.
137 p. 23½ cm. (On cover: Schriften der Literarhistorischen gesellschaft, Bonn ... VIII)
Chapters I–III were issued as the author's inaugural dissertation, Bonn.
"Literaturverzeichnis": p. [9]–11.
1. Hölty, Ludwig Heinrich Christoph, 1748–1776. 2. German poetry—18th cent.—Hist. & crit. 3. Nature in literature.
PT2359.H4A9 10-21337 rev

A fölapokon a cimfejet tipográfiailag kiemelik, szerzői, vagy testületi név esetén felülgépelik. A szerzői neveket disztinktiv elemekkel látják el. Ez a megkülönböztető elem többnyire a születési és halálozási év. A kiemelt cimfejeket a cimleirás teste követi, mely három részre oszlik:

a/ a cimlap lehetőleg minden változtatás nélküli, hü másolata: cim, alcim, a szerző és közremüködők névalakja a könyvön feltüntetett formában, impresszum;

b/ majd ezt követi a terjedelem és a sorozatok följegyzése;

c/ végül a rendkivül sok szempontra kiterjedő és igen alapos megjegyzések.

A megjegyzés tartalmazza: a gyüjtemények részletes analizisét; a rejtett bibliográfiák feltárását; a cirill és más nem latinbetüs cimfelvételeknél a transzliterált cimet; forditás esetén az eredeti cimet; a cimlapon szereplő, de a cimleirásból kimaradt vagy változtatott formában a cimfejbe emelt adatokat; a kolligátumok másik tagjára való utalást; a disszertációkra vonatkozó feljegyzéseket; mindenfajta közremüködő vagy tárgyalt személy pontos névkiegészitéseit: megkülönböztető adatait, uralkodók vagy más történelmi személyek rangjának pontos meghatározását stb.; a mü tartalmát feltáró tárgyszavakat, 1930 után feldolgozott müveken decimális számokat is.

A megjegyzést követően följegyzik továbbá a cimleirást készitő könyvtárakat, a könyv helyrendi számát, a megrendeléshez szükséges széria számot.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Melléklapok készültek a társszerzők, közreműködők és közreadók neveiről, feloldott anonim müvek ciméről, melyek röviditett cimleirással átutalnak a főlaphoz.

Utalók "see" szóval irányitanak a cimfejül választott formához.

1950-től a betürendes katalógus anyagát külön tárgyszerinti csoportositásban is közreadják. A kiadvány cime: Library of Congress Catalog. Books: Subjects, tulajdonképpen tárgyszókatalógus. A tárgyszavak betürendjében rendezi el az anyagot. Cimleirásai sokkal rövidebbek, mint a betürendes katalógus cimleirásai.

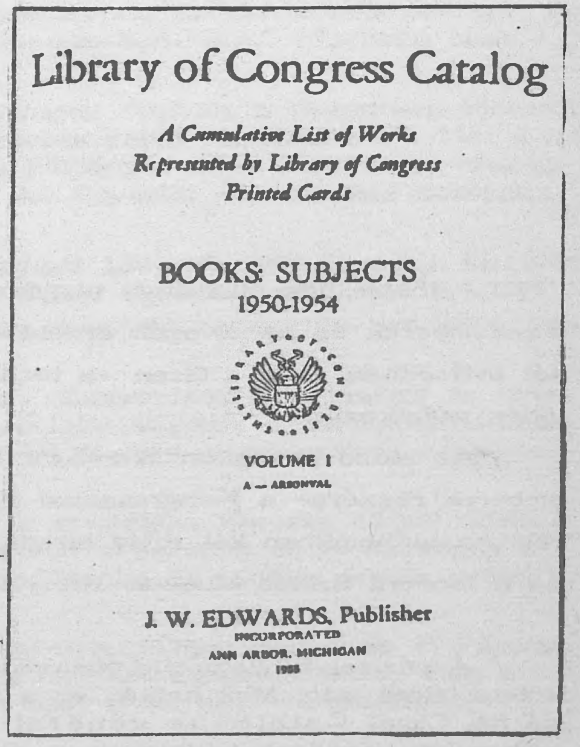
Library of Congress Catalog

A Cumulative List of Works Represented by Library of Congress Printed Cards

BOOKS: SUBJECTS
1950-1954

VOLUME 1
A — ARBONVAL

J. W. EDWARDS, Publisher
INCORPORATED
ANN ARBOR, MICHIGAN
1955

*

Bár részben a munka nagy volumene, részben az óriási időhatárok előidéznek bizonyos rétegződést, következetlenségeket a katalógusban, mégis a kiadvány egészéről elmondhatjuk, hogy megbizható, és igen sokrétü adatfeltárásai a belső könyvtári munka és a tudományos tájékoztatás egyaránt nélkülözhetetlen segédeszközévé teszik.

Irodalom

- A Library of Congress fent leirt katalógusainak bevezetői.
- Bóday Pál: Külföldi nemzeti bibliográfiák. Bp. 1961. 68 p.
- Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress. Washington 1949. 141 p.
- The Card Catalogs of the Library of Congress. A brief description. Washington 1955. 30 p.
- The Library of Congress and Its Work. 1950. 32 p.
- The Cataloging-in Source Experiment. A Report to the Librarian of Congress by the Director of the Processing Department. Washington 1960. 199. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

RÖVIDEN

A PÁRIZSI BIBLIOTHÈOUE NATIONALE ÉS A BRITISH MUSEUM KÖNYVTÁRÁNAK NYOMTATOTT KATALÓGUSAIRÓL

A többmilliós állományu nagykönyvtárak nyomtatott katalógusai mindig a szakemberek és az olvasók érdeklődésének középpontjában állottak. Az utóbbi két évtizedben ezen a téren -a technikai lehetőségek növekedésével- nagy fejlődés mutatkozik.

Az előző oldalakon Kovács Ilona beszámolt -elsősorban könyvtári szakemberek részére- a Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalógusainak helyzetéről. Az alábbiakban két rövid hiradást közlünk a párizsi Bibliothèque Nationale és a londoni British Museum Könyvtárának nyomtatott katalógusairól.

* *

A párizsi Bibliothèque Nationale nyomtatott nagykatalógusának eddig 194 kötete jelent meg. Mint tudjuk, ez a katalógus csak a szerzős müveket dolgozza fel. Cime: Catalogue général des livres imprimés. Auteurs. Külön sorozatban kerülnek feldolgozásra az anonim müvek. Ennek, valamint a szerzős müvek kiegészitő köteteinek kiadására később kerül sor.

A nagykatalógus ebben a régi formában az 1959-es évvel zárul. Az 1960. január 1-től a könyvtárba került nyomtatványokat a könyvtár egy uj tipusu katalógusban dolgozza fel, amelyben a szerzős müvek mellett a testületi szerzős és anonim müvek is benne vannak. Cime: Catalogue général des livres imprimés. Auteurs - Collectivités-auteurs - anonymes. Ez a katalógus 5 éves ciklusokban jelenik meg. Az 1. ciklus az 1960. jan. 1-től 1964. dec. 31-ig a könyvtárba került nyomtatványokat tartalmazza. A 300 ezer tételt magában foglaló, ofszet eljárással sokszorositott katalógus 12 folio kötetben jelenik meg, egészvászon-kötésben. Négy külön betürendben hozza az anyagot: 1/ a latin (és ó-görög), 2/ cirill, 3/ uj-görög és 4/ héber betüs szerzőjü müveket. Mindegyik betürendes rész a következő rendszavakat tartalmazza: - szerzők (beleértve a közremüködőket, szerkesztőket, előszó-irókat, forditókat stb.) - testületi szerzők (nyilvános és magán testületek) - anonim és többszerzős müvek cimrendszó alatt (a periodikumok és évkönyvek kivételével, amelyek külön katalógusban fognak megjelenni.) Az uj katalógusnak eddig 4 kötete jelent meg.

* *

A British Museum megszerkesztette 4 millió könyvének katalógusát. Elkészült "a világ.legvastagabb kötete". A 263 kék-ezüst szinü kötet mindegyike

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

500 oldalas, sulyuk összesen több mint 13 mázsa, és 1709 angol font és 10 shilling az ára (kereken 18800 márka). Kiadták összesen 750 példányban.

Sir Frank Francis, a londoni British Museum igazgatója bemutatta intézetének katalógusát, amely a maga 4 milliónyi tételével igényt tarthat arra, hogy a nyugati világnak, megközelitően, az egyetemes összesitő bibliográfiája legyen. A katalógus a Muzeum összes könyveit felsorolja, amelyeket 1455-től 1955-ig nyugati nyelven kinyomtattak. A katalógus betürendes (szerzői) katalógus. Hivatalos publikációk, anonim könyvek és folyóiratok külön rovatokban szerepelnek. Csupán az 1955 után megjelent kiadványok nincsenek feldolgozva, ezek a következő 10 évben további kötetekben fognak megjelenni. Ezenkivül nem szerepel néhányezer erotikus mü, melyeket a British Museum-ban "p.c." ("private case") betük megjelöléssel, zár alatt tartanak.

Mintegy négy millió könyvet, minden nyugati nyelven, a Gutenberg-Bibliától kezdve, felsorol a katalógus. 500 tonna famentes papirt használtak fel. Már a munkálatok befejezése előtt a katalógus összes példányát előre eladták. 38 országba jut el. Kinától kezdve, egészen Peruig. Az Egyesült Államok 242 sorozatot vett meg, kereken 4,5 millió márkáért.

A British Museum utolsó teljes katalógusát 1881-től 1905-ig adták ki. 1931-ben megkezdték a revidiált kiadás munkálatait, de 1954-ben még csak a -DEF - betücsoportig, az 51. kötetig jutottak. Ezzel a tempóval csak 2100-ban értek volna el a Z betüig.

Lemondtak a munkák régi, "perfekciós" módszerének folytatásáról és elhatározták, hogy egy sajátos fényképezőgéppel lefényképezik az olvasótermi-katalógus 1600 vastag kötetének valamennyi tételét és egy uj módszerrel a helyes sorrendbe sorolják azokat.

1959 végén tizenhét szakember fogott a munkához. Havonta 60000 tételt fényképeztek le és hetenként egy-egy uj kötetet készitettek el. A katalógus folyamatosan fogja tükrözni az állományt; minden évben és minden tizedik évben egy kiegészitő kötettel fog bővülni.

Hat év abszolut gyorsasági rekord egy ilyen jellegü munkánál. A Párizsi Nemzeti Könyvtárban 1897-ben kezdtek meg egy katalógusmunkálatot. Még a mai napig sem készült el. (Megjelent a Die Welt 1966. okt. 7-i számában).

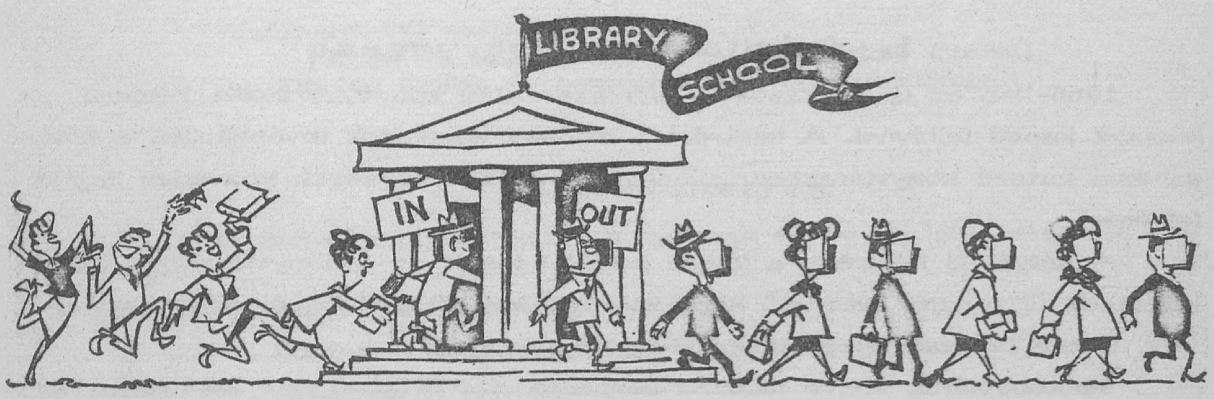

A LIBRARY JOURNAL (1967.1.sz.) a könyvtárosképzésről.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KUTATÓMUNKA A MAGYARORSZÁGI KÖNYVTÁRAKBAN (1966)

Frey Tamásné

A hazai könyvtártudományi kutatások első, átfogó értékelését, a fejlődés kívánatos irányát és arányait az 1960-as ankét előadói és hozzászólói végezték el, illetve jelölték meg. (1)

Az ankét óta bekövetkezett változásokról nyujt áttekintést Fülöp Géza: A könyvtártudományi kutatás helyzete (1965) c. tanulmányában. (2)

Cikkünk a hivatkozott dokumentumok nyujtotta sokoldalu áttekintéshez azzal kiván hozzájárulni, hogy az 1966-ban bejelentett valamennyi uj kutatás adatainak rövid ismertetése mellett a tárgyat mindössze egyetlen szempontból teszi elemzés tárgyává:

az uj miniszteri rendelet megjelenésének évében milyen tényezők befolyásolták a könyvtárakban folyó kutatások témájának megválasztását s e tényezőkre mennyiben hatott a Távlati Könyvtártudományi Kutatási Program?

1. A kutatások szervezése

1966-ban az uj kutatások bejelentésére 149 könyvtár, illetve hálózati központ kapott felhivást. A felhivást a hálózati központok továbbitották a hálózatukba tartozó könyvtárakhoz, a nagyobb hálózati egységek közvetlen kaptak felkérést.

A pályázati felhivást, a távlati kutatási tervet és a könyvtárakban folyó kutatások uj rendjét ismertető körlevelet a KMK 59 MM főhatóságu könyvtárnak, illetve hálózati központnak küldte meg.

90 könyvtárat, illetve hálózati központot az OKDT elnöke kért fel az uj kutatások bejelentésére.

A 149 intézmény közül 40 válaszolt. Nemleges választ adott 18 könyvtár.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Uj kutatást jelentett 22 könyvtár, továbbá a KMK és az ELTE Könyvtártudományi Tanszéke. Tehát 1966-ban nem inditott uj kutatást, vagy nem szolgáltatott adatot 128 megkérdezett könyvtár, illetve hálózati központ.

A kutatások szervezését hátrányosan befolyásolta, hogy a távlati kutatási tervet és a pályázati felhivást csak 1966 májusában kapták meg a könyvtárak, továbbá, hogy az uj miniszteri utasitás az 1966. évi uj kutatások bejelentési határideje után jelent meg. Ezért 1966-ban néhány könyvtár tartózkodott uj kutatások engedélyezésétől (pl. az OSzK).

A KMK kutatás szervezési feladatainak megfelelően 21 kutató számára gondoskodott szakmai konzultánsról. E feladatra a következő szakembereket kérte fel:

Bóday Pál osztályvezető
(KMK)

Dr. Domanovszky Ákos igazgatóhelyettes
(Egyetemi Könyvtár, Bp.)

Fülöp Géza egyet. adjunktus
(ELTE Könyvtártudományi Tanszék)

Dr. Haraszthy Gyula főosztályvezető
(Országos Széchényi Könyvtár)

Kisfaludi Sándor osztályvezető
(Országos Pedagógiai Könyvtár)

Dr. Kovács Máté egyetemi tanár
(ELTE Könyvtártudományi Tanszék)

Dr. Patek Ferenc osztályvezető
(KGM Müszaki Tudományos Tájékoztató Intézet)

Dr. Szentmihályi János egyet. docens
(ELTE Könyvtártudományi Tanszék)

Dr. Tóth András osztályvezető
(Egyetemi Könyvtár, Bp.)

Vásárhelyi Pál osztályvezető
(KGM Müszaki Tudományos Tájékoztató Intézet)

Dr. Zibolen Endre, a neveléstudományok kandidátusa

2. A kutatóhelyek

Az 1966-ban uj kutatást jelentő könyvtárak és egyéb intézmények a következők:

A. Tudományegyetemi könyvtári hálózatok

1. Eötvös Loránd Tudományegyetem Központi Könyvtára
2. ELTE Jogtudományi Kari Könyvtár
3. József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, Szeged
4. Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi Könyvtára, Debrecen

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

B. Iskolai könyvtári hálózat

5. Országos Pedagógiai Könyvtár, Budapest
6. Tanitóképző Intézet Könyvtára, Sárospatak

C. Tanácsi közmüvelődési könyvtári hálózatok

7. Katona József Megyei Könyvtár, Kecskemét
8. Városi Somogyi Könyvtár, Szeged
9. Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, Győr
10. Megyei Könyvtár, Veszprém

D. Müszaki felsőoktatási könyvtári hálózatok

11. Budapesti Müszaki Egyetem Központi Könyvtára
12. Nehézipari Müszaki Egyetem Központi Könyvtára, Miskolc

E. Akadémiai könyvtári hálózat

13. MTA Biokémiai Intézet Könyvtára, Bp.
14. MTA Központi Könyvtár

F. Mezőgazdasági és erdészeti könyvtári hálózat

15. Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtára, Gödöllő
16. Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Könyvtára, Bp.

G. Orvostudományi könyvtári hálózat

17. Orvostudományi Egyetem Könyvtára, Szeged

H. Szakszervezeti közmüvelődési könyvtári hálózatok

18. Békés Megyei SZMT Központi Könyvtára, Békéscsaba

I. Müszaki termelési könyvtári hálózat

19. ÉM. Épitésügyi Tájékoztatási Központ, Bp.
20. Vasuti Tudományos Kutatóintézet, Bp.

J. Hálózaton kivüli könyvtárak

21. Belkereskedelmi Kutató Intézet Könyvtára, Bp.
22. SZOT Központi Iskola Könyvtára, Bp.

K. 23. OSzK Könyvtártudományi és Módszertani Központ
24. ELTE Könyvtártudományi Tanszék.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

1. sz. táblázat

	Hálózat	Kutatóhelyek száma	Kutatók száma	Témák száma	Ebből könyvtár tudományi téma
MM főhatóságu könyvtári hálózatok	Tudományegyetemi hálózatokból	4	10	12	8
	Müszaki felsőoktatási hálózatokból	2	11	12	9
	Iskolai hálózatokból	2	3	3	2
	Tanácsi közmüvelődési hálózatokból	4	14	10	8
	Összesen:	12	38	37	27
Egyéb főhatóságu könyvtári hálózatok	Hálózat				
	MTA hálózatból	2	25	38	15
	Müszaki termelési hálózatokból	2	4	2	2
	Szakszervezeti hálózatokból	1	1	3	3
	Mezőgazd. és erdészeti hálózatokból	2	5	6	3
	Orvostudományi hálózatokból	1	1	1	-
	Összesen:	8	36	50	23
Egyéb kutató helyek	Hálózaton kivüli könyvtárak	2	4	2	-
	ELTE Könyvtártudományi Tanszék	1	11	21	21
	KMK	1	6	6	6
	Összesen:	4	21	29	27
	Országos összesitésben	24	95	116	77

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

III.sz.táblázat

A Távlati könyvtártud-i Kut-i program főbb tárgykörei és az azokból történt témaválasztások	A könyvtárakban dolgozó kutatók és téma választásaik					Könyvtári Kut.össz. 78 Témaválasztások össz.	Egyébintézm. dolg-kutatók VI csop. Kut-létsz. 17	Az össz. intézetben dolgozó kutatók létszáma = 95 Témaválasztásaik
	1. csop. Kut.létszáma 21	2. csop. Kut.létszáma 8	3. csop. Kut.létszáma 28	4. csop. Kut.létszáma 17	5. csop. Kut.létszáma 4			
I. Társadalmi összefüggések. Tervezés és szervezés	3	-	3	1	-	7	5	12
II. A könyvtári és dokumentációs munka vezetése, értékelése, gazdaságossága	2	-	-	-	-	2	-	2
III. Igénykutatás	3	-	2	4	1	10	1	11
IV. Az olvasószolgálat kérdései	1	-	-	-	-	1	1	2
V. Szakirodalmi tájékoztatás (Bibl.Dok.)	-	-	2	-	-	2	2	4
VI. Az állomány kérdései	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Információ tárolás és visszakeresés	4	2	2	-	3	11	4	15
VIII Könyv és könyvtörténet	7	-	1	3	-	11	11	22
Témaválasztások a Programból Összesen:	20	2	10	8	4	44	24	68
Programon kivüli kutatások	3	2	6	1	-	12	8	20
Nem könyvtártudományi kutatások	7	6	20	9	-	42	-	42
———	10	8	26	10	-	54	8	62

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

II. sz. táblázat

A Távlati Könyvtártudományi Kutatási Program főbb tárgykörei	Tud. egyet-i hálózatok Kutató=10	Műsz-i felsőokt.hálózatok. Kutató=11	Isk.könyvt-i hálózatok Kutató=3	Tanácsi közm-i hálózatok Kutató=3	MTA hálózat. Kutató=25	Műsz-i term.hálózatok Kutató=4	Mezőg.Erdész.hálózatok.Kutató=5	Crv. hálózatok. Kutató=1	Hálózaton kívüli Kutató=4	ELTE Tud.Tansz. Kutató=11	KMK Kutató=6	SZOT Kutató=1	Összes Kutatók=95
I- Társadalmi összefüggések.Tervezés és szervezés	2	1	-	2	2	-	-	-	-	2	3	-	12
II. A kvtári és dok. munka vezetése, értékelése,gazdaságossága	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
III. Igénykutatás	1	1	1	6	-	-	-	-	-	-	1	1	11
IV. Az olvasószolgálat kérdései	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
V. Szakirodalmi tájékoztatás (Bibl. Dok.)	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	4
VI. Az állomány	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Információ tárolás és visszakeresés-	2	-	-	4	4	-	-	-	4	-	1	15
VIII Könyv és könyvtörténet	4	4	1	-	1	-	1	-	-	10	1	-	22
Összesen:	7	8	2	10	8	4	2	-	-	18	6	3	68
Programon kívüli	1	1	-	2	7	-	1	-	-	8	-	-	20
Nem könyvtártudomán	4	3	1	3	23	-	3	1	4	-	-	-	42
Összesen:	5	4	1	5	30	-	4	1	4	8	-	-	62

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A kutatóhelyek, a kutatók és a kutatási témák

megoszlása főhatóság szerint

MM-hez	tartozó intézmény	= 14,	kutató = 55,	téma = 64
MTA-hoz	" "	= 2	= 25	= 38
FM-hez	" "	= 2	= 5	= 6
Eü.Min-hoz	" "	= 1	= 1	= 1
SZOT-hoz	" "	= 2	= 4	= 4
ÉM-hez	" "	= 1	= 2	= 1
Belker.Min.-hoz	" "	= 1	= 1	= 1
KPM-hez	" "	= 1	= 2	= 1
	Összesen	= 24	= 95	= 116

3. Kutatási statisztika

1966-ban 116 uj téma kutatását jelentették, ebből 39 nem könyvtártudományi téma. 10 nem könyvtártudományi téma kutatása az MM-hez, 29 egyéb főhatóság alá tartozó intézményekben folyik.

A jelentő intézmények 77 könyvtártudományi téma kutatását jelezték. Ezek közül 54 témát az MM, 23 témát egyéb főhatóságu könyvtárból jelentettek. A 77 könyvtártudományi téma közül 22 történeti jellegü, a többi részben könyvtárelméleti, részben gyakorlati kérdésekkel foglalkozik.

A főhatóságok alá tartozó, kutatást jelentő intézményekről, kutatóikról és a választott témák jellegéről az I. és a II. sz. táblázat tájékoztat. (Meg kell jegyeznünk, hogy a nem MM főhatósága alá tartozó intézményekben folyó kutatómunkáról -mint ez az adatokból is kitünik- az OKDT felhivása ellenére is rendkivül hiányosak az adataink).

4. A kutatók

1966-ban uj téma kutatására 95 személy jelentkezett, ezek közül könyvtártudományi téma kutatását 62-en, nem könyvtártudományi téma kutatását 35-en vállalták. 2 kutató többirányu kutatómunkát végez, ezért mindkét csoportban szerepelnek.

A kutatókból hivatali besorolásuk alapján 6 csoportot képeztünk:

1. Könyvtárigazgató, könyvtárvezető és helyetteseik
2. Osztályvezetők és helyetteseik

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

3. Csoportvezetők és helyetteseik. Tudományos főmunkatársak, tudományos munkatársak.

4. Főkönyvtáros. Könyvtáros I, II, III.

5. Nem könyvtári szakemberek

6. ELTE Könyvtártudományi Tanszék és KMK dolgozói

A továbbiakban az egyes csoportokba tartozó kutatók által választott témákat megkíséreltük elhelyezni a Távlati Könyvtártudományi Kutatási Program főtémaköreiben -külön kezelve a programon kívüli könyvtártudományi és a nem könyvtártudományi témaválasztásokat. (Ld. III. sz. táblázat).

A témaválasztások számításánál ugy jártunk el, hogy minden témát annyiszor soroltunk be, ahányszor választották, azaz pl. az 1 témán dolgozó 3 tagu munkaközösség esetében a téma, ill. a "választás" 3 izben került besorolásra.

Ezért a témák összege nem lehet azonos a témaválasztások összegével.

1. csoport. Könyvtárigazgatók, könyvtárvezetők és helyetteseik

E csoportba 21 személy tartozik, a kutatási témák száma 28. Főhatóságilag a megoszlás egyenletes: 10 kutató tartozik az MM, 11 egyéb főhatóságokhoz. E csoport témaválasztásánál a könyvtártudományi témák dominálnak; érdekes azonban, hogy ezen belül a könyv- és könyvtártörténeti témák iránt legnagyobb az érdeklődés (7 esetben választottak e tárgykörből). A további témák megoszlanak az "Információ-tárolás és -visszakeresés", a "Társadalmi összefüggések. Tervezés és szervezés", az "Igénykutatás", a "Könyvtári és dokumentációs munka vezetése, értékelése, gazdaságossága", az "Olvasószolgálat kérdései" és a programon kívüli könyvtártudományi tárgykörök között.

2. csoport. Osztályvezetők és helyetteseik

E csoportba tartozók száma 8 fő, közülük 1 fő dolgozik MM főhatóságu intézményben. Kutatási témáik száma: 10. A csoport létszáma nem-kívánatosan alacsony; témaválasztásukat csak ismertetni lehet, értékelni alig. Két esetben választottak az "Információ-tárolás és -visszakeresés" témakörből, 2 esetben programon kívüli témát, 6 esetben pedig nem könyvtártudományi témát jeleztek.

A csoportnak az 1966. évi uj kutatásokban való kisszámu részvétele azzal magyarázható, hogy a rendszeresen kutató osztályvezetők régi témáikon több éven át dolgoznak, kevesen vállalják uj téma kutatását. Másrészt azonban elgondolkoztató, hogy a jelentett uj témák többsége a nem könyvtártudományi kutatások kategóriájába tartozik.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

3. csoport. Csoportvezetők és helyettesek, tudományos főmunkatársak és munkatársak

Létszámuk 28, ebből 13 MM, 15 egyéb főhatóságok alá tartozó könyvtárak dolgozói. Kutatási témák száma 35. Főhatósági szempontból összehasonlítva az 1., 2. és 3. sz. csoportok összetételét, szembetünő a köztük lévő különbség. Ui. az 1. csoportban egyenlő arányban szerepeltek az MM és az egyéb főhatóságok alá tartozók, a 2. és 3. csoportban az arány viszont az utóbbiak javára tolódik el. Témaválasztásaikban feltünő a központi kutatási programba tartozó témák kis százaléka, eltolódás a nem könyvtártudományi és a programon kivüli témák felé. Ez a jelenség annál is sajnálatosabb, mert egyrészt a kutatók "derékhadát" képezik, másrészt feltehetően fontos könyvtári munkaterületen dolgoznak.

4. csoport. Főkönyvtárosok, könyvtáros I, II, III.

Létszámuk 17, ebből MM főhatóságu 13, egyéb főhatóságu könyvtári kutató 4. A vállalt kutatási témák száma: 17. Az arány itt az MM főhatóság javára tolódik el. Témaválasztásuk: nem könyvtártudományi 9, könyv- és könyvtártörténeti 3, "igénykutatási" 4. Lényegében e 3 témakörre koncentrálódik az érdeklődés, ezen tulmenően csak az 1-es és a programon kivüli témakör szerepel 1-1 esetben.

5. csoport. Nem könyvtári szakemberek

Bár e csoport mindössze 4 tagu, mégis érdemesnek tartjuk külön kezelni az ide tartozókat, hiszen uj szint képviselnek a könyvtártudományi kutatások körében. E csoport tagjai mérnökök és közgazdászok, 1 közülük MM, 3-an pedig egyéb főhatóságu intézményekben dolgoznak, és mindnyájan könyvtártudományi témák kutatásába kapcsolódtak be. Elsősorban az információtárolás és visszakeresés kérdései érdeklik őket, azonban akad 1 olyan kutató is közöttük, aki egy igénykutatással foglalkozó munkaközösséghez csatlakozott. A kutatási témák száma: 3. E csoport tagjai valamennyien munkaközösségben kutatnak és a 3 téma szerepel az 1. csoport témái között is.

E réteg fokozódó mértékben történő bekapcsolása a könyvtártudományi kutatómunkába kivánatos lenne. Néhány fontos témakörben, mint pl. "A könyvtári és dokumentációs munka vezetése, értékelése, gazdaságossága", a közgazdászok bevonása nagy haszonnal járna, de növelni kellene azok számát is, akik az "Információ-tárolás és -visszakeresés" tematika kidolgozásában képesek lennének alkotóan közremüködni.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

6. csoport. ELTE Könyvtártudományi Tanszék és a KMK dolgozói

E kutatókból helyesnek látjuk külön csoportot alakitani, mert munkafeltételeik nem azonosak a könyvtárakban dolgozó kutatókéval.

A csoportba 17 kutató tartozik, ebből 11 az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének dolgozója. A kutatott témák száma 27. A csoportban alig van olyan kutató, aki egy témán dolgozik; 4 személy 2 téma, 3 személy 4 téma, 1 személy 3 téma kutatását vállalta. A témaválasztásban nagy szerepet kap a könyv- és könyvtártörténet (11), a programon kivüli kutatások száma is magas (8), de sajnálatos módon e csoportban is "gazdátlan" maradt az Állomány kérdései tárgykör.

5. A csoportok értékelése

1. Országosan még mindig kevés adattal rendelkezünk a könyvtárakban folyó kutatásokról.

2. Az MM Könyvtárosztályához tartozó intézmények közül 1966-ban mindössze 12 könyvtár jelentett uj kutatást. 1 kivételével (fővárosi könyvtári hálózat) minden könyvtári hálózatból jeleztek kutatásokat; azonban az MM egyéb főosztályaihoz tartozó könyvtári hálózatok és a hálózaton kivüli könyvtárak passzivak maradtak. Az adatok alapján megállapitható, hogy az 1966-ban bejelentett uj kutatások nagy többsége (mind a kutatók 55:40, mind a kutatási témák 64:52, mind a résztvevő intézmények 14:10 tekintetében) az MM Könyvtárosztályának főhatósága alá tartozó intézményekben folyik.

A kutatók többségét az 1, 3, 4. csoportokban találjuk, s bár e csoportok létszámban alig térnek el egymástól (21:28:17), mégis némi "hullámzás" tapasztalható. Az, hogy a kutatók zöme az 1-2-3-as csoportokba tartozik, arra mutat, hogy a beosztás és a kutatómunka vállalása között bizonyos összefüggés észlelhető. A magasabb beosztásuak közül aránylag többen vesznek részt a kutatásban, mint a beosztottak közül.

Az egyes csoportok főhatóság szerinti összetételét vizsgálva megállapitható, hogy az MM főhatóságu könyvtárakban az igazgatók, a főkönyvtárosok és a könyvtáros I. II. III. besorolásu dolgozók, továbbá a tudományos fő- és -munkatársak közül kerül ki a legtöbb kutató, mig az egyéb főhatóságuaknál annyi eltérés tapasztalható, hogy az alacsonyabb besorolásu dolgozók alig vesznek részt a kutatásokban.

A beosztással járó könyvtári munkakör, ugy tünik, alig determinálja a témaválasztást; a választott témáknak a kutató munkaköréhez viszonyitottan nincs, vagy alig van "alkalmazott" jellege.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

IV. sz.táblázat

A távlati Könyvtártudományi kutatási Program főbb tárgykörei	Országos könyvtárak	Egyetemi könyvtárak	Tanácsi és szakszerv. kvtárak	Szakkönyvtárak	Kvtárban dolgozó össz.kutatók és téma választásaik	Egyéb intézmények ben kutatók és témaválasztásaik	Össz.kutatók és témaválasztásaik
Kutatók száma	26	27	15	10	78	17	95
I. Társ-i összefüggések tervezés és szervezés	2	3	2	-	7	5	12
II. A könyvtári és dokumentációs munka értékelése	1	1	-	-	2	-	2
III. Igénykutatás	1	2	7	-	10	1	11
IV. Az olvasószolgálat kérdései	-	-	1	-	1	1	2
V. Szakirodalmi tájékoztatás	-	-	2	-	2	2	4
VI. Az állomány kérdései	-	-	-	-	-	-	-
VII. Információ tárolás és visszakeresés	2	2	1	6	11	4	15
VIII. Könyv és könyvtörténet	1	9	-	1	11	11	22
Összesen:	7	17	13	7	44	24	68
Programon kivülá kutatások	7	3	2	-	12	8	20
Nem könyvtártudományi kutatások	24	11	3	4	42	-	42
Összesen:	31	14	5	4	54	8	62

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Összefoglalás

1. Ha a központi "kutatási program" hatását tesszük mérlegre, akkor megállapitható, hogy e programból történt a témaválasztások több mint fele: számszerüleg 68, mig a programon kivüli és a nem könyvtártudományi témaválasztások száma 62. Tehát a program hatása globálisan érvényesült.

2. Ha a témaválasztásokat abból kiindulóan vizsgáljuk, hogy a kutatók mely könyvtártipusban dolgoznak, akkor a kutatások összképe a következőképpen alakul (ld. IV. sz. táblázat).

Az országos könyvtárak 26 kutatót jelentettek, akik témáikat 7 esetben a Távlati Könyvtártudományi Kutatási Programból, 31 esetben azonban programon kivüli és nem könyvtártudományi témakörből választották. Nem jelentettek kutatást az olvasószolgálat, a szakirodalmi tájékoztatás és az állomány kérdései témakörből. Ugyanez a 3 téma maradt gondozatlan az egyetemi könyvtárak kategóriájában is, ahol 27 kutató szerepel. A Távlati Könyvtártudományi Kutatási Programból történt témaválasztásaik száma 17, ebből 9 könyv- és könyvtártörténettel foglalkozik. A programon kivüli és nem könyvtártudományi témaválasztások száma 14.

A közmüvelődési könyvtárak kategóriájába soroltuk az egyetlen kutatást jelentő SZMT Központi Könyvtárat is, igy e kategóriában a kutatók száma 15. Témaválasztásaik közül 13 tartozik a Távlati Könyvtártudományi Kutatási Programba; kiemelkedően sok az igénykutatási témakör: 7. E könyvtártipus kutatói mindössze 5 esetben választottak programon kivüli és nem könyvtártudományi kutatást.

A kis szakkönyvtárak kutatóinak (számuk 10) témaválasztása a legjellegzetesebb. A Távlati Könyvtártudományi Kutatási Programból 7 esetben választottak, ebből 6 az információtárolás és visszakeresés, 1 a könyv- és könyvtártörténeti témakörből történt. A nem könyvtártudományi kutatások száma 4 (ezek azonban szintén a gépesités kérdéseivel foglalkoznak, ha bibliográfiai feltárás formájában is).

3. Mindezekből megállapitható, hogy az országos, az egyetemi és a kis szakkönyvtárakban a kutatók a Távlati Kutatási Program 3 kérdésköréből nem választottak témát: az olvasószolgálat, a szakirodalmi tájékoztatás és az állomány kérdései témakörökből; majdnem ugyanez a helyzet a könyvtári és dokumentációs munka vezetése, értékelése, gazdaságossága esetében is. Összehasonlitva ezeket az adatokat Fülöp Géza már emlitett cikkének ( ) 6.sz. táblázatával kitünik, hogy a fenti három témakör iránti érdeklődés a korábbiakhoz viszonyitottan megcsappant, mig a negyedik témakör iránti közömbösség ugy látszik, hagyományos.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az adatokból nyilvánvaló, hogy a Távlati Könyvtártudományi Kutatási Program egyes témáinak "huzóereje" nem egyforma. Ez lehet, de nem feltétlenül, a Program hibája; tény, hogy a könyv- és könyvtártörténeti és a programon kivüli részkutatások, száma más tárgykörökhöz viszonyitottan még ma is sok, ami önmagában nem adna okot aggodalomra; a problémát az jelenti, hogy e témakörökben folytatott kutatások egyrészének alig van kapcsolata napjaink kérdéseivel, más részüknél viszont vitatható, hogy kutatás tárgyát képezik-e?

Ugyanakkor örömmel üdvözölhetjük, hogy az információ-tárolás és visszakeresés problematikájával, a társadalmi összefüggések és az igénykutatás kérdéseivel viszonylag sok kutató foglalkozik.

4. A nem könyvtártudományi kutatási témák nagy száma önmagában nem itélhető el, hiszen a könyvtár fenntartó szerveinek elismerését aligha nyerheti el könyvtártudományi kutatásokkal, sokkal inkább a szolgált tudományterületeken folytatott kutatások eredményezhetik a kivánt megbecsülést. E tényező mégegy értelmezésre ad alapot. Feltételezhető ugyanis, hogy a könyvtárakban dolgozó szakemberek egyéni, tudományos érvényesülésüket nem könyvtári vagy dokumentációs munkaterületükön keresik, hanem más tudományterületeken, melyek müvelése révén szélesebb körben nyerhetnek társadalmi elismerést. Különösen elképzelhető ez a nem könyvtári végzettségüek esetében, de azoknál is, akik két szakot végeztek az egyetemen.

Bármi is legyen az inditóok, ezt a jelenséget egymással ellentétesen ható erők hozták létre. Érdemes lenne a kérdést széles körben megvitatni (pl. az Egyesületben).

Mindenesetre a könyvtárakban folyó kutatásokban a könyvtártudományi kutatások egészséges részarányát kivánatos a jövőben is biztositani; az uj miniszteri utasitás értelmében az MM főhatóságu könyvtárakban ez elsődlegesen a könyvtárigazgatók és vezetők feladata és felelőssége. Felelőssége azért, mert a könyvtári munka szinte forradalmi változásának korát éljük; a hagyományos, a "kisipari" módszerek kora tünőben van, s az uj kialakitása szokatlan követelményeket állit az összes könyvtárak elé. Uj törvényeket, uj módszereket kell kikutatni, átértékelve mindazt, amit eddig tudtunk, felhasználva a matematikát, a szociológiát, a pedagógiát és a többi tudományterületeket. Ezt a munkát a könyvtárosok helyett más nem fogja elvégezni.

5. A számadatokból megállapitható egyrészt, hogy a női kutatók számaránya, viszonyitva a férfiakéhoz, kevés: 35:60 (holott köztudomásu, hogy a könyvtárosi pályát az "elnőiesedés" veszélyezteti), másrészt a Budapesten lakó és a vidéken lakó kutatók számaránya erősen a fővárosiak javára alakult: 67:28. Kivánatos ezeken az arányokon változtatni.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

6. Megállapitható, hogy az uj kutatások engedélyezése tekintetében 1966-ban az MTA Központi Könyvtára a legbőkezübb.

7. Végül meg kell jegyeznünk, hogy megállapitásaink érvényessége igen relativnek tekinthető, két oknál fogva:

a/ kevés adat áll rendelkezésünkre országos viszonylatban,

b/ csak az 1966. évi jelentések adatainak elemzésére szoritkoztunk és az adatok gyüjtését 1966. decemberében lezártuk. Továbbá figyelmen kivül hagytuk az 1965-ben befejezetlen kutatásként nyilvántartott 18 országos jellegü és 27 helyi jellegü könyvtártudományi kutatást. Ezek sorsáról ma keveset tudunk; az átmenő kutatásokat a könyvtárak nem jelentették.

(1) A könyvtártudományi kutatás kérdései. Bp. 1961. OSzK. Könyvtártudományi és Módszertani Központ. 49. p.
(2) Könyvtári Figyelő. 1965. 5-6. sz. 423-441. p.
(3) 158/1966. (M.K.15.) M.M.

Könyvtárgépesitési Füzetek

A KMK mellett munkabizottság létesült, amely a könyvtárak müszaki fejlesztésének kérdéseivel foglalkozik. A munkabizottság Könyvtárgépesitési Füzetek cimmel kiadványsorozatot inditott, amelynek rövid, néhány ives terjedelmü füzetei egy-egy részletkérdést tárgyalnak.

A sorozat első tagjaként Horváth Tibor füzete jelenik meg. A tanulmány a hazai kézi lyukkártya rendszerek általánositható tapasztalatait foglalja össze. Az alkalmazás korlátainak és előnyeinek elemzése mellett terjedelmes fejezet foglalkozik a szervezés kérdéseivel. A füzet ajánlásokkal zárul, amellyel a szerző a lyukkártyatechnika elterjedését kivánja elősegiteni.

Tartalom:

Alkalmazási területek: 1. Az alkalmazás elvi szempontjai. 2. Igazgatás. 3. Könyvtári munkafolyamatok: a/ Leltár, helyrajzi katalógus, b/ Kölcsönzés, c/ Szakirodalmi dokumentáció. 4. Felmérések adatainak elemzése. 5. Adatdokumentáció.

Az alkalmazás problémái: 1. Az alkalmazás korlátai. a/ Nagyságrendek, b/ Szellemi előfeltételek, c/ Szemléleti korlát, d/ Hátrány a visszakeresésben. 2. A bevezetés előnyei: a/ A feltárás mélysége, b/ Anyaghoz igazodás, c/ Előny a visszakeresésben, d/ Gazdaságosság.

Szervezési kérdések. 1. Szellemi előkészités. a/ Vezérszavas rendszer, b/ Szakrendszerek felhasználása, c/ Elméleti meghatározás. 2. A visszakeresési szempontok jelentkezése a szervezésben. a/ Csoportositás, b/ Többfokozatu keresés biztositása. 3. Kódolás. 4. Tipusmegoldások. 5. Munkaszervezés. a/ Peremlyukkártyák, b/ Fénylyukkártyák.

Eszközök: 1. Peremlyukkártyák. 2. Fénylyukkártyák.

Kalauz az irodalomhoz

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI MUNKÁK A TÁJÉKOZTATÁSTUDOMÁNY TERÜLETÉN

CURRENT RESEARCH
AND DEVELOPMENT
in
SCIENTIFIC
DOCUMENTATION
No. 14

NSF-66-17

National Science Foundation
Office of Science Information Service
1966

Az Amerikai Egyesült Államok National Science Foundation (Országos Természettudományi Alap) nevü, legátfogóbb jellegü és legnagyobb kutatás-támogató intézményének Természettudományi Tájékoztató Központja (Office of Science Information Service) közzé tette a Current Research and Development in Scientific Documentation (A tudományos dokumentáció területén folyó kurrens kutató és fejlesztő munka) c. kiadványsorozatának 14. számát.

A terjedelmes munka bevezetéséből megtudjuk, hogy az 1965 nyarán készült kérdőives felmérés 322 bel- és külföldi intézmény összesen 655 nagyobb kutatótevékenységére vonatkozó adatait tartalmazza. (A 113 külföldi - köztük 5 magyar - intézmény 25 ország ilyen jellegü munkáját képviseli.)

A sorozat eddig megjelent számai -a 12.sz. kivételével, amely az előző számokban hivatkozott irodalom kumulált bibliográfiáját adja- ugyanilyen jelentéseket foglaltak egybe.

A kötet 9 fejezetre tagoltan adja az egyes kutatások jellemző adatait a következő sorrendben: a kutatás irányitójának neve; a kutatási terv cime; terü-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lete, módszere és eszközei; eddig elért eredmények; ez idő szerinti és jövőbeni tervek, tevékenységek; a terv végrehajtása során közzétett kiadványok; a terv előirányzott időtartama; a tervet anyagilag támogató intézmény neve; hivatkozott irodalom.

A kötet e világos szerkezeti elrendezése következtében rendkivül áttekinthető.

Az egyes fejezetek bevezetése magában foglalja az ismertetett kutatások területét, célját, módszereit, s külön felhivja a figyelmet azokra az intézményekre, amelyek először jelentkeznek a sorozatban beszámolójukkal. Rövid összefoglalásukat a következőkben adjuk.

1. TÁJÉKOZTATÁSI IGÉNYEK, A TÁJÉKOZTATÁS FELHASZNÁLÁSA. A tudósok tájékoztatásra vonatkozó igényei s a tudományos irodalom felhasználásának módja. Alkalmazott módszerek: a tudósok tájékoztatásával kapcsolatos tevékenységnek közvetlen megfigyelése, beleértve személyi kartotékok vezetését is; kérdőíves felmérés; interju; közvetett megfigyelés, pl. a hivatkozott irodalom elemzése. A felhasználók viselkedéstani megfigyelése arra enged következtetni, hogy számolni lehet a tájékoztatási anyag közlésének hamarosan kialakuló uj technikáival. A bibliográfiai és referáló szervek profiljára vonatkozó vizsgálatok célja a meglévő központok által figyelmen kivül hagyott területek, illetve az átfedések megállapitása. A könyvtárak teljesitményének megvitatására irányuló kutatás során a könyvtárközi kölcsönzésre vonatkozó kérések és a könyv- és folyóiratforgalom elemzése is végbemegy. Ez a fejezet 61 kutatás adatait ismerteti.

2. DOKUMENTUM-KÉSZITÉS ÉS SOKSZOROSITÁS. - Gépesitett eljárásokra és dokumentum-készitésre vonatkozó elméleti vizsgálódások. Gép alkalmazását igénybevevő eljárások (fényszedés, kémiai szerkezeti képletek kiszedésének mechanikai eljárásai, gépi szerkesztés), valamint berendezésekre vonatkozó kutatómunka; 36 kutatás adatai.

3. NYELV-ELEMZÉS.-Tiszta nyelvészeti elemző munka, amelynek eredményei később különféle területen hasznosithatók. Lexikográfia és a vele rokon területek: gépi szótárak és tézauruszok, szójegyzékek, konkordanciák és gyakorisági szótárak. Stilus-elemzés. A nyelvészeti kutatómunka közvetlen alkalmazása a dokumentáció terén; automatizált referátum- és mutató-készités, tartalomelemzés, tájékoztatási anyag tárolása és visszakeresése, dokumentum-jellemzés stb. A kutatások tárgyául szolgáló nyelvek: bantu, kinai, cseh, holland, angol, francia, német, magyar, japán, lengyel, orosz, szlovák, svéd, ukrán. Összesen 103 kutatási terv adatai.

4. FORDITÁS. - Elektronikus számitógépek alkalmazása gépi forditásra, nyelvi elemzésre, emlékezet-tárolásra, nyelvészeti elemek összehasonlitására. A gépi forditásra vonatkozó kutatómunka nyelvpárai: angolból csehre, franciára, németre, magyarra, japánra, románra; oroszból angolra, németre, olaszra, spanyolra, svédre; kinaiból angolra; japánból angolra; spanyolból franciára. A tárgyalt kutatástervek száma: 36.

5. REFERÁLÁS, OSZTÁLYOZÁS, KÓDOLÁS ÉS MUTATÓZÁS. - Dokumentumok későbbi visszakeresés céljából történő rendezésére vonatkozó elméleti és gyakorlati vizsgálódások. Különféle szakterületek szótárai, tézauruszai. Kódolási sémák kialakitása. Hagyományos, nem-gépi osztályozási rendszerek, gépi osztályozási rendszerek kialakitása. Hagyományos és gépre támaszkodó mutatózás. 102 terv adatai.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

6. RENDSZER-TERVEZÉS. - Tájékoztatási anyag visszakeresésére szolgáló uj rendszerek kialakitása. Hagyományos kézi, de főként gépi adatfeldolgozó rendszerek. Könyvtári müveletekre és könyvtárgépesitésre (kölcsönzés-nyilvántartás, katalogizálás, nyilvántartás, beszerzés, könyvfeldolgozás) vonatkozó kutatás. Munkaidő, -különösen pedig telereference. - Tájékoztatás elemzése. 129 kutatási terv adatai.

7. ELEMZÉS ÉS KIÉRTÉKELÉS. - A kiértékelés a tájékoztatási anyag visszakereső rendszereinek és a tájékoztatási központoknak fejlesztése terén egyre fontosabb szerepet tölt be. Mutatózó-szótárak és eljárások, kódolás, referálás és kivonatolás, hivatkozás-mutatók egyaránt rendszeres kiértékelés tárgyai. A fontosságra (relevance) vonatkozó vizsgálatok az olvasó igényeit jelzik és segitséget nyujtanak az irodalomkutatás eljárásainak kialakitásához. - A kifejezéshasználat, hivatkozás-mutatók elemzése során statisztikai asszociációs eljárások és matematikai szerkezetek nyernek alkalmazást. 57 kutatási terv szerepel e fejezetben.

8. MINTA-FELISMERÉS. - A számitógép felhasználása, a felhasználás eredményei az optikai minták felmérése terén. Az elemzett minták lehetnek elsődleges tárgyak (pl. geometriai minták, betük), vagy tárgyak képei (pl. fényképek), vagy más analitikai müveletek grafikai jelei (pl. hang - spektrogrammok, elektrokardiogrammok stb.) A számitógép-müveletek alkalmazásának területei: felismerés, kódolás, visszakeresés, jelek átforditása megfelelő adatokra vagy más jelrendszerekre. 90 kutatási terv adatai.

9. ADAPTÁLÓ RENDSZEREK. - Adaptáló rendszerek és velük kapcsolatban a mesterséges intelligenciára vonatkozó pszichológiai vizsgálódások. A mesterséges intelligencia területén folyó munka javarészt az emberi megismerés és az ennek alapjául szolgáló ideg-fiziológiai mechanizmus bonyolult információfeldolgozó tevékenységének utánzására irányul. Ezeknek a folyamatoknak matematikai, fizikai, ideg-fiziológiai és pszichológiai modelljeit próbálják megszerkeszteni. A modellek kipróbálására elsődleges kutatási eszközként számitógépeket és számitógép-utánzó technikákat alkalmaznak. Igy próbálnak ezeknek a folyamatoknak és mechanizmusoknak természetébe bepillantást nyerni. - Az emberi gondolkodás folyamatainak számitógéppel történő utánzása alapot szolgáltat az ember-gép közlési rendszerek kialakitásához. - Az itt közölt pszichológiai vizsgálódások főként az emberi percipiálás emlékezet, tanulás és probléma-megoldás során végbemenő információ-feldolgozás természetének tisztázására irányulnak. 42 kutatási terv adatai.

*

A kötet még a jelentésekben foglalt terminus technicus-ok magyarázó szótárát, rövidités eseinek jegyzékét, a kutató munkát végző szervezetek, személyek névjegyzékét, a szervezetek földrajzi megoszlását feltüntető jegyzéket, a finanszirozó egyesületek, intézmények, hatóságok jegyzékét, a jelentésekben szereplő berendezések jegyzékét és végül betürendes tárgymutatót tartalmaz. (Összeállitotta: **Bassola Zoltán**).

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT KÜLFÖLDI PERIODIKUS KIADVÁNYAINAK JEGYZÉKE

Az OMKDK kiadásában 1965-ben megjelent a "Kurrens periodikus kiadványok. Magyar periodikus kiadványok válogatott jegyzéke" c. munka, amely 417 cimet tartalmazva adott számot a könyvtár állományában meglévő magyar és Magyarországon megjelenő időszakos kiadványokról.

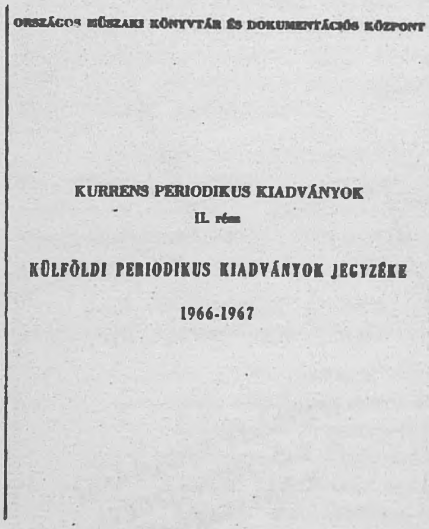
ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

KURRENS PERIODIKUS KIADVÁNYOK

II. rész

KÜLFÖLDI PERIODIKUS KIADVÁNYOK JEGYZÉKE

1966-1967

E kötet folytatásaként 1966. év végén megjelenteti a könyvtár -Sebő Zoltánné szerkesztésében- a "Kurrens periodikus kiadványok II.rész. Külföldi kiadványok jegyzéke 1966-1967." c. kiadványt, melyben az ország legnagyobb müszaki könyvtárának megnövekedett kurrens külföldi periodika-állományáról ad tájékoztatást.

Ez a jegyzék 34 országból érkező közel 4000 külföldi időszakos kiadványt tartalmaz -betürendben .

A periodika fogalmát tágan értelmezve felöleli a napilapoktól, kartoték-|szolgáltatásoktól kezdve a szigoru értelemben vett folyóiratok mellett az évkönyveket, beszámoló jelentéseket, időszakos közleményeket.

Külön ki kell emelni e kiadvány perspektivikus jellegét; ugyanis, mint ahogy az előszóból is kitünik, a jegyzék az 1966-ban folyamatosan érkező periodikumok mellett az 1967. évre előfizetés, csere és ajándék keretében várható kiadványokat is feltünteti.

Igen hasznos tájékoztatást nyujt a kötet végén függelékben közölt "1966-ig a könyvtárnak járó, de az 1967. évi előfizetésből törölt kiadványok" cimjegyzéke.

Bár az előszó hangsulyozza, hogy csak a legfontosabb adatok közlésére szoritkoztak a kurrens jegyzék összeállitásánál, mégis a kiadvány pontos, részletekbe menő bibliográfiai adatokat tartalmaz, ami komoly segitséget jelent a felhasználók számára.

Az izléses kivitelben megjelent, gazdag anyagot tartalmazó periodika-jegyzéket örömmel üdvözölték szakkörökben.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

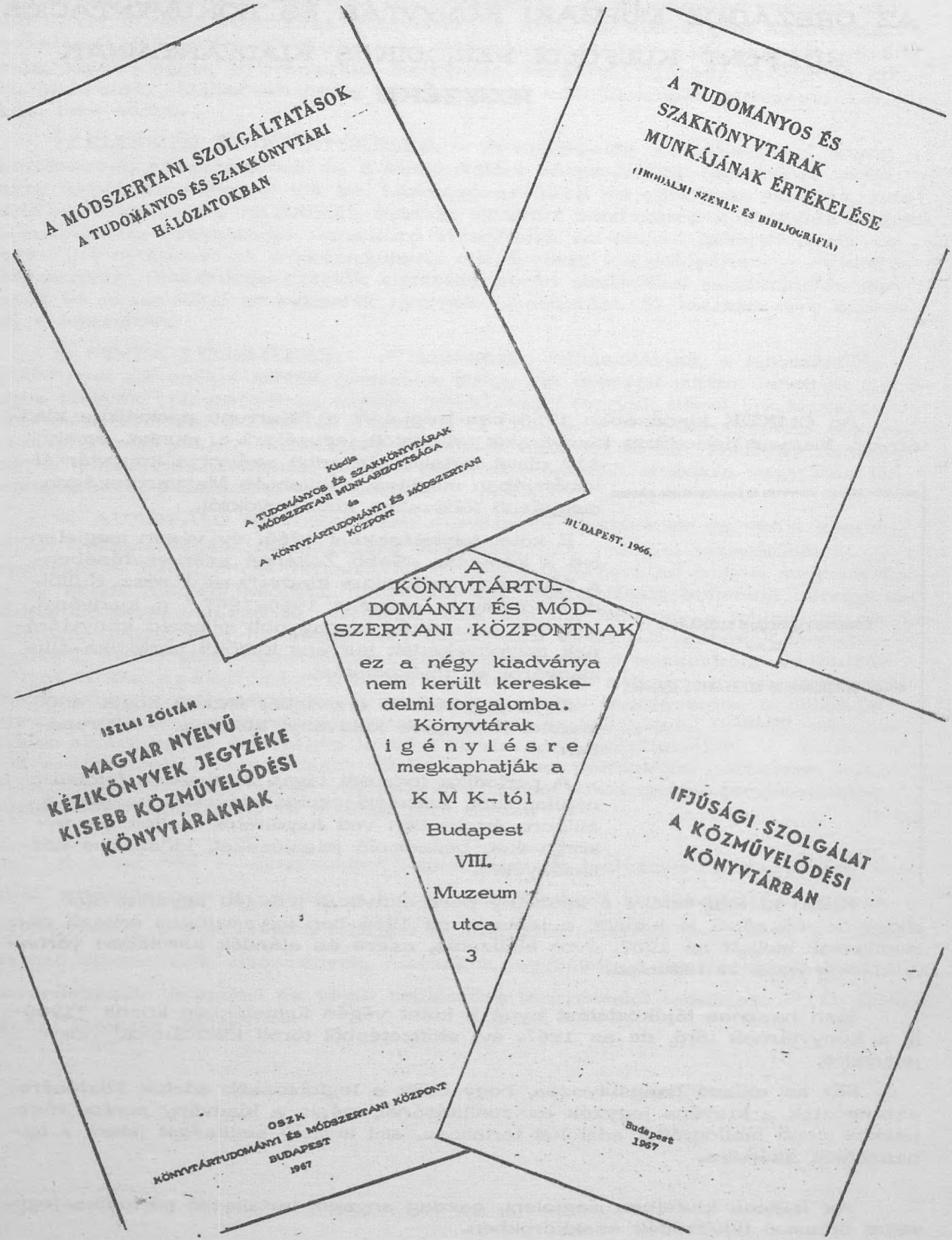

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A BIBLIOLÓGIA (KÖNYVTUDOMÁNY) VITÁS KÉRDÉSEI KÉT SZOVJET ORSZÁGOS TANÁCSKOZÁS TÜKRÉBEN

Összeállitotta: Molnár Pál

Ez az összeállitás egy bővebb dolgozat része, mely a bibliológia és a könyvtártudomány fogalmáról és összefüggéseiről kialakult felfogásokat, vitákat tárgyalja a szocialista országok szakirodalma alapján. Az egész anyag a Debreceni Egyetemi Könyvtár Kör és Könyvtár c. évkönyve VI. kötetében fog megjelenni.

"A könyv az emberi közlés, a munka és a harc hatalmas eszköze."

A könyv- és könyvtártudománynak régi gyengéje a széttagoltság, az egyes studiumokat, társ- és segédtudományokat összetartó egységes elv és rendszer kidolgozatlansága. Az egyes diszciplinák összefüggéseinek, illetve a jelenségek mögött álló társadalmi valósággal való kapcsolatuknak feltárása terén még jelentős feladatok várnak a kialakuló komplex tudományra, a jövő könyvtári elméletére.

Éppen e szempontból nagy fontosságu az egész tudományszak kibontakozására, fejlődési távlataira s az ezzel összefüggő kutatási és oktatási érdekekre a szovjet könyvtudomány vagy bibliológia ("knigovedenie") kérdéseinek megvitatása, mely két országos tanácskozás keretében történt, öt év alatt két izben, 1959-ben és 1964-ben. (1, 2)

A könyvről, e tudomány tárgyáról és céljáról -mint a szovjet felfogásra jellemző tanuságot- mindenekelőtt hadd idézzük Krupszkaja szép vallomását:

> "A könyv az emberi közlés, a munka és a harc hatalmas eszköze. Ellátja az embert az emberiség életének és harcának tapasztalataival, kiszélesiti látókörét, olyan ismeretekkel gazdagitja, melyek révén szolgálatába állithatja a természet erőit. A könyv munkaeszköz. De nem csupán az. Hozzákapcsol bennünket más emberek életéhez és harcaihoz; lehetőséget ad nekik arra, hogy megértse élményeiket, gondolataikat, törekvéseiket, arra, hogy összehasonlitást tegyen és eligazodjék környezetében és ezt átformálja". (3)

A szovjet kultura vezető tényezői, éppen a könyv kulturahordozó és jövőt épitő kivételes jelentőségének tudatában, a két magasszintü országos értekezleten vitatták meg a szovjet bibliológia korszerü feladatait. A vitát mindkét esetben a szoviet könyvkultura legfőbb szerve, az Össz-szövetségi Könyvka-

(1) 1959. Problemü szovetszkogo knigovedenija. (Obzor diszkusszii na rasszirennom zaszedanii redakcionnoj kollegii szbornika "Kniga".) = Kniga. Iszszledovanija i materialü. Szbornik. 1960. 2.T. 390-421.p.

(2) 1964. Obszuzsdenie nazrevsih problem szovetszkogo knigovedenija. = Kniga. Iszszledovanija i materialü. Szbornik. 1965. ll.T. 270-290. p.

(3) KRUPSZKAJA, N.K.: "O bibliotecsnom dele" cimü gyüjteményben idézi: (70.p.) OLENEVA, Z.P.: Meszto biblioteki v obscsesztvennoj zsizni. Trudü Leningradszkogo bibliotecsnogo instituta im. N.K. Krupszkoj. 1961. 3-33.p. 4.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mara kiadásában megjelenő Kniga c. tudományos orgánum (4) szerkesztőbizottsága rendezte; résztvevői az Akadémia, a vezető állami könyvtárak, az egyetemek és főiskolák könyvkiadás- és sajtóügyi, poligráfiai (nyomdászati, könyvművészeti), könyvkereskedelmi, könyvtártudományi szakemberei és tudósai. Az 1959. évi és 1964-i tanácskozás rendezői, résztvevői nagyrészt ugyanazoknak az intézményeknek ugyanazok a képviselői; a bevezető vitaelőadást mindkét esetben A.A. Szidorov professzor, akadémiai levelező tag, a szovjet könyvtörténet és könyvművészet ismert szakembere tartotta: 1959-ben: "A szovjet bibliológia néhány módszertani kérdése", 1964-ben "A szovjet bibliológia és küszöbön álló feladatai" cimen.

Lengyelországi vita a bibliológiáról

Bár a két országos ankét között csak öt év telt el, mégis feltünő a változás az alapvető kérdés, a bibliológia tárgyköre és feladatai megitélésében. Az 1959-ben még erősen ingadozó, szkeptikus, vagy negativ állásfoglalás e problematikus uj átfogó komplex tudományszak megitélésében, szinte egyértelmüen pozitivvá változott, mint ahogy ezt világosan tükrözi a két tanácskozásnak a Kniga 1959-i, illetve 1965-i évfolyamában közölt anyaga és határozatai. E jelentős fordulat okainak és hatásának elemzése a szocialista kultura egyik alapvető fontosságu tényezőjének, a könyvnek a megitélésében különös figyelemre tarthat számot általános tanulságai révén.

A szovjet tanácskozás ismertetése előtt érdemes párhuzamot vonnunk egy néhány évvel ezelőtt lefolyt lengyel vita problematikájával. A lengyeleknél a bibliológia és könyvtártudomány kölcsönös kapcsolatairól, elsőbbségi jogáról, tudományos jellegéről és rendszeréről volt szó. A vita az egyetemi képzés problémáival volt kapcsolatban, mert ott a felsőfoku oktatás tanterve is kivánta a kérdés alternativa tisztázását.

A szovjet vitánál egészen mások a motivumok és más a problematika is. A Szovjetunióban ilyen belső hatásköri vita nem támadhatott, mert ott a felső- és középfoku könyvtárosképzés széles hálózatától elkülönitve folyik párhuzamosan a hirlapirói, poligráfiai, szerkesztői-kiadói szakoktatás külön szakintézmények keretében. A hatalmas ország differenciált kulturális szervezetében igy hatásköri összeütközésekre eleve nem kerülhetett sor. (5)

Mig a lengyeleknél a bibliológia és könyvtártudomány elméleti sikon ütközött össze, s csak mellékesen kapott politikai hangsulyt, a szovjet bibliológia problémái és feladatai a társadalmi szükségletekkel és gyakorlattal szoros összefüggésben merültek fel, igazolva azt a marxista tanitást, hogy "az

(4) Kniga. Iszszledovanija i materialü. Szbornik. 1.T. 1959.

(4/a) A lengyel álláspont ingadozást mutat a bibliológiai és a szükebb könyvtártudományi, sőt könyvtártani irány között.
A bibliológiai irány jelentősebb lengyel képviselői az utóbbi két évtizedben: Stefan Vrtel-Wierczyński, Adam Łysakovski, Jan Muszkowsi, Karol Głombiowski, Stanisław Sierotwinski, Kazimierz Budzyk, Krzyszto Migon; ellenfeleik: Władysław Bieńkowski, Tadeusz Margul, Władysław Piasecki és mások, részben különböző elvi alapról.

(5) A szovjet könyvtárosok, bibliografusok, a könyvkiadás, sajtóügy, nyomdászat szakembereinek képzésére nézve ld.:
a/ MEDVEDEVA, Sz.G. - SZOKOLOV, M.V: O podgotovke bibliografov dlja naucsnüh a tehnicseszkih bibliotek. = Szovetszkaja bibliografia. 1960. 1.no. 1-7.p.
b/ L' enseignement de la bibliothéconomie en URSS = Bulletin de l' UNESCO à l'Intention des Bibliothèques. 1960. 6.no. 290-292.p.
c/ RUDOMINO, M.: Library training in the URSS = Library Journal. 1962. 1.no. 1-7. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

elméleti tevékenység nem önálló, nem autonóm, hanem a gyakorlat alapján jött létre és fejlődött". (6)

Nem elvont, tudományelméleti fejtegetés.....

A szocialista valóságra alapozott könyvtári elmélet a maga törvényszerüségeit a tömegek müvelődési felemelkedésének folyamatában keresi, a közmüvelődési intézmények egyre növekvő társadalmi jelentőségében látja, mely nemcsak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is uj követelményeket támaszt velük szemben.

Magától értetődik, hogy ez a társadalmi követelmény nem csupán a könyvtárra, hanem az irásos kultura egyéb tényezőire is vonatkozik, tehát a könyv előállitásában, forgalmazásában é - használatában érdekelt szervekre és intézményekre is.

A tömegek müvelődési forradalma egyben a szocializmus eszmei megalapozását, általánossá válását is kivánja a dolgozók tudatában, hiszen "az elmélet, mely behatol a tudatba, maga is termelő erővé válik". A marxizmus klasszikusainak ezt a müvelődéspolitikai alapeszméjét főképpen Drtina Jaroslav prágai könyvtáros-tanszékvezető fejtette ki; a szocialista könyv- és könyvtárügy jellemző vonásait elemezve, világosan elkülönitette a polgári kultura individualista, semleges "pártatlan" felfogásától. (7). Az 1962-es berlini könyvtártudományi felsőoktatási konferencia is ilyen értelemben határozta meg téziseiben e szak feladatait. (8).

A szovjet müvelődés irányitó tényezőinek a bibliológia kérdései iránti érdeklődésé is a könyvkulturával szemben támasztott uj és fokozott társadalmi igényekben talál magyarázatot. A Kniga főszerkesztője N, M. Szikorszkij a legutóbbi 1964-es ankét tanulságai alapján felsorolja ezeket a bibliológia iránti társadalmi követelményeket (9):

segitséget nyujtani az állami kulturális szerveknek a tervfeladatok teljesitésében, a könyvkiadás tematikus és gazdasági tervezésében, a könyvkereskedelem szervezésében és racionális módszerei kidolgozásában, a könyvkultura emelésében; tőle várják a könyvszükségletek alapos tanulmányozását, a kultura általános növekedése mutatóinak megállapitását, az olvasók igényeinek jobb megismerését, a káderképzés profiljának meghatározását és még sok egyebet.

Az e téren tapasztalt hibák feltárását is a tudományos elemzéstől remélik az 1964-es ankét határozatai e müvelődéspolitikai feladatoknak széles skáláját sorolják fel, mint a bibliológiára váró megoldandó állami-társadalmi feladatokat,

(6) Dialektikus materializmus. Tananyag a Magyar Szocialista Munkáspárt filozófia tanfolyama számára. - Budapest, 1961. Kossuth Könyvkiadó. 414.p.

(6/a) . MARX Károly: A hégeli jogfilozófia kritikájához. Bevezetés 384-385. p. Karl Marx és Friedrich Engels müvei: I. kötetben Budapest 1957.

(7) DRTINA, Jaroslav: Knihovna jako instituce socialistická. Praha, 1961, Státní Pedagogické Nakl.
Einige kennzeichnende Wesenszüge des sozialistischen Bibliothekswesens. - Zentralblatt für Bibliothekswesen. 1959. Sonderheft. 297-324. p.
Zur Klassifikation der Bibliothekswissenschaft. - Zentralblatt für Bibliothekswesen. 75. Jg. 1961. 5.no. 193-207. p.
Zu einigen Aufgaben der Bibliotheken in der Kulturrevolution. - Zentralblatt für Bibliothekswesen. 77. Jg. 1963. 7.no. 292-305. p. - főleg a 294-295. p.

(8) In: Gegenstand und Methoden der Bibliothekswissenschaft. - Leipzig, 1963. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen. 337. p.

(9) SZIKORSZKIJ, N.M.: Kniga i nauka o knige. - Kniga. Iszszledovanija i materialu. Szbornik. 1965. 11.T. 1-16. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

egyben intézkednek "a könyvről szóló komplex tudomány" tudományos alapjainak kidolgozásáról s e téren a kutatások kiszélesitéséről. (10)

A tudományfejlesztésnek és szervezésnek ez a módja a szocialista müvelődési politikának jellemző vonása: az elmélet és gyakorlat kölcsönössége alapvető követelményének megvalósitása. Az élet parancsa, a fejlődés törvénye, a társadalom érdeke és szükséglete, az észlelt hibák kijavitásának szüksége kivánják meg a tudományos alapon való tájékozódást, tervezési és előrelátást a bibliológia széles területén (szerkesztés, kiadás, sajtó, poligráfia, könyvmüveszet, könyvkereskedelem, könyvtár, kulturális szervezés) müködő irányitó tényezőktől. A társadalmi felelősségnek a tudata a szovjet tanácskozások minden képviselőjét áthatotta; ezt a megbizást -mely éppenséggel nem könnyü- magukra vállalták, anélkül, hogy szaktudományuk autonóm jellegére hivatkozva vonakodtak volna a gyakorlati feladatok végrehajtásától. A "knigovedenie" égisze alatt egyesült sokféle terület képviselője egyértelmüen szövetkezett a mindnyájuk közremüködését kivánó közös megbizás végrehajtására, bár az őket egyesitő komplex tudománynak, a közös alapnak elméleti megfogalmazásáig sem jutottak el, sőt a határozatok is csupán a tudományos kutatások problematikája kidolgozását tüzik ki, mint közvetlen feladatot. A gyakorlati követelmények sulya a komplex jellegü bibliológiával szemben szinte bizonyossággá tette a résztvevők előtt e tudományszak létezését, s az 1959-es tanácskozáson még uralkodó szkeptikus szellem 1964-re már pozitivvá változott. Aki ennek létezését tagadta volna bizonyos elméleti meggondolásokból, elszigetelődött volna a közösségi feladatokkal szemben tanusitott negativ magatartásával. A tudomány autonómiája, belső fejlődésének sajátos törvényei itt idegen polgári szempontok; a dialektikus materializmus számára a gyakorlati igények, különösen a termelés szükségletei jelölik ki a tudomány fejlődésének irányát.(11).

Ebben az összefüggésben érthetjük meg a szovjet bibliológiai vita természetét, jelentőségét. Nem elvont tudományelméleti fejtegetésekről volt itt szó, hanem a szovjet könyv gyakorlati kérdéseiről. Ebből érthető az az egyoldaluság, hogy a könyvtár kérdései alig kerültek szóba a két tanácskozáson, hiszen ezek -bár kapcsolatban vannak a könyvkulturával- más társadalmi funkciót töltenek be és másféle szervezési feladatot jelentenek.

Rövid történelmi visszapillantás.

A tanácskozások és a vita főbb pontjainak összegezése előtt tudnunk kell a bibliológiának mint tudományszaknak a viszontagságos sorsát, ellentétes megitélését a Szovjetunióban.

A "knigovedenie" szó a mult század elején keletkezett; fogalmi tartalmát mint "szélesebb értelemben vett bibliográfiát" határozták meg a XIX.század derekán, a könyvről szóló ismeretek bizonyos összességét; 1894-1896-ig pedig "Knigovedenie" cimü havi folyóiratot is adott ki a moszkvai egyetem mellett müködő Bibliográfiai Társaság. 1913-tól ez a szak bevonult az egyetemi diszciplinák közé: N. M. Liszovszkij professzor, ki általános bibliológia cimen tartott a pétervári egyetemen előadásokat róla, alapjában helyesen ragadta meg a könyv problémáit, mikor a könyv előállitása, terjesztése és leirása hármas sémájában látta lényegét, s a könyvet egyszerre a szellemi kultura és az anyagi termelés jelenségeként fogta fel. Elgondolása egészen közel áll a mai felfogáshoz. Az

(10) Obszuzsdenie nazrevsih problem szovetszkogo knigovedenija. = Kniga. Iszszledovanija i materialii. Szbornik. 1965. 11.T. 270-290. p. Resenija: 289-290. p.

(11) Dialektikus materializmus. Tananyag a Magyar Szocialista Munkáspárt filozófia tanfolyama számára. = Budapest, 1961, Kossuth Könyvkiadó. 415-416. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

egyes részterületeket művelő regebbi orosz tudósokon kivül a forradalom után a 20-as, 30-as években vett lendületet a könyvtudomány általános kérdéseinek tanulmányozása. Erre az irányra az elvont elméletieskedés jellemző, mint a lengyel bibliológia egyes képviselőinél is - az elszakadás a könyv valóságos világától. Pl. M.N. Szomov "Szosztav knigovedenija" (A bibliológia felépitése). 1931-ben megjelent müvében ezt a diszciplinát két tucat elemből szerkesztette meg, melyben olyan is volt, mint a "bibliopegisztika" (a könyvfedőlapokról), az "exlibrisizmus" (a könyvjelzőkről). Hasonló kalandos terminológiával dolgozott később Vrtel-Wierczynski, Stefan lengyel professzor (12), ki mindent beleillesztett bibliológiai rendszerébe, ami némiképpen összefügg a könyvvel: a "bibliopoeia", "bibliológiai logika", a "könyv fenomenológiája", a "könyvészeti higiénia" szavakat s fogalmakat alkotott, a régebbi teoretikusok példájára. Érdemes alkotás A.G. Fomin: Knigovedenie kak nauka (A bibliológia mint tudomány) c. 1931-ben megjelent müve. 1938-ig a Tudományos Minősitő Bizottság önálló tudományos szaknak ismerte el és kandidátusi s doktori képesitési joggal ruházta fel.

Közvetlenül a háboru előtt a bibliológia élénk elméleti vitáit önkényes felső intézkedés fojtotta el: a formalizmus elleni harc cimén, s a nyugati polgári tudomány előtti hajbókolás vádjával elnémitották nemcsak e szak tudósait, hanem egész munkaközösségeket is. (13). Ezt a tudományt, mint formális, haszontalan tudományt elsöpörték. Az 1959-es ankét megnyitójában N.I. Szaharov, a Kniga h. főszerkesztője kiemelte, hogy "a bibliológia kérdései az utóbbi időben teljesen eltüntek a Szovjetunióban a tudományok láthatáráról, kiestek a tudományos vizsgálatok köréből. Jellemző e tekintetben, hogy a Nagy Szovjet Enciklopédia mindkét kiadásából hiányzik a "knigovedenie" terminus. (14). A régebbi érdemes örökséget, mely feledésbe merült, most a bibliológia ujraszületésekor a feledés avarja alól kell kiásni. A személyi kultusz nyomása alól lényegében az 1959-es országos ankét szabaditotta fel a két évtizedig elnémitott, számüzött tudományt.

Ennek társadalmi-müvelődéspolitikai okait már láttuk; az ankétok megvitatott problémái adnak azonban teljes képet arról, hogy hogyan értelmezik a kialakulóban lévő uj tudományt és milyen feladatok megoldását várják tőle.

Támadási felület: a könyvmüvészet a téma középpontjában

A.A. Szidorov, akadémikus, a moszkvai Poligráfiai Intézet professzora 1959-ben tartott bevezetőjében, programelőadásában ("A szovjet bibliológia néhány módszertani kérdése") hangsulyozza: a bibliológia megoldatlan és hevesen vitatott kérdésében szükséges és időszerü az állásfoglalás, nemcsak az elvek, hanem a gyakorlati teendők tisztázása érdekében is. Bár a könyvtermés és a könyv iránti érdeklődés nőttön nő, mégis kétségbevonják a róla szóló tudomány létjogosultságát. A lényegéről ellentétes nézetek uralkodnak: egyesek szerint a könyvet mint irodalmi, társadalmi terméket tartalma szerint kell vizsgálni, mások szerint csak mint gyakorlati technológia képzelhető el. (Liszovszkij és Derunov, ill. O. M. Brik). Szidorov egyeztető álláspontja szerint a két szemlélet nem egymást kizáró dolog, hanem kiegésziti egymást. Manapság több vezető kulturszerv foglalkozik a maga szempontjából a könyvvel (Knizsnaja Palata: Könyvkamara, Akadémia, Poligráfiai Intézet, egyetemek, főiskolák), még sem alakult ki egységes elfogadott elv a könyv vizsgálatára nézve, Ezért kell megvitatni az alapkérdéseket, igy pl. azt, hogy a bibliológia csupán segédtudomány-

(12) VRTEL-WIERCZYŃSKI, Stefan: Teoria bibliografii w zarysie. - (A bibliográfia elméletének vázlata.) - Wrocław, 1951. Ossolineum.

(13) Kniga. 1960. 2.T. 403-404. p., 1965, 11.T. 276. p.

(14) Kniga. 1960. 2.T. 391. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nak tekinthető-e, vagy a létezését is tagadnunk kell. A Kniga, a vezető tudományos orgánum két első kötetében nem találni elméleti módszertani tanulmányt, holott éppen a tudományelméleti kérdéseket kellene előbb tisztázni; mi az elvi alap, mely egybefüzi a sokfelé ágazó szak kérdéseit. "A könyvnek csak gyakorlata van nálunk, elmélete nincs" (15).

Az első (1959-es) előadás teljesen nyitva hagyta a vita számára a kérdést a bibliológia alapja és problematikája tekintetében, másrészt széles támadási felületet hagyott magának Szidorov azzal, hogy a saját szakmáját, a könyvművészetet (diszitést, tervezést, kiállitást) állitotta a téma középpontjába, holott ez inkább formális mint lényeges szempont; s egységes elvet, törvényszerüséget éppen nem adhat. A bizonytalanság és ingadozás valóban kihivta a vitában maga ellen a birálatot.

"A könyvtártudomány tulnő a bibliográfia keretein"

Szidorov 1964-es bevezetője már határozottabb körvonalakat adott e széles területnek, s szilárdabb nézetekről tanuskodott. Ehhez hozzájárult az SzKP Központi Bizottságának 1964. évi októberi és novemberi határozata, mely nyomatékosan figyelmeztetett arra, hogy a tudomány szilárd alapjára kell épiteni a szovjet társadalom életének minden tevékenységét, bármelyik területről is van szó, népgazdaságról, vagy kulturáról.

Szidorov programadó előadása a bibliológiának rendkivül tág értelmezését adta.

Alaptézise: "A szovjet bibliológia a könyvről szóló komplex tudomány. Komplex mivoltában a társadalomtudományok körébe tartozik ... De nem szabad teljesen a humán tudományok körében sem hagyni, mert ezzel elszakitjuk a termeléstől, a technológiától, a nyomdászati eljárások összességétől. Ez volt a forradalom előtti "bibliológia" fő hibája ..." (16) E marxista szaktudomány tárgya a sajtótermék; bonyolultsága és nehézsége abban rejlik, hogy dialektikus egységben s kölcsönhatásban vizsgálja ezt a meghatározó társadalmi erőkkel, valamint ennek hatását a nép életére. Mindezt egységben, szintézisben igyekszik megragadni, három nagy területre tagolva feladatait:

1. A szövegen s a szöveggel végzett munka ("rabota nad teksztom"). "A marxista számára a könyv tartalma, értelme, eszmei iránya a lényeg. A bibliológia fogalmába elkerülhetetlenül beletartozik a könyv szerzői megalkotásának problematikája (a mü alapgondolatának, fogalmazványának átalakulása kézirattá, a kéziratnak pedig a könyv végleges formájává), a szerkesztő munkája a szerző alkotásán, a szövegen: ennek helyesbitése, javitása, nyomtatásra való előkészitése; de idetartozik a könyvmüvész munkája is a szöveg értelmezésével, a szemléltető anyag szerkesztése, tehát a nyomtatás előtti alakitó, felelősségteljes, részben láthatatlan, de éppen korunkban különösen fontos kiadói, nyomtatás előtti előkészitő munka" (17). A könyvnek ilyen értelmü előkészitő munkáját a régebbi könyvtudomány nem tartotta feladatának, hanem az irodalomtudomány, nyelvészet és más határos tudományok körébe utalta; ezzel elszegényitette a bibliológiát.

2. "A bibliológia másik, igen széles területének a könyv előállitását, a gyártási folyamatot kell tartanunk. Ehhez szükséges a mult és jelen tanulságainak a számbavétele, a poligráfiai eljárások ismerete, beleértve az anyagismeretet (papir, nyomdai technika, festék), gépismeretet, sokszorositó eljárásokat; a sajtótermelés szervezeti és gazdasági oldala, a nyom-

(15) Kniga. 1960. 2.T. 396. p. (16) Kniga. 1965. 11.T. 271. p. (17) Kniga. 1965. 11.T. 272. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

davállalat szervezete és vezetése, a könyvalak és betütipus kiválasztása ..., a kiadványok szabványositása és tipusai, a nyomtatás minősége...; ide tartoznak a "könyvmüvészet" kérdései is, hiszen a könyvmüvész a könyv előállitásának teljes jogu részese, ki felelős a betütipus, a szemléltető és diszitő anyag megalkotásáért és elhelyezéséért...(18). A szovjet gyakorlat a kutató munka erős szakositását mutatja ezen a széles munkaterületen, melynek egységét a cél, a nép szükségletének érdeke jelenti.

3. Harmadiknak marad a már régebben is tudományosnak elismert terület: a szó legtágabb értelmében vett "bibliográfia", amely semmiképpen sem csupán "könyvleirás", hanem egyben a kiadott könyv társadalmi jelentőségének tanulmányozása is. Vagyis: a könyv értékelése, sokoldalu birálata, mint a szerző által, a kiadói kollektiva, s a "nyomdászat névtelen hősei" által (Gorkij szavai) megalkotott irodalmi vagy tudományos termék minőségének megállapitása. Ez nem más, mint a könyv sorsának, az emberhez vezető utjának tanulmányozása" (19). Milyen szerepet tölt be tipusa szerint mint tankönyv, tudományos vagy szépirodalmi mü, tájékoztató forrás a társadalom életében. "Idetartozik a könyvterjesztés utjainak s a könyvszükségletnek a vizsgálata is: a könyvkereskedelem, -propaganda és -agitáció kérdései, a könyvreklám, a különféle eljárások, módszerek, pozitiv vagy negativ tapasztalatok értékelése a multban és jelenben, a hazai és nyugati viszonyok között". Mindezek a tapasztalatok összességükben hasznosak lehetnek a könyvtáraknak, könyvgyüjtőknek országos méretekben is, egyben a katalogizáló és bibliográfiai munkának is.

Szidorov hangsulyozza, hogy a három nagy tevékenységi terület önálóan, a többitől függetlenül is fejlődhet, de a szovjet könyvtudomány nem korlátozhatja vizsgálatát csak egyik vagy másik különleges funkcióra.

Mi a helye a könyvtártudománynak ebben a nagy komplexumban? Szidorov szerint: "A könyvtártudomány tulnő a bibliológia keretein, külön tudományszakká válik, hiszen itt a könyvek tömege, választéka, összességükben gyakorolt funkciója a kutató elé módszer és gyakorlat szerint egészen különleges kérdéseket állit (a katalogizálás, tájékoztató apparátus, megőrzés kérdéseit, sajátos szakmai felkészültség igényét"). (20).

(Meg kell jegyeznünk: ez a felfogás paradoxonnak látszik; kirekeszti a könyvtárat, a könyv megőrző, közvetitő intézményét, a bibliográfia és dokumentáció műhelyét a könyv társadalmi mozgásából, a könyvkultura szervei közül. Nyilván azért, mert alapjában statikus intézménynek tartja, mely kiesik a könyvtermelés dinamikus, dialektikus folyamatából. Elképzelhető-e azonban könyvtár az állományát alkotó könyv ismerete, értékelése, sokoldalu vizsgálata nélkül? A valósággal számot nem vető elméleti konstrukció egyoldalusága szembetünő itt; annál is inkább, mert a könyvtárral együtt a bibliográfiát és a dokumentációt is kizárja a bibliológia köréből. Felvethetjük a kérdést: nem szegényiti el éppen ez a felfogás ezt a komplex tudományt, mely annyi mindent magában foglal, csak ezeket nem? Különös, hogy a vita során ezt a szempontot nem emelték ki a hozzászólók, bár voltak, kik a bibliológia rendszerébe besorolandónak itélték a könyvtártudományt, ezt a viszonylag nagymultu, kidolgozottabb diszciplinát).

Végül kiemelte az előadó, hogy e komplex tudomány minden részletének dialektikus egységére kell törekedni, hiszen a történeti, elméleti és gyakorlati vizsgálat egyaránt a könyvtermelés minőségi emelését szolgálja a kommunista épités mai szakaszában.

A szovjet könyv ügye tudományos alapjainak kidolgozása, a fejlődés ut-

(18) Kniga. 1965. 11.T. 272. p.

(19) Kniga. 1965. 11.T. 272. p.

(20) Kniga. 1965. 11.T. 272. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

jának kijelölése szerinte a megoldandó elméleti feladat. Ennek egyik eszkoze, a bibliológia felső szintjén, a könyvstatisztika, (mely vonatkozhat a termelésre, terjesztésre, szükségletre és értékelésre), az olvasó tanulmányozása, továbbá olyan kérdések, mint a könyv hatása az egyéni és társadalmi szükségletre, a nemzetközi érintkezésre, a nevelési és esztétikai fejlődésre. A szovjet könyvtudomány nem zárkózik el a hosszmetszetben, történeti szemléletben vizsgált témáktól sem (pl. "Régi ukrán nyomtatványok"). A könyv tudományának rendkivüli gyakorlati jelentősége nyilvánvaló, hiszen a könyv mérhetetlen ideológiai-politikai, tudományos és nevelési hatótényező és erőforrás. Az elmult néhány évben különösen nagy lendületet vett a szovjet bibliológia; a szovjet könyvnyomtatás 400 éves ünnepére értékes kiadványok egész sora jelent meg. A kommunista épités uj feladatai is sürgetik továbbfejlesztését.(21)

A két ankét négy főkérdése

Szidorov előadásának részletes ismertetése szükséges volt azért, hogy képet adjon arról: mi a szovjet bibliológia szemlélete, elvi alapja és rendszere. A sokféle és tudományosan még alig értékelt ismeretanyag-komplexum meghatározásának bizonytalansága, másrészt a szintézis, a dialektikus egység magas követelménye olyan ellentétet jelent, mely sok szempontból kiváltotta a kritikát. Az ankét problémái iránti nagy érdeklődést mutatja a hozzászólók nagy száma: 1959-ben 16, 1964-ben 20. Egészében igen érdekes, tanulságos, tudományos szintü vita bontakozott ki, mely reális képet adott az alakulóban lévő tudomány problematikájáról, ellentmondásairól. Az első ankéton még az előző husz év alatt elnémitott könyvtudomány létjogával szemben megnyilatkozó bizalmatlanság volt érezhető, a kételkedő, sőt negativ álláspont volt jellemző, mig a második ankét a pozitiv nézetek megszilárdulásáról, az alkalmazott tudománnyal kapcsolatos gyakorlati együttmüködés teljes készségéről tanuskodott. A meglepő fordulatban az elmult öt év tudományos eredményeinek s a párt határozott irányitásának jelentős része van: nemzeti kulturális feladatok teljesitésére való megbizást kell teljesitenie, amely a különböző szakok képviselőinek elvileg laza szövetségét mégis munkaközösséggé kovácsolja.

A saját általánosabb jellegü megjegyzéseket az összefoglalásra hagyva, a továbbiakban a megvitatott jelentősebb kérdéseket kell kiemelni az ankétok anyagából, a vita sorrendjétől függetlenül. Igy áttekinthetőbb képet kapunk az egész témáról; a hozzászóló neve, aki a röviden vázolt álláspontot kifejtette, zárójelben marad. A nagyterjedelmü anyag a Kniga emlitett köteteiben részleteiben is tanulmányozható.

A vitát -mindkét ankétot figyelembevéve (a következőkben I. és II.-vel jelölve a neveknél) - négy kérdés köré lehet csoportositani:

1. A negativ álláspont: miért nem lehet a bibliológiáról mint tudományról beszélni?

A könyvről szóló komplex tudománynak mi a rendszere? Mi tartozhat körébe és mi nem?

3. Mely részterületek alkotják sulypontját? Milyen meglévő hiányokon kell segitenie tudományos előrelátással?

4. Önállósulásához melyek az alapvető tudományelméleti követelmények? Mi az elmélet és gyakorlat viszonya?

E főpontokhoz járul még néhány szervezeti javaslat: a könyvtudományt képviselő intézmények átszervezésének és tevékenységének kérdései.

(21) Kniga. 1965. 11.T. 273. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A negativ álláspontok

A tagadás álláspontját N. G. Malühin docens (Moszkva, Nyomdászati Intézet) képviselte leginkább. (22). Viszont jellemző, hogy a második ankéton már éppen ő sorolta fel a szovjet könyvkultura legujabb jelentős eredményeit és egészében egyetértett az előadó koncepciójával. (23).

A kritika lényege: A bibliológiának sem tárgya, sem módszere nincs, s ilyen tudomány nincs is. Az ide sorolt "segédtudományok" önálló tudományok: bibliográfia, könyvtártan, nyomdászati ismeretek stb., de az egésznek nincs központi magja. Bizonyitja ezt az is, hogy a könyv szakértői, szakemberei (oroszul közös néven "knigoved") is igen sokféle foglalkozási ághoz tartoznak, kik foglalkozásuk egységes elméletét még nem alkották meg. Ez lényegében nem is lehet más, mint egy fajta szabályrendszer, utmutatás a munka célszerü végzéséhez, amely azonban nem tudomány. E heterogén szakmai ismereteknek egységes módszere sem lehet, hiszen még az sincs tisztázva, hogy a könyv tartalma vagy formája-e a vizsgálat tárgya? A könyvet mint a társadalom nevelőjét s a haladó eszmék terjesztőjét természetesen sok szempontból kell és szükséges tanulmányozni, de általudományt alkotva belőle nem szabad a gyakorlattól elszakitani. A könyv gyakorlati tanulmányozásának köre igen változatos, sokrétü, de nem egységes tudomány, s ilyen igénnyel nem is léphet fel. Ez a feltevés néhány szovjet teoretikus alapvető módszertani tévedése volt. Ezen a tévuton haladtak azok, akik a könyv tartalma helyett a könyv formáját, megalkotásának müvészetét, terminológiájának megteremtését és "a könyv" meghatározását vizsgálgatták.

A. I. Dej (Moszkva, Akadémiai Müvészettörténeti és Néprajzi Intézet vezetője, II. (24)) arra figyelmeztetett, hogy korlátozni kellene a szétfolyó, heterogén tárgyat a befejezett, nyomtatott müvekre, könyvre, folyóiratra, ujságra, röpiratra, s le kell mondani a nyomtatást megelőző folyamatok vizsgálatáról. A bibliológia nem játszhat egyetemes szerepet, hiszen a könyv és sajtó gazdag és sokoldalu vizsgálati anyagot jelent és több tudomány egyesitését kivánja meg. A tárgy, a hatáskör pontos kijelölése, a más tudományszakoktól való elhatárolás legyen az első módszertani lépés. Korlátozni kell a tárgykört: le kell mondani a müvészeti és tudományos alkotás lélektanának, a szerzők mesterségbeli titkainak vizsgálatáról, s lélektani kirándulásokról. Idegen terület a gépismeret és áruismeret is; az olvasás problémája, a könyv társadalmi hatásának és visszhangjának vizsgálata nem a szociológus és pszichológus területe-e inkább? Az előadó Szidorov-val szemben felveti a kérdés:"... az általános tézis szerint: a könyv életfolyamatának minden szakaszában - a szerző elgondolásában lévő eszme embrionális állapotától kezdve egészen ennek az egyéni olvasóra és a tömegekre gyakorolt befolyásáig: ez a bibliológiának mint komplex tudománynak az állandó tárgya. Ez az álláspont azonban nagyon szétfeszíti ennek alapjait és arra kényszeriti, hogy behatoljon más tudományok körébe, olykor helyettesitve azokat. Vajon hasznára van-e ez a bibliológiának?" A könyv értékének megállapitása sem erejéhez mért feladat, különösen a tudományos könyveknél. Bizzuk ezt a konkrét szaktudományok illetékes képviselőire! Minden önálló tudománynak megvan a maga sajátos, pontosan körülhatárolt területe és kutatási módszere: ezt kellene külön tudományos-elméleti konferencián megvitatni. Látni, hogy e különben hangjában lojális, de lényegében szigoru kritika a Szidorov-féle koncepció tagadását jelenti.

V.N. Ljahov (Moszkva, Nyomdászati-Poligráfiai Intézet, a Kniga szerkesztőbizottsági tagja, I.(25) szerint elhamarkodott dolog ma még könyvtudo-

(22) Kniga. 1960. 2.T. 415-417. p.

(23) Kniga. 1960. 2.T. 415-417. p.

(24) Kniga. 1965. 11.T. 278-280. p.

(25) Kniga. 1960. 2.T. 407-409. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mányról, mint külön tudományról beszélni. A szovjetorosz nyelvhasználatban élő "knigovedenie" szó is csábitott erre a feltevésre; holott ez nem tudományt jelent, hanem a könyvre vonatkozó különféle ismereteket. Más nyelvben nincs is ilyen közkeletü szó, a német "Buchwissenschaft" sem ilyen. (Teljesen mesterkélt alkotás a Kniga angol tartalmi összefoglalásában szereplő "booklore" szó). Valójában nincs egysége sem tárgyában, sem módszerében; ha gyüjtőfogalomnak, sokféle ismeret konglomerátumának tekintjük, akkor sem magyarázunk meg belőle többet. E kapcsolatos rokon ismeretek viszonya is teljesen tisztázatlan: igy pl. a bibliográfia, a nyomdászat, könyvtörténet, könyvkiadás és gazdasági tervezés kapcsolatai. E tudomány analógiájára beszélhetnénk akár "embertudományról", mely olyan ismereteket foglalna magában, mint az emberi szervezet, az ember származása, az emberi társadalom fejlődésének törvényszerüségei stb. Az életnek, a társadalmi gyakorlatnak kell majd kialakitania az ilyen igényeket, hogy az egymásra utalt ismeretek valamelyes rendszerré fejlődhessenek; csak azután kerülhet sor megfelelő tudományos módszer kialakitására. Nem szabad azonban az élettől elszigetelve "belső" törvényszerüségről beszélni, hiszen a könyv nem abszolutum, hanem külsejében, belsejében társadalmi produktum, s változásai, sajátságai is csak e dialektikus összefüggésben érthetők meg. A társadalmi szükségletek tanulmányozásával a bibliológia, mint lényegében alkalmazott tudomány elméleti utmutatást adhat a gyakorlatnak.

A bibliológia tárgya és rendszere

E vélemények biráló éllel már érintették a vita második fontos problémáját: mi a könyvről szóló komplex tudománynak a rendszere, milyen ismeretek tartoznak körébe és mi nem? E kérdés magában hordja a meghatározás, továbbá a szak önállósága és létjoga problémáját is; éppen ezért beható megvitatásra került, s szinte minden felszólaló foglalkozott vele.

Egyetértettek abban, hogy a bibliológia tárgyát, a könyvet nem szabad metafizikai elvontságban mint abszolutumot az élettől, a társadalomtól elszakitva szemlélni, hanem a valóságból kell megérteni. A bibliológia helyét, egyéb tudományokhoz való viszonyát tisztázni kell, mert általános az a felfogás, hogy az, amit e tudománynak tartanak, csak különböző és egymástól sokszor idegen ismeretek puszta egyvelege, szervetlen kapcsolata, melyeket csupán formális kapcsolatba tud füzni a közös tényező, a könyv. (Bondarszkij; I. (26)). A bibliológia fogalma, mint többen kiemelték, két értelemben, szükebb és tágabb jelentésben használható. Szükebb értelemben (=Buchkunde) egyetlen tudományszak, mely a könyvet mint olyat az anyagi kultura tárgyaként tekinti, s ennek eszmeközvetitő társadalmi szerepét tanulmányozza (szerző és olvasó, szerző és társadalom, szerző és államhatalom). Mint ilyen a sok más tudománnyal közös hármas struktura szerint épülhet fel: történet-elmélet-gyakorlat vonatkozásaiban vizsgálható. Már N.M. Kiszeljov, az első orosz könyvtártudományi professzor (1913-tól Péterváron) is igy értelmezte, s konkrét feladatát a könyvelőállitás-könyvterjesztés-könyvleirás terén látta. (N.P. Kiszeljov; I. (27). A könyv emberi alkotás, kulturális érték, a társadalmi viszonyok tükre, "felépitmény"; ezért a történelemben helyezhető el, vagyis társadalmi-történeti tudománynak tekinthető.

Szélesebb értelemben a bibliológia a szaktudományok egész komplexumát öleli fel, melyeknek közös tényezője az irott vagy nyomtatott könyv. De e tudományágazatoknak külön-külön tárgya és kutatási módszere van. Ez értelemben a "könyvtudomány" (knigovedenie) csak olyasféle gyüjtőfogalomként

(26) Kniga. 1960. 2.T. 401. p.

(27) Kniga. 1960. 2.T. 402-403. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

használható, mint a természettudomány, jogtudomány, vagy agrártudomány, melyek mindegyike különféle sajátos ismeretágakra oszlik. Az idetartozó konkrét ismeretek egészét mint a könyvkultura jelenségeit határozhatjuk meg. (B. D. Udincev; I.(28).

A vitát összegező N. M. Szikorszkij, a Kniga főszerkesztője határozottan leszögezte az értekezlet álláspontját: "A bibliológia komplex tudomány, de nem a tudományok komplexuma. E meghatározások közt lényeges különbség van. Nem a különálló tudományok együttese, hanem az egységes, komplex tudománnyal kapcsolatos ismeretek rendszere jelenti a bibliológiát, az egyes tudományszakok, melyek a könyvről szóló ismereteink konkrét anyagát adják, szervesen, mélyen kapcsolódnak egymáshoz kölcsönös összefüggéseik révén".(29)

A tudományosság követelményét, az igazolt ismeretek megvalósult rendszerét, s a rendszer alapjául szolgáló egységes eszmét a programszerü követelmény ellenére sem látják a vita egyes résztvevői biztositva. A negativ álláspontot képviselő véleményeken kivül is kifejezésre jutott az a kétség, hogy a különböző könyvről szóló ismereteknek lehet-e egyáltalában egységes elve, törvényszerüsége. (E. I. Samsurin;I. (30).

Változatos képet kapunk a vitából arról, mit tartanak az egyes részterületek képviselői e diszciplina szükebb értelmében a rendszer alapjának vagy sulypontjának. Ezeket csak röviden emlitjük itt, mert e sulypontként megjelölt szempontok bővebb megokolást nem nyertek, s igy inkább egyoldalu állásfoglalást jelentenek a rendszer vitás kérdésében.

a/ A bibliológia tárgya az a folyamat lehet, mely által könyv születik a kéziratból: ezt bátran lehet szerkesztéstudománynak (redaktirovanie) nevezni. (V. J. Bezjazücsnüj; I. (31).

b/ A kiadványok tematikai megoszlásának megállapitása, a korszerü tudományos szinvonal és a gyakorlati használhatóság elbirálása (!), az osztályozás és a szakbibliográfia vitás kérdéseiben döntés, továbbá a kiadás és terjesztés kérdéseinek elemzése. (F. A. Csuvikov; II. (32).

c/ A bibliológiának a könyvkiadás kérdéseivel kell foglalkozni: ebben egyesül a könyv minden tudományos, gazdasági, technikai, müvészeti vonatkozása. (E. Sz. Lichtenstein; I. (33).

d/ A könyv megalkotása, gyártása és terjesztése kérdései. (V. V. Popov ; I. (34).

e/ Az olvasás és olvasó kérdései vizsgálata, konkrét szocioló-giai elemzések kidolgozása legyen a sulypont. De a könyvtártudomány is beletartozik a bibliológia rendszerébe.(I.Ja.Kaganov és Szlukovszkij; II.(36).

f/ A kiadói szakma elméletének megalkotása, a helyes tervezés érdekében; főleg az olvasói, társadalmi igények vizsgálata. (A. E. Milcsin; II.(37) és M. F. Arbuzov; II. (38).

g/ Elsődleges feladat: a sajtó tematikus tervezése ennek gazdasági feltételeivel együtt. A tudományos és müszaki kiadványok választéka, ti-

(28) Kniga. 1960. 2.T. 397. p.

(29) Kniga. 1965. 11.T. 288. p.

(30) Kniga. 1960. 2.T. 399. p.

(31) Kniga. 1960. 2.T. 410. p.

(32) Kniga. 1965. 11.T. 275. p.

(33) Kniga. 1960. 2.T. 412. p.

(34) Kniga. 1960. 2.T. 399. p.

(35) Kniga. 1965. 11.T. 284. p.

(36) Kniga. 1965. 11. 286. p.

(37) Kniga. 1965. 11.T. 282. p.

(38) Kniga. 1965. 11.T. 280. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

pusai megállapitása, egységes nomenklatura megalkotása a kiadók számára, korszerü kiadói módszerek meghonositása. (V. A. Markusz; II(39).

h/ A könyvkultura és könyvtudomány hazai hagyományainak, történeti örökségének ápolása, megismertetése, a külföld bibliológiai szakirodalmának rendszeres tanulmányozása. (V. I. Bezjazücsnüj; II. (40) és N. M. Szikorszkij; II. (41), A. Sz. Mülnikov; II. (42)

i/ A bibliográfiai ismeretek széleskörü ismertetése, oktatása különféle szinten. (M. M. Klevenszkij; II.(43).

Az 1964-es ankét határozatairól

Egy szervesen összefüggő tudományos rendszer megalkotásában ilyen sokoldalu gyakorlati követelmény mellett nem juthatott egyértelmü megállapodásra a két ankét; a komplex tudomány egységes alapelve, törvényszerüsége csupán tézis és program maradt. De nyitva maradt az a kérdés is: milyen módon kapcsolódjanak a részterületek egymáshoz? Melyek az összefüggések köztük azon kivül, hogy a szocialista társadalom érdekében, s a müvelődési forradalom elmélyitéséért dolgoznak, s egységes ideológia alapján müködnek a szocialista humanizmus jegyében?

Ennek tudatában volt teljes mértékben az 1964-es ankét vezetősége, mikor határozatba foglalta a bibliológiai tudományos kutatások problematikájának kidolgozását, s kilátásba helyezte a módszertani kérdések széleskörü megvitatását a jövőben.

A határozatok a problematika kidolgozásához megjelölték pontosan a bibliológia legfontosabb kérdéseit, melyek a kialakitandó komplex tudomány feladatai lesznek: (44)

"1. A marxizmus-leninizmus klasszikusai a könyvről és ennek társadalmi jelentőségéről. A könyv helye a többi közlésrendszerek körében; a könyv szerepe, mint az ismeretek forrása, a nevelés eszköze, a társadalmi fejlődés tényezője.

2. Az irás és a könyv egyetemes története. A könyv, a könyvnyomtatás és könyvkiadás története a Szovjetunióban.

3. A könyv és a könyvkiadás mai állapota a Szovjetunióban, a népi demokráciákban és a kapitalista államokban. A sajtó tipológiája, osztályozása, nyilvántartásuk módszere és a sajtó statisztikája hazai és külföldi viszonylatban.

4. A szovjet kiadásügy szervezése és gazdasági tervezése, a kiadók tipus és szak szerinti megoszlása. Az olvasói igények tanulmányozásának módszerei; téma és példányszám szerinti tervezés. A sajtó fejlődésének távlatai a Szovjetunióban.

5. A különféle irásféleségek, müfajok és kiadványtipusok szerkesztésének elmélete és gyakorlata. A könyv müvészi nyomdászati megalkotása.

6. A könyvterjesztés szervezése és közgazdasági tervezése. Könyvpropaganda.

7. A könyvtári munka elmélete és gyakorlata.

(39) Kniga. 1965. 11.T. 275-276. p.

(40) Kniga. 1965. 11.T. 276-277. p.

(41) Kniga. 1965. 11.T. 287-288. p.

(42) Kniga. 1965. 11.T. 278. p.

(43) Kniga. 1965. 11.T. 277-278. p.

(44) Kniga. 1965. 11.T. 290. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

8. A bibliográfia elmélete és gyakorlata; a bibliográfia kapcsolata egyéb tudományos tájékoztató módszerekkel". (45).

E határozatok a bibliológia legszélesebb koncepciójának, melyet az előadó Szidorov is képviselt, az érvényesülését jelentik; ez magában foglalja a könyvtártudományt, bibliográfiát és dokumentációt is. Az előadó programjától eltérve ellenben elejti az irói alkotásmód vizsgálatát, valamint a poligráfiai technika és anyagismeret kérdéseit, melyek ellenzésre találtak a vita során. A két tanácskozás eredményeként született meg a szovjet bibliológiának ez az átfogó koncepciója, mely valójában felöleli a könyvkultura minden tényezőjének követelményeit gyakorlati és elméleti vonatkozásban, ezenkivül a történet-elmélet-gyakorlat három szempontját a tudományos vizsgálatok számára. A határozatok a tudomány problematikája kidolgozását a hazai viszonyokra, a gyakorlati teendőkre vonatkoztatva tervezik, de nem jellemzik, értelmezik a tudomány közös elvi, elméleti alapjait. De az egész vita, s az ezt összegező határozatok is világossá teszik: nem annyira egy egységes autonóm tudomány belső kérdéseiről, elveiről, törvényszerüségéről volt itt szó, hanem alkalmazott tudományról, mely a más tudományszakokból rendelkezésre álló felismerések, eredmények anyagát gyakorlati célokra használja fel. Igy érthető a téma korlátozása a szovjet bibliológia konkrét kérdéseire. A feladatok köre, a téma terjedelme hatalmas méretü, de az elméleti igény, a komplex tudomány megteremtése a gyakorlattal való szerves összefüggésekből nyerheti majd igazolását; ezen épülhet fel. A módszertani kérdések megbeszélésének tervbevétele is azt mutatja, hogy a tudománnyá szerveződés egyelőre csak program, megoldása a jövő fejlődésre vár.

"Tudomány saját elmélet nélkül elképzelhetetlen"

Az értekezlet mindenesetre vetett fel termékeny gondolatokat arra nézve is, melyek a születő tudományszak önállósulásához az alapvető tudományelméleti követelmények? Milyen legyen az elmélet és gyakorlat viszonya? Engels tanitása szerint a tudományok lényege az egyes diszciplinák közti átmenetekből, a mozgásformák elemzéséből ismerhető meg, a magasabbrendü mozgásformának az alacsonyabbrendüvel való összefüggéseiből, s fejlődésének az az utja, hogy "differenciálódásukkal párhuzamosan szükségképpen fokozódó mértékben integrálódtak, s a korábban különálló tudományok mesgyéin jelentkező átmeneti (közbülső) tudományok és az általánosabb jellegü tudományok létrejöttével egyetlen egésszé egyesültek". (46)

A vita során a komplex tudománynak ez a dialektikus felfogása érvényesült, mely alapjában eltért attól a természettudományra épült dogmatikus felfogástól, mely egy kész meghatározásból indult ki, s ennek kritériumaihoz mérte a társadalomtudományt, mely kialakulatlanságában természetesen nem felelhetett meg mindezen követelményeknek (rendszerezett tudás, egy meghatározott tárgykör, egységes ismeretanyag, azonos szemlélet, sajátos módszer, elmélet és hipotézis alkalmazása, kauzális és genetikus magyarázat, általános érvényü szabályok és normák; a feltárt törvényszerüségek kisérleti bizonyitása stb.).

A vita során többen követelték a bibliológia határainak pontos megvonását, azzal érlelve, hogy nem önálló tudomány az, amelynek nincsenek határozott körvonalai. (47).

Ezzel szemben mások hangsulyozták, hogy az az álláspont, mely félté-

(45) V.ö. a 10. sz. jegyzettel. E 8 pontba foglalt problematika a határozatok befejező részét alkotja.

(46) Filozófiai kislexikon. Szerk. ROZENTAL, M. és JUGYIN, P. - Bp. 1964. Kossuth K. Idézve: a 684. p.

(47) Kniga. 1965. 11.T. 273. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kenyen őrzi a kialakult tudományok határait, nem tartható fenn: hiszen ma éppen a tudományok érintkezési pontjain történik a legjelentősebb előhaladás (kibernetika, bionika stb.), s ez -az engelsi dialektika értelmében- a komplex tudományok kialakulását lehetővé teszi. A segéd- és társadalomtudományokon felépülő komplex tudomány, a bibliológia is éppen az összefüggések feltárásával, az érintkezési pontokon lendül előre, hogy majd egységes tudománnyá szerveződjék. Az egyes tudományszakok, melyeknek közös tárgya a könyv, mint a patakokból a folyó, egységes komplex tudománnyá fognak összeolvadni: igy lehet a bibliológia a szovjet könyvkultura tudományos alapja.(48) A "Kniga" egyik szerkesztője, A. E. Milcsin kiemelte, hogy a bibliológiát két szempontból kell tekinteni: mint a könyvre és funkciójára vonatkozó különböző tudományágak együttesét, másrészt pedig mint önálló tudományt. Mint komplex jellegü tudomány, a bibliológia már régen megvan és határozott sikerei, eredményei vannak, de mint önálló tudomány csak most van kialakulóban. (49). A fejlődés motivumát a társadalmi igényekben, szükségletekben, a társadalom fejlődésében látja: "A bibliológia feladata meghatározni azokat a feltételeket, melyek révén a könyv legjobban kielégitheti a társadalom szükségleteit, igényeit, s a legnagyobb mértékben hozzájárulhat a társadalmi haladás érdekeihez". Az 1960. évi magyar könyvtártudományi ankéton ugyanez a szocialista koncepció nyert határozott tudományos megfogalmazást Kovács Máté előadásában(50), s ezzel nemcsak időben, hanem rendszerének kiépitésében is megelőzte a szovjet ankét állásfoglalását. Kár viszont, hogy ez az uttörő elgondolás nem keltett olyan széleskörü visszhangot sem hazánkban, sem máshol, mint a szovjet vita, igy az előremutató magyar ankét nem vált a szovjet szimpozium alapjává, sőt hivatkozás sem történt rá.

Az előadó A. A. Szidorov nem tartotta szükségesnek az uj tudomány meghatározását megadni, mert ez korlátozhatja kibontakozásában. Ezt az álláspontot helytelenitette az egyik résztvevő: ilyen meghatározás nélkül nehéz a kutatónak dolgozni. (51).

Az elmélet és gyakorlat kölcsönösségi viszonyára nézve fontos megállapitást tett I. E. Barenbaum, a leningrádi Közmüvelődési Intézet docense: a bibliológia elméletét nem szabad összetéveszteni e komplex szak egészével, mely természetesen jóval szélesebb és magában foglalja az elméletet is, mint annak alkotó részét és alapját. Tudomány saját elmélet nélkül elképzelhetetlen: az elmélet kérdéseire e tudomány terén is több figyelmet kell forditani. Ebből a megállapitásból következik az is, hogy e komplex szak bőven tartalmaz olyan gyakorlati jellegü ismeretanyagot, ami tudományként való elismerésre nem tart igényt: igy pl. a poligráfiai technika kérdései nem tartoznak a bibliológiai tudományos kutatás keretébe. (52).

A bibliológia már előzőleg vázolt széles koncepciója jelölésére a vita során általánossá vált a "könyvkultura" (knizsnaja kul'tura) kifejezés a régebbi "könyvügy" (knizsnoe delo) mellett, mely magában foglalta a szerkesztés, kiadás, könyvterjesztés, könyvtárügy fogalmát, illetve ezek történetét, elméletét és gyakorlatát. Az 1962-es berlini tanácskozáson még ez a terminus nem honosodott meg, felvételében s használatában bizonyára a magyar utmutatás volt éppen az ösztönző.

(48) Kniga. 1965. 11.T. 275. p. (49) Kniga. 1965. 11.T. 282. p.

(50) KOVÁCS Máté: A könyvtártudomány a szocialista tudománypolitikában. - A Magyar Könyvszemle 1961. évi 1. különszáma. 7-31. p.
A könyvtártudományi kutatás kérdései. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ ankétja. - Budapest, 1960. junius 13-14.

(51) Kniga. 1965. 11.T. 282. p. KANADOV, P.N. felszólalása.

(52) Kniga. 1965. 11.T. 285. p. BARENBAUM, I.E. - ISZAEVICS, Ja.D. felszólalása.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az egyik résztvevő kiemelte, hogy az azonos terminus ellenére különbséget kell tenni az oroszban régóta meghonosodott szó "knigovedenie" régi és mai értelmezése között. Régen különálló tárgyak komplexumát jelentette ez a fogalom, melyek nagyrésze akkor csak csirájában volt meg; ma egységes, közös alapon felépülő komplex tudományt értünk rajta, mely több tudományszakot foglal magában. (53). Sajnos, hogy éppen e közös alap problémája, az összefüggések feltárása, a kölcsönös kapcsolatok kérdése nem nyert kidolgozást kellő mértékben. Az érintkező és határterületek fontos kérdését sem világitották meg a komplex tudomány együttesében; a sulypont az elmélet és gyakorlat összefüggésében a gyakorlaton maradt a szovjet vitában. A problematika kidolgozásában, mely az uttörő jelentőségü értekezlet által kitüzött további feladat lesz, nyilván e részterületek dialektikus egységének, a gyakorlatot átható elméletnek a kérdései kerülnek majd előtérbe.

Szóba került végül az értekezleten az is: mennyiben támaszkodhat ez az erősen ideológiai jellegü társadalomtudományi szak a polgári humán tudomány eredményeire. A "Kniga" főszerkesztője, a vita összefoglalásában óvott az egyoldalu elutasitás magatartásától: "A polgári humán tudományokra valóban jellemzők a sulyos ideológiai hibák. De mindamellett a konkrét kutatásokban, igy a bibliológia területén sok hasznos dolgot végeznek. Ahhoz azonban, hogy birálhassuk a polgári tudósok tudományellenes felfogását, ismerni is kell munkáikat." (54). Szikorszkij hasznosnak itélte elsősorban a müszaki könyvkiadás, a tudományos tájékoztató apparátus és a könyvkereskedelmi gyakorlatban elért polgári eredmények tanulmányozását. A vita folyamán azonban nem történt konkrét hivatkozás a polgári tudomány eredményeire, bár többen kiemelték a széleskörü tájékozódás szükségességét, mert hiszen a fejlett tudományos-müszaki információs szervezettel (VINITI) szemben a társadalomtudományi dokumentáció egészen elhanyagolt terület.

A hozzászólók egyetértettek abban, hogy a tudományos kutató munka országos megszervezése az első teendő a bibliológia ujjászületésében, megerősödésében. Szóba került a "Kniga" évi kötetei mellett egy negyedéves szakfolyóirat alapitása "Szovetszkoe Knigovedenie" (Szovjet Könyvtudomány) néven, központi koordináló tudományos intézményként pedig az Össz-szövetségi Könyvkamarát hozták javaslatba, melyet a sajtóügy és a könyvkultura tudományos központjává kivánnak kiépiteni. Hogy nem egy elszigetelt testületi kezdeményezésről, hanem a müvelődéspolitika és a könyvkultura terén történt gyökeres fordulatról, s ennek általános elismeréséről van szó, bizonyitja az a nagyjelentőségü esemény is, hogy a Szovjetunió Felsőoktatási Minisztériuma vezető tudományos körök közbejárására és kérésére a bibliológiát ("knigovedenie" cimen) felvetette a Tudományos Minősitő Bizottság által kandidátusi és doktori rangot nyujtó tudományos diszciplinák sorába. Előzőleg már e tárgy egyetemi rangu és tudományos fokozatot nyujtó szak volt, de később (1938-ban) ezt megvonták tőle és besorolták a pedagógiai tudományok közé, mely viszont nem felel meg lényegének. (55).

Összefoglalás

Összefoglalva a nagyjelentőségü szovjet vita tanulságait, megállapitható, hogy a bibliológia, mint az irás és olvasás, könyv- és könyvtárkultura elmélete iránti fokozott érdeklődés legfőbb oka az a tapasztalat, hogy az irányadó elmélet tartós tudományos alapot nem tudott még teremteni a kulturforradalom

(53) Kniga. 1965. 11.T. 287. p. IVANECKIJ, V.Ju. felszólalása.

(54) Kniga. 1965. 11.T. 288. p. SZIKORSZKIJ, N.M. felszólalása.

(55) Kniga. 1960. 2.T. 404. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

eredményeként fejlődésében kiszélesedő és elmélyülő szocialista müveltségnek, illetve könyvkulturának. Ebben, mint Szikorszkij egy uj tanulmányában az 1964-i ankét tanulságait is figyelembevéve irja, idáig az ösztönösség, a kisérletezés, a szubjektivizmus uralkodott sok téren, mert az elvek nem irányitották a gyakorlatot, hiszen maguk sem voltak kidolgozva. "A bibliológia, a könyvről szóló komplex tudomány komoly tudományos kidolgozása nélkül könyvügyünk nem fejlődhet tovább sikerrel. Az élet, a gyakorlat lehetséges, hogy a helyes megoldásokat sugalmazni fogja, de ezeket majdnem minden esetben hibák, mulasztások árán, az ideológiai-kulturális munka kárán, néha pedig egyszerüen anyagi, gazdasági veszteségekkel fogjuk megvásárolni". (56). A konkrét hiányosságokra őszintén rámutatott ő is, s az ankéton résztvevő vezető szovjet kulturintézmények többi képviselői is: kevés a folyóirat az uj tudományos eredmények közlésére, a publikáció lassu, vontatott, a könyvkiadás tervezése téma és példányszám szerint meggondolatlan, sokszor önkényes, s ez a könyvkereskedelemben eladatlan készleteket eredményez, másrészt kevés példányszámban áll rendelkezésre sok értékes tudományos és szépirodalmi publikáció, a könyvek kiállitása gyakran igénytelen, korszerütlen, a bibliográfiai apparátus hiányos, a referáló szolgálat a társadalomtudományok terén elmaradott, a kooperálás szervezetlen stb. Mindez gyökeres változtatást követel; az erők összpontositása szükséges az elméleti és gyakorlati feladatok tervszerü megoldására.

(56) SZIKORSZKIJ, N.M.: Kniga i nauka o knige. Kniga. 1965. 11.T. 16. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

NÉMET ÉS MAGYAR KÖTETKATALÓGUSOK SZÉPIRODALMI KÖNYVKINÁLATA

Iszlai Zoltán

Közismert -de ritkán alkalmazott- mód a könyvtári állomány elemzésére egy mintakatalógus összehasonlitása egy tényleges gyüjteménnyel. Jóllehet,ez az, ami általános megjegyzéseken tul kézzelfogható iránymutatást adhat az állománygyarapitónak. Meghatározhatja: egy bizonyos állományrészből egy mintához képest pontosan, akár cim szerint is, mi hiányzik. A gyarapitás általános állapotára az ilyen vizsgálatkor induktiv alapon következtetünk és az egymással azonos karakter szerint összeálló cimcsoportok kifejezte állománygyarapitási hiányok vagy tulzások kimutatásával az állománygyarapitót stereótip hibáira meggyőzően figyelmeztetjük.

Az igy megbirált állománygyarapitónak ezekután mulhatatlan kötelessége, hogy a megjelölt könyvekről példányszámdöntéseket hozzon (perspektivikusan felbecsülje várható forgalmukat) és lebonyolitsa megrendelésüket.

Ilyen mintakatalógusos vizsgálatnak kell tekintenünk a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1961-ben és 1963-ban, kiskönyvtárakban végzett nagyvolumenü törzsanyagelőfordulási vizsgálatait.

Felmérésünkre, amely ebből a módszerből ered, három -nagyjából azonos jellegü- mintakatalógust választottunk. Közös vonásaik:

1. Mindhárom városi könyvtári állományból készült.

2. Mindhárom olvasóknak -vagy olvasóknak is- készült, tehát nem állománygyarapitási -szakmai- tanácsadó.

3. Mindhárom válogatott központi olvasói katalógusnak tekinthető,szépirodalmat tartalmaz, olvasásszociológiailag azonositható közönségnek szól.

A mi könyveink. Bp. 1965, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.(Szépirodalmi rész.) 7-171. p.

Romane, Erzählungen, Novellen. Köln, 1965, Creven u. Berchtold. 214 p.

Romane, Erzählungen. Potsdam 1963, Stadt und Bezirksbibliothek. 174, 240 p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Különbségeik, melyek a vizsgálódás szempontjából elhanyagolhatóak, vagy kisjelentőségüek:

1. Más-más az annotációs módszerük, illetve a magyar nem annotált.

2. A három közül kettő tisztán szépprózát, a harmadik -a magyar- ismeretterjesztő, illetve szépirodalmi verses és drámai anyagot is tartalmaz. (Ezt a vizsgálatból kirekesztettük).

3. Közülük a nyugatnémet a másik kettőtől világnézetileg merőben eltérő állománygyarapitási felfogást tükröz. (Ez az elemzés során konkrét megvilágitást nyert).

A különbségek felsorolásából is nyilvánvaló, hogy a vizsgálat nem tüzhette ki célul például annak elemzését (ad 1), hogy a tartalmazott anyag az olvasókra milyen elképzelhető hatást gyakorolhatott, hiszen kétségtelen, hogy már csak az annotációk megléte, vagy minőségi hierarchiája az annotált, illetve a jobban, tartalmasabban ismertetett müvekre hivhatja fel a figyelmet; (ad 2) nem vállalhattuk, hogy az anyag elrendezése, csoportositása, beosztása, indexelése, tipografizálása, egyszóval szerkesztése felől mondjunk véleményt, mert ez, bár kézenfekvő, de tulságosan egysiku kérdés; (ad 3) nem akartuk számon kérni a szellemi kiadóktól (budapesti Szabó Ervin Könyvtár, potsdami megyei könyvtár és a kölni városi könyvtárosok Otto Eugen-Vacour vezette szerkesztőségi kollektivája) a három katalógusban tükröződő, a saját ország könyvkiadásához képest jó vagy szegényes állománygyarapitási politikát. Hiszen egyrészt: a saját ország könyvkiadása a közmüvelődési könyvtár gyarapitását mindennél döntőbben befolyásolja, másrészt, ha már olvasói mintakatalógusról van szó, annyit illő feltételeznünk, hogy az olvasásra e három katalógusban ajánlott gyüjtemény az adott közönség izlését megközelitően fedi.

Éppen itt keresendő a vizsgálat elvi kiindulása. Ha elfogadjuk - márpedig: közhely- hogy egy ország lakosságának szellemi arculatát szinesitik, megfoghatóbbá teszik a lakosokról szóló olvasásszociológiai ismeretek, akkor feltétlenül vizsgálatra érdemesnek kell tartanunk az olvasásvizsgálati ismeretkomplexum kiindulópontját, az olvasásra kinált müvek által hordozott szellemi tartalmat. Egy hosszabb idő alatt létrejött, számos, exaktan le nem irható, de valamennyi gyakorló könyvtárosban tudatos, szinte ujjheggyel tapintható olvasási és "olvastatási" tapasztalatot magában hordó könyvtári állomány az értő számára már tartalmaz ilyen tanulságokat. Hát még az eggyel magasabb fokon szelektált mintakatalógus! Három mintakatalógus egyezései és különbségei pedig érdekes támpontokat adhatnak arról: milyen és mekkora az a szellemi világ-darab, melyet a más-más országokban élő ideális olvasó bejárhat.

A vizsgálat technikája - szépirodalmi müvekről lévén szó, ahol a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szerző neve a rendező elem - igen egyszerű. Az egyik katalógus alapulvételével a másik kettőn is megjelölendők az azonos nevek. Ha a teljes anyagon végigmentünk (és sikerült kiküszöbölni a nyelvi sajátosságok miatt a betürendet, itt-ott felboritó különbségeket) maguktól adódnak a teljes (jelen esetben mindhárom katalógusra kiterjedő) egyezések, a részleges (két-két katalógust érintő) azonosságok és a (mindhárom katalógusból kimutatható) különbségek. Ezután készülnek (ésszerű kihagyásokkal) az irónevek jegyzékei, amelyek a hozzáértő számára következtetések levonására adnak alkalmat.

Mi a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár mintakatalógusát vettük alapul. Ezért a korrespondencia-jegyzékek-et (a fontosabb irók neve után a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár mintakatalógusában található müvek számával) a következő sorrendben közöljük.

1. Mindhárom katalógusban egyformán szereplő nevek.
2. A Mi Könyveink-katalógusnak a kölniével egyező nevei.
3. A Mi Könyveink-katalógusnak a potsdamiéval egyező nevei.
4. A potsdami katalógusnak a kölniével egyező nevei.
5. Csak a kölniben szereplő nevek.
6. Csak a potsdamiban szereplő nevek.
7. Csak a Mi Könyveinkben szereplő nevek.

A jegyzékek csak külföldi irókat tartalmaznak, magyarokat nem. A vizsgálatnak a magyar nevekre, illetőleg a magyar cimekig terjedő dokumentációja a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban hozzáférhető.

1. sz. tábla
Mindhárom katalógusban szereplő nevek

Aldridge
Andersen-Nexő (6)
Andrzejewsky
Aragon (8)
Balzac (28)
Boccaccio
Borchert
Böll (4)
Brandys
Brecht
Brontë, Ch.
Brontë, E.
Caldwell (2)
Capek (10)
Cervantes
Conrad
Cooper, F.
Coster
Csehov (5)
Csernisevszkij (2)
Dabrowska
Daudet (4)
Defoe (2)
Dickens (10)
Diderot (5)
Dosztojevszkij (10)
Döblin
Dreiser (3)
Fallada (2)
Feuchtwanger (8)
Fielding (2)
Flaubert (3)
Fontane (3)
France (16)
Frank, L. (4)
Galsworthy
Gladkov (6)
Goethe (2)
Gogol (7)
Goncsarov (3)
Gorkij (24)
Greene (4)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Hartung
Hasek (6)
Hauff
Hawthorne
Hemingway (8)
Hesse
Hoffmann (2)
Hugo (6)

Keller (3)
Kipling
Kleist
Korolenko (6)
Kuprin (6)

Lagerlöf
Lampedusa
Laxness (4)
Lermontov (2)
Lesage
Lewis (8)
London (13)
Lu Hszin (3)

Mamin-Szibirjak (5)
Mann, H. (4)
Mann, T. (10)
Manzoni
Martin du Gard (4)
Maupassant (10)
Melville
Merimée (4)
Meyer, C. F. (3)
Miller, A.
Mörike
Multatuli

Nemcova (2)
Nyilin (2)

Otcenasek

Panova (5)
Pirandello (2)
Poe (2)
Pratolini (4)
Prévost, A.F.
Prus (2)
Puskin (2)

Raabe
Remarque (2)
Reymont (2)
Rolland (6)
Roth
Roumain
Renn (2)

Sadoveanu (7)
Sand
Schiller
Solohov (7)
Schwartz-Bart
Scott (5)
Seghers (7)
Shaw (2)
Steinbeck (8)
Stendhal (5)
Stevenson (3)
Storm (3)
Swift (3)
Szimonov (5)

Thackeray (6)
Timmermans
Tolsztoj, A. (8)
Tolsztoj, L. (13)
Traven (10)
Tucholski (3)
Turgenyev (8)
Twain (6)

Vercors (4)
Verga (3)
Voltaire (2)
Weisenborn
Werfel (4)
Wolfe

Zola (19)
Zuchardt
Zweig, A. (5)

E csoport iróinak összképéből valamennyi jártas állománygyarapitó tisztán látja legfontosabb jellegzetességüket. Ez itt a klasszikusok (mint Balzac, Cervantes, Dickens, Flaubert stb.), a "nagyok" (mint Aragon, Csehov, Dreiser, Gorkij stb.) mint "igazán jók" (mint Böll, Caldwell, Dabrowska, Feuchtwanger stb.) és a nem érdemtelenül sikeresek (mint Andrzejewsky, Borchert, Fallada stb.) tisztes gyülekezete. Bárki, aki megbecsüli a komoly, valóságfeltáró szándéku szépirodalmat, könyveik közül nemzetiségre, korra és stiluseszményre való tekintet nélkül vásárol, olvasásra ajánlja és tiszteli őket. Az a néhány iró, aki ismert, de nem sorolható teljes bizonyossággal (mint Hartung: a Csodagyerekek szerzője, a drámairóként kiváló Miller: Gyujtópontjával, vagy Felix Timmermans Pieter Breughel-ével) a témaválasztás (náciszatira, filmsikerrel a háta mögött, antiszemitizmus Amerikában, világhirü festő irodalmilag is kitünő életrajza) miatt örvend ilyen mértékü közkedveltségnek.

A fenti csoportokba tartozó irók esetében nem beszélhetünk nagyarányu "szóródásról". Egyforma megbecsülésben részesülnek mindhárom ország könyvtári állománygyarapitásában és ebből következtethetően a nemzeti könyvkiadásban is. A diszkriminációra és okaira a következő táblázat szolgál példákkal.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

2. sz. tábla

A budapesti és kölni katalógusban megegyező nevek

Akutagawa
Alain-Fournier
Anderson
Andrejev

Babel
Bates (3)
Bengtsson
Berto
Björnson (2)
Bloch
Bloom
Bochenski
Bojer
Bunyin (2)
Buzzati

Calvino (3)
Camus (3)
Cankar (2)
Capote
Car
Cocteau
Colette

Druon (2)
Duhamel
Duras
Dürrenmatt (2)

Erskine
Fast (6)
Faulkner (4)
Ferreira de Castro (3)
Frisch
Fitzgerald, F. C.

Garnett
Gide (2)
Giraudoux
Golding
Goytisolo (2)
Graves (3)
Green, J.

Hardy (3)
Hedajat
Hemon
Hölderlin
Huch
Hughes
Hurtado de Mendoza

Istrati (2)

Jacobsen
Jens (2)
Jerome (2)
Jimenez
Joyce (2)

Kafka
Kazakov
Kazantzakisz
Kästner (2)
Kessel

Knight (3)
Koeppen (2)
Krleza (6)

Lafayette
La Mure
Lara
Larbaud
Lee
Leszkov (4)
Levi
Linklater
Longosz

Mann, K.
Mansfield (2)
Maugham (6)
Mauriac (2)
Maurois
Mc Cullers
Merle (3)
Milne
Montherlant
Moravia
Morris
Mrozek
Muraszaki

Neumann
Nievo

Paton
Pavese (2)
Pérez-Galdós (2)
Pons
Pontoppidan (2)
Priestley
Proust

Rabelais
Radiguet
Ramuz (3)
Rémy
Renard
Renault
Rilke
Rinser
Roberto

Saint Exupéry
Salinger
Sartre (2)
Schlumberger
Shaw, I.
Sienkiewicz (6)
Sillanpää
Sillitoe
Sinclair (5)
Snow
Solem Alechem (2)
Spark
Sterne
Stone (2)
Strindberg
Supervielle

Tammsaare
Thoma
Toman

Vailland (4)

Wassermann (2)
Waugh (2)
Wilde (3)
Wilder
Wells (5)
Woolf

Zuckermayer
Zweig, S. (5)

A tanulság ebből először az, hogy a magyar katalógusnak a kölniével megegyező neveiben folytatódik a nyugati nagy írók felsorolása. Klasszikus már alig-alig akad, hiszen ezt a "keretet" az első táblázat kimeritette. De azért elő-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

fordul. (Hedajat, Hölderlin, Hurtado de Mendoza, Lafayette, Larbaud, Longosz, Rabelais, Sienkiewicz, Sterne). Ennél jellegzetesebb a huszadik századi első harmad nagy nyugati regényiró nemzedékének, ma is élő próza irási formák "eredetijei"-nek névsora. (Alain-Fournier, Cocteau, Colette, Duhamel, Faulkner, Gide, Joyce, Kafka, Mansfield, Mauriac, Montherlant, Proust, Saint Exupéry, Sartre, Wilde, Woolf). A két világháboru között, vagy közvetlenül utána divatos (de ettől még szinvonalas) kortársak: Erskine, Garnett, Giradoux, Graves, Hughes, Istrati, Jerome, Kästner, Knight, Maugham, Maurois, Priestley, Ramuz, Roberts, Sinclair, Supervielle, Wassermann, Waugh, Wilder, Zweig, S. A kölni katalógus szempontjából érdekes néhány nagy orosz és keleteurópai századeleji regényiró szereplése. (Andrejev, Babel, Cankar, Kazakov, Krleza, Leszkov) mégpedig abban a szituációban, hogy ugyanekkor ezek az irók a potsdami katalógusból kimaradtak. Végül: természetes - és a magyar katalógust, illetve könyvkiadást dicséri, hogy olyan jelentős ujabb irók, akik jóértelmü best-sellerré válása a nyugati könyvpiacon az eredeti nyelvre való tekintet nélkül hetek kérdése (Buzzati, Camus, Capote, Duras, Dürrenmatt, Frisch, Jens, Koeppen, Levi, Merle, Moravia, Mrozek, Salinger, Sillitoe, Spark) nem "estek" ki a magyar katalógussal való összehasonlitás során. Szándékos politikai diszkriminációról a kölni katalógus esetében nem beszélhetünk, de arról igen, hogy ebben a csoportban találhatjuk leginkább az összefoglalóan (de minden értékitélet nélkül szólva) "nemrealista" szépprózа alkotóinak tulnyomó többségét. A képet a politikai elzárkózás tendenciája felé inkább a következő táblázatok tanulságai tágitják, mégpedig a kölni katalógus "rovására".

3. sz. tábla
A budapesti és potsdami katalógusban megegyező nevek

Amado (10)
Anand (4)
Apitz

Barbusse
Becher (2)
Bédier
Bek (3)
Birjukov (2)
Bondarev (2)
Bredel (4)
Brüning
Bubjennov
Bürger

Caragiale (2)
Chabrol (4)
Copic (2)
Courtade
Creanga (2)

Csakovszkij (3)
Csukovszkij(4)
Cusack (2)

Daix
Davico (2)
Davidson
Dimov (2)
Doherty
Drda (3)

Erenburg (6)

Fagyejev (3)
Fallas (2)
Fegyin (6)
Filimon
Fjodorov
Forsch
Frank, A.
Fryd (2)
Fucik (2)
Furmanov (2)
Fühmann
Fürnberg

Gamarra
German
Gerstäcker

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Glazarova (2)
Goncsár
Gorbatov
Grin (2)
Groszman (2)
Hardy, F. (2)
Harte (2)
Hauser
Hecko (2)
Henry, O. (2)
Herzen
Heym (3)
Ignatyev
Ilf-Petrov (3)
Inber
Jan
Jilemnicki
Jirásek
Jobst
Karaszlavov (2)
Katajev (3)
Kazakevics (5)
Kaverin (2)
Kédros (2)
Ketlinszkaja (2)
Kjellgren
Kozsevnyikov (3)
Krátochvil (4)
Krimov
Kühn
La Mora
Lacis
Lanoux
Lardner
Lavrenyov
Lem (3)
Leonov (6)
Lindsay
Majerová (4)
Makarenko (2)
Maltz (5)
Marschwitza
Meinck (2)
Moberg (4)
Monod (2)
Msztiszlavszkij (3)
Mundstock
Munteanu (3)
Nachbar
Nagibin
Neruda
Newerly
Noll
Novikov-Priboj
Nyekraszov, V. (2)
Nyeverov
Nyikolajeva
O'Casey
Olbracht (3)
Opitz
Osztrovszkij (2)
Ovecskin (2)
Pausztovszkij (5)
Parmelin
Pavlenko
Pervencev (3)
Petersen
Pilar
Pluhar (2)
Polevoj (4)
Popovici
Pozner
Prevost, A. (2)
Prisvin (7)
Ptacnik
Pujmanová (5)
Putrament (2)
Radetz
Rudnicki
Siskov (2)
Scherfig
Schreyer (2)
Schuder (2)
Stancu (4)
Stil (5)
Strittmatter (2)
Szaltikov-Scsedrin
Szerafimovics (5)
Szolovjov (2)
Sztyepanov
Tagore
Teimur
Tillard
Thürk (2)
Tokunaga
Tretjakov
Triolet (2)
Tyendrjakov (4)
Uszpenszkij
Vancura (2)
Vazov
Versigora (2)
Viga
Virta (2)
Vries (4)

A kimondottan politikai szempontu kirekesztődést az olyan rangos irónevek bizonyitják többek között, mint Amado, Barbusse, Becher, Erenburg, Fagyejev, Fegyin, Furmanov, Groszman, Ilf-Petrov, Inber, Katajev, Krimov, Leonov, Makarenko, Novikov-Priboj, Osztrovszkij, Pausztovszkij, Polevoj, Prisvin, Stil, Szerafimovics, Sztyepanov, Triolet. Ebben visszakisérthet a sematikus irodalomtól való félelem (ami a keletnémet könyvkiadást ilyen mértékben nem irritálja), de a fenti névsort összetéveszteni mondjuk egy ilyen névlistával, mint: Birjukov, Bubjennov, Gorbatov, Karaszlavov, Kazakevics, Ketlinszkaja, Kozsevnyikov, Msztiszlavszkij, Nyeverov, Nyikolajeva, Pavlenko, Pervencev, Versigora

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

- elég otrombaság, még akkor is, ha ezek az irók egy-két müvükkel tényleg rászolgáltak a rossz szájizt hagyó "kilógó-lóláb -irodalom" cimkéjére és ezzel másokat is sematizmus-gyanussá tettek. (Nem beszélve arról, hogy az utóbbi névsorban sem lehet mindenkit egyszerüen és egyértelmüen ad acta tenni).

Arra aztán, hogy a kis keleteurópai népek iróit a sematizmus-gyanu, a nemzeti nyelvbe szoritottsággal sulyosbitva milyen mellőzésbe kényszeriti, csak néhány - nálunk "bevált", jócsengésü, sokszor szinte nemzeti klasszikus név kapcsán utalnánk. (Caragiale, Copic, Creanga, Davico, Drda, Dimov, Filimon, Fucik, Hecko, Jilemnicki, Jirásek, Kratochvil, Lem, Majerová, Marschwitza, Munteanu, Neruda, Newerly, Olbracht, Popovici, Pujmanová, Putrament, Rudnicki, Stancu, Vančura). Ugyanebbe a kérdés-komplexumba tartozik a magyar irók szerepeltetése a két német katalógusban. Erről a Napjaink 1966. novemberi számában (6. p.) részletes ismertetés jelent meg. (Konkluziója eléggé lesujtó a magyar irodalom ismertsége szempontjából, itt a potsdami katalógus magyar nevei az örvendetesebbek számunkra.

A következő táblázatok - más tanulságok mellett - elsősorban a magyar könyvkiadás és gyüjtéspolitika (nem mindig negativen itélendő) hiányainak, hézagainak kutatásához adnak támpontokat. (4., 5., 6.)

4. sz. tábla
A potsdami és a kölni katalógus egyező nevei

Crane	Hebel
Cronin	Kellermann
Eichendorff	Reuter
Hauptmann	Stifter

5. sz. tábla
Csak a kölni katalógusban szereplő nevek

Allen	Bernanos	Doderer
Algren	Bromfield	Dos Passos
Ammers-Küller	Buck	Duras
Andres	Bulwer	Durrell
Austen	Butor	
Barlach	Carossa	Eliot
Beckett	Cather	Ernst
Benét	Chesterton	Ferber
Bergengruen	Csokor	Forester

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Freytag
Fusenegger

Gautier
Giono
Gotthelf
Grillparzer
Gunnarson

Hausmann
Heidenstam
Herzmanovsky-Orlando
Hilton
Hlasko
Huxley
Huysmans

James
Johnson
Jünger

Kasack
Klabund
Kreuder

Langgasser
Le Fort
Lewis, G.
Lewis, C. S.
Lin Yutang
Llewellyn

Mackenzie
Mailer
Malraux
Merezskovszkij
Meyrink
Mitchell
Monnier
Morgan

Nabokov
Nossack
Novalis

Orwell

Paszternák
Penzoldt

Robbe-Grillet
Romains
Saroyan
Sarraute
Sayers
Schaper
Schickele
Shallück
Seidel
Silone
Simenon
Spitteler
Stein
Szaburova
Szamjatin

Tieck

Unamuno
Undset

Valéry
Vulpius

Walpole
Wiechert

6. sz. tábla
Csak a potsdami katalógusban szereplő nevek

Joho
Kubka
Kurella
Lafitte
Leberecht
Lenz
Reimann
Reinowski
Scharrer
Schweickert
Selber
Turek
Uhse
Weinert
Weiskopf
Zimmering

Akad itt meggondolásra, megfontolásra való bőven. Miért nem szerepelnek a mi katalógusunkban ezek a nevek? Némelyik egyszerüen azért, mert már a katalógus lezárása után jelent meg magyarul. (Az eredeti és a magyar fordítás közti időkülönbséget most ne kutassuk...) Ilyenek: Austen, Duras, Huxley, James, Nossack, Simenon, Selber, Néhányuk a Nagyvilágból, vagy antológiákból ismert. Például Beckett, Butor, Hlasko, Robbe-Grillet, Sarraute. Másokat régen, -többnyire 1947 előtt már forditottak, de kiadásukra ujból nem került sor. (Kellermann, Stifter, Ammers-Küller, Bernanos, Chesterton, Dos Passos, Freytag, Gautier, Giono, Huysmans, Klabund, Llewellyn, Malraux, Meyrink, Morgan, Novalis, Romains, Sa-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

royan, Schickele, Tieck, Undset, Unamuno, Valery, Walpole). Van közöttük pár katolikus iró (Bernanos, Chesterton, Huysmans, Unamuno), néhányan a tipikus l'art pour l'art irányzatot képviselik. (Butor, Robbe-Grillet, Sarrante). Egyeseket nyilt politikai ellenségük (Merezskovszkij, Orwell) zár ki, de kár haragot tartani például az egykori kollaboráns Giono-val, akinek a regényei Illyés Gyula gyönyörü forditásában vannak meg magyarul, amikor pedig a sokkal aktivabb kollaboráns Mautherlint-ot már ujra kiadtuk. Vannak továbbá olyanok, akiknek le nem forditása inkább figyelmetlenség. Gondoljunk Wieckert-re (Buchenwaldról szóló Haláltánca eredetiben már 1954-ben megjelent); Goethe sógora, Vulpius Rinaldójának esedékes irodalmi értékü forditására, vagy Tieck Teodor Storméval egyenértékü novelláira. Ugyancsak nem lenne rossz, ha a mi katalógusunk ajánlhatná Ina Seidelnek, a németség egyik nagy lelkiismeretvizsgálójának 1959-ben kiadott Michaeláját, a Kafka jobb megértéséhez is vezető Meyrink-müveket, valamint a szellemesen és filozófikusan anarchista Kreuder egyik-másik regényét. Ernst Jünger utópiái, Gotthelf, a nagy svájci klasszikus novellái, a világirodalmi nagyságrendü osztrák, Heimito Doderer és Franz Theodor Csokor regényei, vagy Hans Carossa, az 1956-ban elhalt német iró utánozhatatlan hangulatu könyve egy öregedő férfi szerelméről (Geheimnisse des reifen Lebens) ugyancsak figyelmet érdemelnek.

Persze nem kivánjuk viszontlátni Bromfieldet, Pearl Sydenstricker Buck-öt, Edward Lytton Bulwert, James Hiltont, Lin Yutangot, Merezskovszkijt, vagy Margaret Mitchellt, mert vagy bornirtan reakciósok, vagy egyszerüen giccsőrök. (Nem kivánjuk, de azért pl. Hilton meg is jelent!).

A 6. táblázatból is figyelmet érdemel néhány iró. Ilyen Alfred Kurella szocialista kulturpolitikus, különösen Kleiner Stein in grossen Spiel c. 1961-ben készült müvével, Jean Lafitte, a Békevilágtanács volt titkára 1956-ban irt Les hirondelles du printemps-ével, amely a francia kommunisták harcát mutatja be a fasiszta megszállók ellen, a 33 éves Brigitte Reimann a második világháborubán játszódó, orosz és német szerelmesekről irt müvével (Die Frau am Prenger 1956 és 1962), a groteszk humoráért ismert Walter Karl Schweickertről nem is beszélve. (Der Ochse von Kulm-jából készült filmet mi is láttuk, s jó a Frauen wollen erobert sein c. alkotása.) Turek, Uhse, Weinert, Weiskopf és és Zimmering regényei-elbeszélései is meggondolást igényelnek.

Arra azonban, hogy mégis milyen körültekintő a magyar könyvkiadás, minden különösebb magyarázgatás nélkül is kitünő bizonyitékot szolgáltat s nem tul érdekes nevektől egyébként alaposan meg is tisztitott következő - cikkzáró - lista.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

7. sz. tábla — Csak a budapesti katalógusban szereplő nevek

Ajtmatov (2)
Alarcon
Alcoforado
Alleg
Amicis
Amis
Apuleius
Arconada
Arghezi
Arland
Askenazy (3)
Asturias
Atarov
Aymée (2)

Baklanov
Bass
Bazin
Beauvoir
Bednar (2)
Bennett
Bergholz
Berto
Blasco Ibanez
Bonfanti
Bolgar Bojan
Bozic
Branald (2)
Brandys (2)
Breza

Camilar (2)
Cao-Hszüe-csin
Carpentier
Casanova
Cela
Ceng-Pu
Constant
Conton
Cooper, W.
Courteline
Croft
Cyrano de Bergerac

Dabit
De la Roche
Dessi
Dolega-Mostowicz (2)
Donati
Du Bois
Dumitriu

Erckmann-Chatrian
Esperanza

Farge
Fjodorov, A. F.
Franko
Fried
Fukazawa

Galan (2)
Gaskell
Gasperini
Gibbon
Ginzburg
Guilloux
Giumard

Hardell
Heliodorosz
Herlin
Hikmet

Infeld
Irwing
Isherwood
Ivanov, V. (4)

Jesensky (3)

Kielland
Kirst
Kocsetov (2)
Kraszewski
Kuznyecov

Lagin
Lalic
Lamartine
Langfuss
Lao Sö (2)
Lara (2)
Larni
Lawson
Leacock (2)
Lessing
Lomboy

Mac Orlan
Malaparte
Mankowitz (2)
Mao Tun (2)
Masters
Meri
Mihail-Zamfirescu
Minac (3)
Mnacko
Morrison (2)

Neff (3)
Nusic (2)
Nyikulin (3)

Olesa
Orbeliani
Orzeszkowa
Otero

Palumbo
Panzini
Parise (2)
Pelin (2)
Petrescu
Peyrefitte
Platonov
Pogogyin (2)
Potrc
Powys

Rebreanu (3)
Roblés (2)
Rousseau

Semprun
Smollett
Soler-Puig
Szergejev-Censzkij (6)
Szolzsenyicin

Taurin
Teitelboim
Thomas, D.
Thomas, G.
Tinjanov (5)
Tukakura

Valdés
Vallés (2)
Vigano
Voynich

Waltari
Wodehouse (2)
Zambrzycki (2)

Ugy tünik végül is, hogy ez a katalógus tartalmazta a legarányosabban a klasszikusokat (hiszen a másik kettőből kimaradtak és itt szerepelnek olyan ne-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vek, mint Apuleius, Casanova, Erckmann-Chatrian, Heliodorosz, Orneliani, Rousseau, Smollett), a frissebb nyugati irodalmat jól kiséri figyelemmel (Amis, Aymée, Beauvoir, Bonfanti, Cela, Cooper W., Du Bois, Gibbon, Guilloux, Kirst, Langfuss, Malaparte, Parise, Powys, Semprun, Thomas) és választékot biztosit a szomszédnépek, sőt a távolabbi keleti népek irodalmából is. (Az utóbbira például szolgálhatnak Cao-Hszüe csin, Ceng-Pu, Fukaszawa, Lao Sö, Mao-Tun, Tukakura nevei - klasszikusok és maiak egyaránt). Itt bukkannak elő a németség lelkifurdalásának alábbhagyását jelző olyan, nálunk kitünőnek elismert müvek, mint: Kirst: 08-15, avagy Asch őrvezető kalandos lázadása, Langfuss: Homokpoggyász, Malaparte: Kaputt és Semprun: Nagy utazás. (Ne feledjük: a keletnémet katalógus 2 évvel korábbi a kölninél!).

Mint már emlitettük, hely hiányában nincs mód és lehetőség kitérni a vizsgálati dokumentáció valamennyi felszinre került jelenségének elemzésére. A neveken tulmenően a müvek is ilyen vagy olyan csoportositásban, mindig uj és uj jelentéstartalmakat hordoznak magukban és tetszés szerint tovább rendszerezhetők - értelmezhetők. Ezzel arra szeretnénk mégegyszer és nyomatékosan rámutatni, hogy ilyen egyszerü (tulajdonképpen primitiv) kutatási módszerekkel elvégezhető elemzés számos megszivlelendő tanulsággal szolgálhat a hosszabb távu könyvtári gyüjtőmunka és könyvkiadás, és nem utolsósorban más nemzetek olvasási lehetőségeinek megismerése és értékelése szempontjából.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÉMIAI SZAKIRODALMI SZOLGÁLTATÁSOK A VESZPRÉMI VEGYIPARI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁBAN

dr. Kováts Zoltán - Kokas Endréné

Amikor a KMK felkérésére a könyvtáros-társadalom nyilvánossága elé tárom könyvtárunk munkáját és módszereit a szakirodalmi információs szolgáltatások terén, mindenekelőtt fel akarom hivni a figyelmet arra, hogy nem "értékes tapasztalatok átadása" céljából teszem. Könyvtárunk helyzete egészen speciális, a nálunk bevált módszerek alkalmazása más körülmények között csak igen óvatosan, gondos mérlegelés után lehetséges.

Mik azok a jellegzetes körülmények, amelyek könyvtárunk munkáját, ezen belül is az információs tevékenységet döntően meghatározzák?

1./ tudományos szakkönyvtári jelleg;
2./ ezen belül a kémiai szakterület;
3./ az egyetemhez való tartozás.

A tudományos szakkönyvtár jellegéből következik, hogy olvasóink (egyetemi oktatók, kutatók és hallgatók) többsége a saját érdeklődési területén általában jóval tájékozottabb annál, mint amennyit a legjobban képzett szakkönyvtárostól a sok száz vagy ezernél több olvasó valamennyi problémájával kapcsolatban el lehet várni. Egyetemi hallgatónak is lehet olyan szakmai problémája pl. a szerves kémiában, amelyre az egyetemi tanárok közül sem tud felvilágositást adni az aki esetleg a fizikai kémiával foglalkozik. A polihisztorok kora manapság lejárt.

Ezért nem kisérletezünk felsőfoku képesitéssel rendelkező könyvtáros beállításával szakreferens-szolgálatra.

A kémiai szakterület kivételes előnyöket jelent könyvtárunk számára. Egyike annak a néhány tudománynak, amelynek világviszonylatban teljes információs anyagát a nagy referáló folyóiratok (Chemical Abstracts, Chemisches Zentralblatt, Referativnüj Zsurnal) évtizedek óta 100 %-osnak tekinthető hatásfokkal fel-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tárják. Ez fölöslegessé teszi a referátumok készitésével járó költséges és fáradságos munkát. Igaz, hogy használatuk nyelvtudást igényel, de egyetemünk vezetése ezzel kapcsolatban egyre inkább arra az álláspontra helyezkedik, hogy nyelvtudás nélkül kutató munkát végezni nem lehet.

A referáló folyóiratok tárgymutatójának és egyéb (szerző-, képlet-, szabadalmi- stb.) indexeinek, katalógusainak használata nem igényel különleges könyvtáros szakismeretet. Minimális nyelvtudás és azonkivül saját szakterületének és határterületeinek legalaposabb ismerete teszi képessé a kutatót arra, hogy témájának bibliográfiáját maga állithassa össze a legeredményesebben. - Ezért tekinteném - kevés kivételtől eltekintve - a mi kémiai-tárgyu tudományos szakkönyvtárunkban kontárkodásnak, ha a kutató helyett könyvtáros végezné a keresett szakirodalmi információs anyag feltárását.

Végül az egyetemhez való tartozás is hozzátesz néhány sajátos vonást a könyvtárunk munkáját meghatározó körülményekhez. Ilyen például az a tény, hogy mint egyetemi intézménynek, az egyetem oktató munkájában is részt kell vennünk pl. éppen az irodalomkutatás oktatásával, a diplomamunkák és disszertációk megőrzésével stb. A szakirodalmi információ-szolgáltatások jellegét annyiban befolyásolja az egyetemi környezet, hogy a kutató munkák tematikája változatosabb, sokrétübb, mint egy ipari vagy akadémiai kutató-intézeté, nem is szólva a termelő üzemekéről. Az egyes témák müvelése is kötetlenebb, lazább, mert egy részük csak arra szolgál, hogy az ifju kutató megmutathassa oroszlánkörmeit, felkészüljön a későbbi önálló, nagyobb tudományos vagy gazdasági kihatásu kutatómunkákra.

A szakirodalmi információ mindig sürgős

Vannak persze nagyobb igényü és igen nagy jelentőségü munkák is folyamatban. Egyben megegyeznek mind a kisebb, mind a nagyobb témák kutatói: általában igen lelkesen és nagy igyekezettel dolgoznak. A szakirodalom tengeréből kihalászott uj adat, közlemény, információ mindig sürgős. És nincs igaza annak a könyvtárosnak, aki szemrehányó megjegyzést tesz akkor, amikor a hónapokkal azelőtt türelmetlenül sürgetett közleményt diadallal átnyujtja a fanyalgó arcu igénylőnek, hogy: most végre megvan, és nem is örül neki, bele sem néz. Oka a következő: a kutató a cime vagy a referátum alapján jelentősnek itélte a cikket. Az attól várt adatok uj fordulatot jelenthettek volna munkájában. Ha 1-2 hét alatt megkapja, felhasználja és az uj nyomon talán már meg is oldotta volna problémáját. - Nem ér rá azonban hónapokon át tétlenül várni. Tovább indul egy másik, esetleg sokkal hosszabb, kerülő uton, amelyhez hamarabb megkapta

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

a kiinduláshoz szükséges információkat. Amikor azután hónapok elteltével megérkezik az egykor izgalmas, érdekes közlemény, már elkésett, tulhaladott a tényanyaga. Nem használható.

Ezért törekszünk lelkiismeretes, pontos, szolgálatkész középkáderek beállitására az információs szolgálatunkba, felsőfoku képesitéssel rendelkező szak-referensek helyett.

Egyetlen megoldás: másolatot kell készíteni

A fentebb vázolt sajátos körülmények miatt nélkülözni tudjuk a másutt esetleg igen fontos szakreferens-szolgálatot, ezért nem foglalkozunk referátumok készitésével, kiadásával, adatfeltárással. Munkánk középpontjába egyszerü, technikai jellegü szolgáltatást állitottunk: a kutatók számára minél rövidebb idő alatt megszerezzük a referáló folyóiratok alapján kikeresett szakirodalmat. A felhasználható közleményeket érthető okok miatt a kutató legszivesebben a munka befejezéséig magánál tartaná. De sem a többi olvasó elől nem vonhatjuk el tartósan a használatba vett folyóiratot, a könyvtárközi kölcsönzés határidejét sem illik áthágni, egyetlen megoldás: másolatot kell készíteni. Erre is megvan a lehetőségünk: foto- foto-laborral, xerox készülékkel is rendelkezünk.

A kutatóknak gyors és elegendő szakirodalmi másolattal való ellátását az egyetem közvéleménye és a könyvtári tanács egyhangulag igen fontosnak tartja és igen nagyra értékeli. Az igényt magam is, mint laboratóriumi munkáját változatlanul folytató vegyész, szintén jogosnak, sőt a korszerü kutatáshoz nélkülözhetetlennek tartom.

Hogy ismertetett reprográfiai szolgáltatásunk mennyire a valóságos igények kielégitését szolgálja, azt legjobban az évente teljesitett kérések számának növekedése mutatja (ld. a következő oldalon lévő grafikont).

*

A fenti ismertetés korántsem ad könyvtárunk szolgáltatásairól teljes képet. A feladatnak megfelelően igyekeztem a szakirodalmi információs szolgáltatásaink rendszerére szoritkozni.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

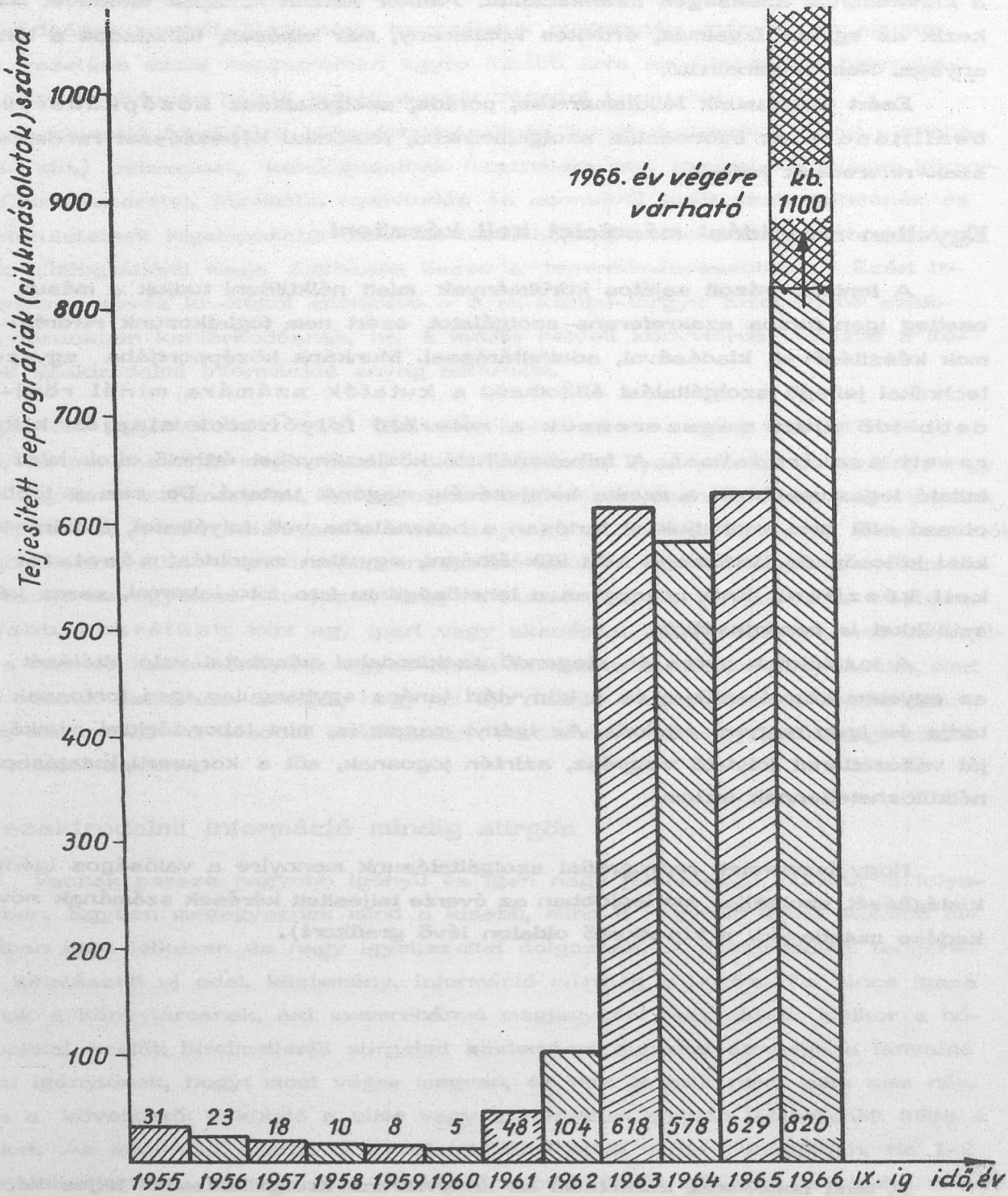

Reprográfia - szolgáltatás növekedése a VVE központi könyvtárában

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁNAK KIADVÁNYAI

Összeállította: Püsök Gyuláné

A Könyvtári Figyelő 1965. 2/3-as számában áttekintést adtunk a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1963-64-es kiadói tevékenységéről. Az 1965. 4-es számban pedig az Országos Müszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ 1963-64-es kiadványait ismertettük. Feleleventve olvasóink kérését, az alábbiakban a Budapesti Müszaki Egyetem Központi Könyvtárának kiadványait soroljuk fel.

A Müegyetemi Könyvtárnak a felszabadulás előtt kiadványai nem voltak, csupán könyv- és folyóirat-állományáról jelentetett meg nyomtatott, illetve sokszorosított cimjegyzékeket. 1953 óta folytat kiadói tevékenységet. Az alábbiakban az azóta megjelent, különböző tipusu kiadványokat ismertetjük.

A. Sorozatok

I. BUDAPESTI MÜSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA. MÜSZAKI TUDOMÁNYTÖRTÉNETI KIADVÁNYOK

A Müszaki Tudománytörténeti Kiadványok sorozat köteteit tartalom szerint három csoportba oszthatjuk. Az elsőbe tartoznak a monográfiák, amelyek a technika-történet szempontjából eddig még nem publikált jelentős személyek életét és munkásságát ismertetik. A második csoport egy-egy intézmény, tanszék működéséről, vagy történetének meghatározott időszakáról közöl tanulmányt. A harmadik csoport kötetei a müszaki tudományok egy-egy szakágazatának hazai fejlődését vázolják.

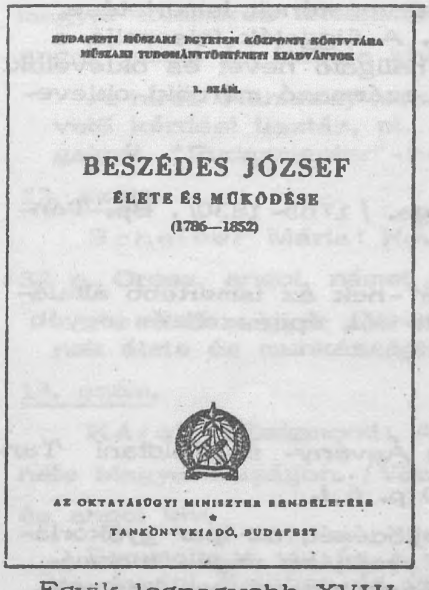
BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
MŰSZAKI TUDOMÁNYTÖRTÉNETI KIADVÁNYOK

1. SZÁM.

BESZÉDES JÓZSEF
ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE
(1786—1852)

AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTER RENDELETÉRE
TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

1. szám

/Károlyi Zsigmond/: Beszédes József élete és müködése. /1786-1852/. Bp. Tankönyvkiadó, /1953/. 44 p.

Az első ismertebb nevü magyar vizimérnök tevékenységének eredményei. A Duna, a Sió és a Sárviz szabályozójának, számtalan csatorna épitőjének munkásságát ismerteti, amely egyben a magyar technika, a magyar vizimunkálatok történetének érdekes szakasza.

2. szám

Fodor Ferenc: Balla Antal élete és müszaki munkássága. /1739-1815/. Bp. Tankönyvkiadó, /1953/. 59 p. 5 t. Orosz és angol kiv.

Egyik legnagyobb XVIII. századbeli müszaki irónk és legtermékenyebb térképirónk életrajza. Kiváló tehetség, aki éppen olyan nagyot alkotott a magyar tér-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

képirás terén, mint vizépitési terveivel. Sokoldalu ember volt, aki az archeológia és a zenei tudományok terén is alkotó munkát végzett.

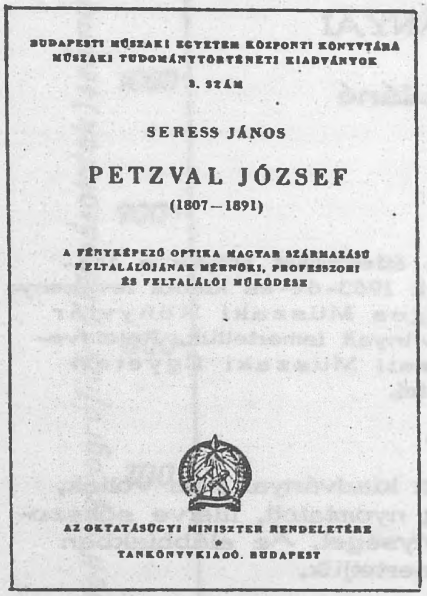
BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
MŰSZAKI TUDOMÁNYTÖRTÉNETI KIADVÁNYOK
3. SZÁM

SERESS JÁNOS

PETZVAL JÓZSEF
(1807–1891)

A FÉNYKÉPEZŐ OPTIKA MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ FELTALÁLÓJÁNAK MÉRNÖKI, PROFESSZORI ÉS FELTALÁLÓI MŰKÖDÉSE

AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTER RENDELETÉBE
TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

3. szám

Seress János: Petzval József /1807-1891/. A fényképező optika magyar származásu feltalálójának mérnöki, professzori és feltalálói müködése. Bp. Tankönyvkiadó, /1954/. 62 p. 4 t. Orosz, német, francia és angol kiv.

A fényképezés terén korszakalkotó felfedezéssel gyarapitotta a technikai fejlődést s igy az emberi haladást is. Objektiv rendszere megjavitotta a teleszkóp, a teodolitok és egyéb távcsőféleségek használhatóságát.

4. szám

Vendl Aladár: Schafarzik Ferenc a hazai müszaki földtan megalapitója. /1854-1927./ Bp. Tankönyvkiadó, /1954/. 52 p. 2 t. Orosz, német és francia kiv.

Tudományos munkássága a földtan mindegyik fontosabb ágában maradandót alkotott. Felfogása volt, hogy a tudományos munka eredményei a társadalom anyagi jólétét segitik elő. Tudományát a gyakorlati élet számára is értékesitette.

5. szám

Fodor Ferenc: Az Institutum Geometricum, az egyetem bölcsészeti karán 1782-től 1850-ig fennállott mérnöki intézet. Bp. Tankönyvkiadó /1955/. 192 p. 6 t. Orosz, német és francia kiv.

A Magyarországon először képzett földmérők szervezetének ismertetése, amely a jelenlegi Müszaki Egyetem egyik őse volt. A függelék felsorolja a "Mérnöki Intézettől" mérnöki oklevelet nyert 1275 hallgató nevét és oklevelük keltének évét. A világ legelső müszaki egyetemtől származó mérnöki oklevelei ezek.

6. szám

Nagy Zoltán: Vedres István müvészi munkássága. /1765-1830/. Bp. Tankönyvkiadó, /1956/. 96 p. 12 t. Angol kiv.

Szeged város szülöttének és "hites földmérészé"-nek az ismertebb általános mérnöki és közgazdasági tevékenysége mellett irói, épitészeti és egyéb müszaki munkásságát tárja fel és mutatja be.

7. szám

Vendl Aladár: A Budapesti Müszaki Egyetem Ásvány- és Földtani Tanszékének története. Bp. Tankönyvkiadó, /1957/. 100 p. 6 t.

A Tanszék oktató-nevelő, kutató munkájának fejlődését, az ipar gyakorlati feladatainak megoldására vonatkozó- a tanszék profiljába vágó- tudományos alap kidolgozását, továbbá az oktatókat és azok tudományos közleményeit ismerteti.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

8. szám.

Fodor Ferenc: Magyar vizimérnököknek a Tisza-völgyben a kiegyezés koráig végzett felmérései, vizi munkálatai és azok eredményei. Bp. Tankönyvkiadó, /1957/. 268 p. Orosz, német és angol kiv.

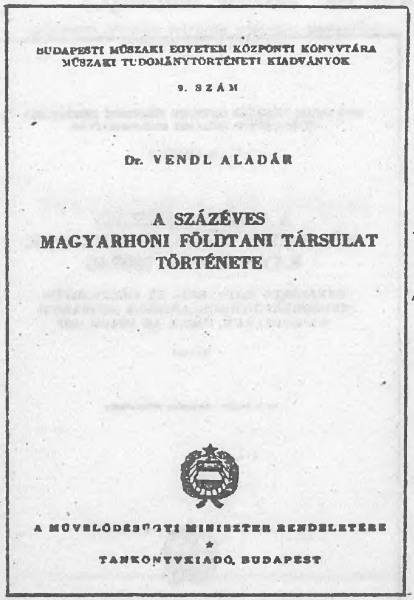

568 vizimérnök életrajzi adatait és munkásságát sorolja fel. A Tiszáról és kisebb mellékfolyóiról teljes feldolgozást nyujt, a Maros és a Temesköz felméréséről és vizi munkálatairól vázlatos eredményeket közöl.

9. szám.

Vendl Aladár: A százéves Magyarhoni Földtani Társulat története. Bp. Tankönyvkiadó, /1958/. 276 p. 4 t. Német és orosz kiv.

A világon Magyarországon alakult meg 1848-ban negyediknek -az angol, francia, német után- a Földtani Társulat. A Társulat alapszabályzatát, szakosztályainak ügyrendjét és folyóiratában, a Földtani Közlönyben megjelent közleményeket ismerteti.

10. szám.

Turányi Kornél: Laáb Gáspár és Magyar István. Két kulturmérnök müszaki szolgálatunk uttörői közül. Bp. Tankönyvkiadó, /1958/. 68 p. 4 t. Orosz, francia és német kiv.

A magyar mérnöki tudomány eddig ismeretlen harcosainak, a XVIII. század két megyei mérnökének életét és munkásságát ismerteti.

11. szám

Bendefy László: Szombathelyi Benedek rudasmester. Adatok a középkori magyar földmérés történetéhez. Bp. Tankönyvkiadó, /1959/. 75 p. 7 t. Orosz, angol, német és francia kiv.

A hires Kanizsay család udvari mérnökének munkásságán kivül több alapvető kérdést tisztáz, pl. a "rudasmester" és a vele rokon értelmü szavak fogalmát. "Rudasmester"-nek a régi magyar nyelvben a mérnököt nevezték.

12. szám.

Scheiber Mária: Novák Dániel. /1798-1849/. Bp. Tankönyvkiadó, 1959. 32 p. Orosz, angol, német és francia kiv.

Az első magyar müvészeti irónak, a reformkor egyik pesti épitészmérnökének élete és munkássága.

13. szám.

Károlyi Zsigmond: A vizhasznositás, vizépités és vizgazdálkodás története Magyarországon. /Vázlat/. Bp. Tankönyvkiadó, 1960. 320 p. Orosz, német és angol kiv.

Bemutatja a viz és a vizimunkálatok szerepét és jelentőségét az ország gazdasági életében és vázolja a vizgazdálkodásnak a kifejlődését. Tartalom szerint határterület a technikatörténet és a gazdaságtörténet között.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

14. szám.

A magyar müszaki értelmiség és a Müegyetem a Tanácsköztársaság idején. (Szerk. bizottság: Devics József, Károlyi Zsigmond és Zádor Mihály.) Bp. Tankönyvkiadó, /1960/. 188 p. 4 t.

Dokumentum kötet a magyar müszaki értelmiség "Szocialista mérnökmozgalma" emlékének. Megörökiti a Tanácsköztársaság által a müszaki felsőoktatás érdekében hozott intézkedéseket.

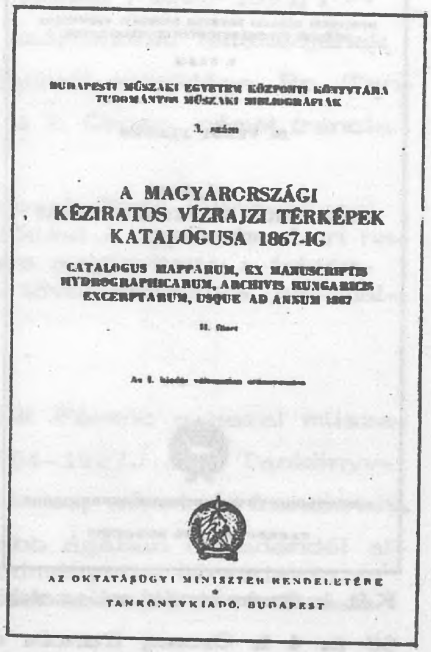

II. BUDAPESTI MÜSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA. TUDOMÁNYOS MÜSZAKI BIBLIOGRÁFIÁK

1. szám.

/Fodor Ferenc/: A magyarországi kéziratos vizrajzi térképek katalógusa 1867-ig. 1. füz. Bp. Tankönyvkiadó, /1954/. 61 p. 2 t. Orosz, francia és német kiv.

2. szám.

Higanygőz - egyenirányitók. 1. r. Német nyelvü folyóirat - cikkek. Összeáll. Faith István. Bp. Tankönyvkiadó, /1955/. 48 p.

3. szám.

/Fodor Ferenc/: A magyarországi kéziratos vizrajzi térképek katalógusa 1867-ig. Catalogus mapparum, ex manuscriptis hydrographicarum (etc.) 2. füz. Utánny. Bp. Tankönyvkiadó, /1955/. 156 p. 4 t.

4. szám.

/Dezső László/: Automatizálási bibliográfia a fémek forgácsoló megmunkálása köréből. 1948-1954. Bp. Tankönyvkiadó, /1955/. 128 p.

5. szám.

/Fodor Ferenc/: A magyarországi kéziratos vizrajzi térképek katalógusa 1867-ig. Catalogus mapparum, ex manuscriptis hydrographicarum (etc.) 3. füz. Bp. Tankönyvkiadó, /1956/. 219 p.

6. szám.

Héberger Károly - Cserhalmi György: A gazdaságos sorozatnagyság számitási módszerei és bibliográfiája. Bp. Tankönyvkiadó, /1965/. 111 p.

7. szám.

Nagy Géza: Tengelykapcsolók. Bibliográfia. Bp. 1966. 412 p. Soksz.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

III. BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA MÓDSZERTANI KIADVÁNYAI

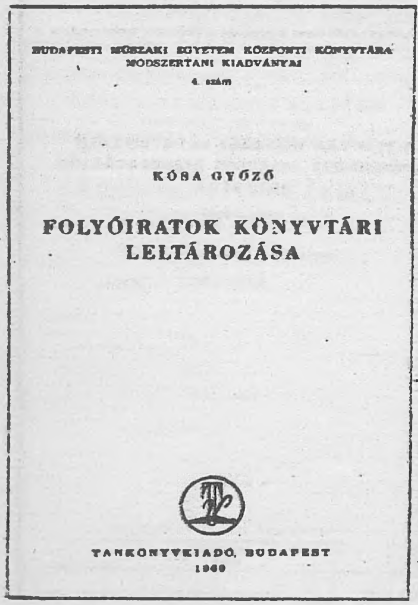

1. szám.

Sebestyén Géza: Utmutató tanszéki könyvtárosok számára. Bp. Tankönyvkiadó, /1953/. 60 p.

2. szám.

Kósa Győző: Utmutató és példatár müszaki folyóiratok könyvtári feldolgozásához. Bp. Tankönyvkiadó, /1959/. 96 p.

3. szám.

Móra László: Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához. Bp. Tankönyvkiadó,/1960/. 128 p. Orosz, német és angol kiv.

4. szám.

Kósa Győző: Folyóiratok könyvtári leltározása. Bp. 1960. 96 p.

5. szám.

A tanszéki könyvtárosok alapismeretei. (Szerk. Móra László.) Bp. Tankönyvkiadó, 1962. 198 p. Orosz, angol és német kiv.

B. Periódikus kiadványok

I. FELSŐOKTATÁSI SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÓ. A. sorozat

Müszaki és Természettudományok

Rendszeresen figyeli és feltárja a felsőoktatás kérdéseivel foglalkozó szakirodalmat. Két sorozatban, évente kétszer jelenik meg. Az A/ sorozat által rendszeresen figyelt folyóiratok száma több mint 300, az egyéb, főleg könyvjellegü dokumentumok száma számonként kb. 100 cim. A folyóiratcikkekről cimforditást és referátumot, a könyvekről csak cimforditást, esetleg tartalomjegyzék forditást ad.

1. évf.	1964.	1-2. sz.
2. évf.	1965.	1-2. sz.
3. évf.	1966.	1-2. sz.

(A B/ sorozat, a Társadalomtudományok, a Közgazdasági Egyetem Központi Könyvtárának a kiadásában jelenik meg.)

II. MÜSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁROS

A tanszéki könyvtárak kezeléséhez és fejlesztéséhez szükséges könyvtártechnikai ismereteket közlő módszertani folyóirat. Évente kétszer jelenik meg. A lap elsősorban a hálózati könyvtárosokat érdeklő cikkeket közöl, de beszámol a Központi Könyvtár müködéséről, tapasztalatairól is.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

1. évf.	1964.	1-2. sz.
2. évf.	1965.	1-2. sz.
3. évf.	1966.	1-2. sz.

III. A HAZAI MÜSZAKI EGYETEMEK KÜLFÖLDI FOLYÓIRATAINAK LELŐHELYJEGYZÉKE

Kétévenként jelenik meg. Tartalmazza a Központi Könyvtár teljes kurrens folyóirat-állományát, beleértve az ajándék és csere utján kapott folyóiratokat is. A tanszéki folyóiratok számbavétele csak a rendelési nyilvántartások alapján történik. Az 1963-1964-es lelőhelyjegyzéktől kezdve szakrendbe osztva is megtalálhatók a folyóiratok. A szakrendi beosztás használatát tárgyszavas mutató könnyiti meg.

1955 - 1956	Bp.	1956.	74 p.
1957 - 1958	Bp.	1958.	84 p.
1959 - 1960	Bp.	1960.	119 p.
1961 - 1962	Bp.	1962.	108 p.
1963 - 1964	Bp.	1964.	252 p.

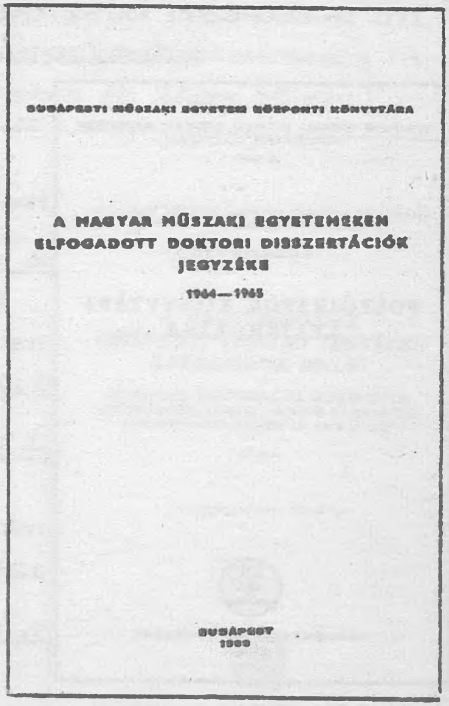
BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

A MAGYAR MŰSZAKI EGYETEMEKEN ELFOGADOTT DOKTORI DISSZERTÁCIÓK JEGYZÉKE

1964—1965

BUDAPEST 1966

IV. A MAGYAR MÜSZAKI EGYETEMEKEN ELFOGADOTT DOKTORI DISSZERTÁCIÓK JEGYZÉKE

1958-1963. Szerk. Lécesné Mesterházi-Nagy Márta. Bp. Tankönyvkiadó. 1964. 196 p. 1800 pld.
1964-1965. 1967. 230 p. 1800 pld. Angol, német, orosz cimforditások.

A disszertációkat az elfogadó egyetem és azon belül is karok szerint csoportositja és megjelöli decimális szakjelzettel. A kötetet név- és tárgymutató egésziti ki.

V. A BUDAPESTI MÜSZAKI EGYETEM OKTATÓINAK ÉS KUTATÓINAK SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGA

1952-1961. Szerk. Kósa Győző, Cholnoky Tiborné és Nosek Margit közremüködésével. Bp. Tankönyvkiadó, 1966. 280 p. 1500 pld.

Az Egyetem tudományos eredményeit 1951-ig bezárólag már kiadták. Az 1962/63. tanévtől az Egyetem évkönyveiben jelennek meg a szakmai és tudományos publikációk adatai. A közbeeső időszakra készült bibliográfia karonként és ezen belül betürendben sorolja fel a szakirodalmi müködés adatait. A bibliográfiai feldolgozásban szerepelnek a szabadalmak és a jegyzetek is.

A Központi Könyvtár 1953-tól 1958-ig Uj Szerzemények Jegyzéké-t (idegennyelvü irodalom) adta ki nyolc szakcsoportban.

1959-től a jegyzékek összevontan jelentek meg és válogatott anyagot közöltek. Cime megváltozott: Ujdonságaink-ra, amelynek 4 évfolyama, 12 száma látott napvilágot.

1963-tól a Központi Könyvtár Ujdonságaink kiadását megszüntette, mivel az OSzK "Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke" a BMEKK által beszerzett külföldi müveket is tartalmazza.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

C. Önálló müvek

Bibliographia Bolyaiana. 1831-1960. A Bolyai-geometria szakirodalmának jegyzéke. Összeáll.: Pálffy Ilona - Pálffy Miklós. Bp. 1962. 65 p. / Országos Széchényi Könyvtár. Uj Bibliográfiai Füzetek. 5./

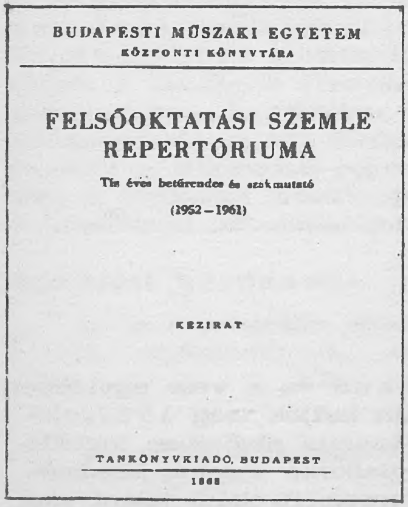
BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

FELSŐOKTATÁSI SZEMLE REPERTÓRIUMA

Tíz éves betürendes és szakmutató
(1952–1961)

KÉZIRAT

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST
1965

A Budapesti Müszaki Egyetem Központi Könyvtárának folyóiratállománya. Leiró katalógus a közreadó testületek betürendes mutatójával. Szerk. Kósa Győző. Bp. Tankönyvkiadó, 1963. 188 p. 1500 pld.

Tájékoztató a Budapesti Müszaki Egyetem Központi Könyvtáráról. Szerk. Kéki Béla. (Bp. Tankönyvkiadó, 1964.) 16 p. 8000 pld.

Felsőoktatási Szemle Repertóriuma. Tiz éves betürendes és szakmutató / 1952-1961./ (Összeáll. Móra László és Végh Ferenc.) Bp. Tankönyvkiadó, 1965. 187 p. 1473 pld.

Kiadói cimjegyzék. Matematika - fizika. (Összeáll. Spányi Balázsné.) Bp. 1966. 12 p. 120 pld.

Dersi Gyuláné: Kémiai utmutató. Bp. Tankönyvkiadó, 1966. 136 p. 6 mell. / A szakirodalmi kutatás segédkönyvei 1./ 1100 pld.

D. Közeljövőben megjelenő müvek

I. Sajtó alatt:

A müszaki felsőoktatási könyvtárhálózat külföldi folyóiratainak lelőhelyjegyzéke. 1965 - 1966. Összeáll. Cholnoky Tiborné. 500 pld.

Bisztray B. Sándor - Steiner József - Szalai Pál: Gépészeti utmutató. Bp. Tankönyvkiadó, 1967. / A szakirodalmi kutatás segédkönyvei 2./

A Budapesti Müszaki Egyetem Központi Könyvtárának Évkönyve. Szerk. Kéki Béla. Bp. Tankönyvkiadó, 1967. 400 p. 1000 pld.

Móra László: Wartha Vince / 1844 - 1914/. A hazai kémiai technológia megalapitójának élete és munkássága. Bp. Tankönyvkiadó, 1967. / Müszaki Tudománytörténeti Kiadványok 15.sz./ 1000 pld.

A nem hagyományos dokumentumok a tanszéki könyvtárakban. Szerk. Móra László, / BMEKK Módszertani Kiadványai 6.sz./ 500 pld.

II. Előkészületben:

Az európai müszaki egyetemek szakositási rendje tantervi mintákkal. Összeáll. Lécesné Mesterházy-Nagy Márta. Bp. 1967. Soksz. 1200 pld.

Rugalmas rendszerek egyensulyának és mozgásának stabilitására vonatkozó eredmények, tételek, módszerek. Szerk. Csát József és Steiner József. Bp. Tankönyvkiadó, 1967. / Tudományos Müszaki Bibliográfiák 8.sz./

Héberger Károly - Csát József - Steiner József: Villamossági utmutató. Bp. Tankönyvkiadó, 1967. / A szakirodalmi kutatás segédkönyvei 3.sz./ 5000 pld.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az október végén Kölnben tartandó
II. NEMZETKÖZI REPROGRÁFIAI KONGRESSZUSRÓL

internationale
fachausstellung für
reprographie
köln
25.-30. oktober 1967

A II. Nemzetközi Reprográfiai Kongresszus és a vele egyidőben megrendezésre kerülő kiállitást ismét Köln városában tartják meg 1967. október 25-31 között. Az 1963-ban tartott első kongresszus elsőizben foglalta össze nagyszabásu seregszemlén a reprográfiával foglalkozó kutatók eredményeit és az alkalmazott technikai ismereteket. Ennek eredményeként jelent meg Othmar HELWICH szerkesztésében a Reprographie* cimü tanulmánykötet, mely átfogó képet rajzolt a kongresszus munkájáról, ahol a következő kérdéscsoportokkal foglalkoztak behatóan:

A. A reprográfiai eljárások alapjai

1. a reprográfiai eljárások alapja és mechanizmusa

   a., reprográfiai információelmélet
   b., ezüstsós eljárások
   c., elektrofotográfia
   d., egyéb eljárások

2. alkalmazástechnikai problémák

   a., készülékek tervezése
   b., eljárások
   c., fénytechnika és optika

B. A reprográfiai eljárások felhasználása

1. általános alkalmazástechnika

2. gyakorlati tapasztalatok különböző alkalmazási területeken

   a., közigazgatás
   b., gazdasági élet
   c., kultura, tudomány és kutatás

3. egyéb kérdések

   a., oktatás a reprográfia területén
   b., szerzői jog
   c., hitelesség; hamisitások

*HELWICH, Othmar: Reprographie, Bericht über den I. Internationalen Kongress für Reprographie, Köln, 14-19. Oktober 1963. Darmstadt, 1964. XVI+397 p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az I. Nemzetközi Reprográfiai Kongresszust követően a közel 25 ország tagjaiból álló Nemzetközi Reprográfiai Állandó Bizottság kérésére a Deutsche Gesellschaft für Photographie és a Messe- und Ausstellungs- Gesellschaft ujra Kölnben tartja meg a kongresszust. Ezen alkalmat ismét felhasználják arra, hogy ebben az időben olyan egyéb jelentős eseményekkel együtt rendezzék a kongresszust, mint pl. a Nemzetközi Reprográfiai Kiállitás; a Nyugatnémet Irodatechnikai Kiállitás; a Deutsche Gesellschaft für Photographie különkiállitása; a Nemzetközi Reprográfiai Állandó Bizottság ülése; a Deutsche Gesellschaft für Dokumentation "Reprographie" szakbizottságának ülése. Az október 25-31. között megrendezésre kerülő kongresszus előadássorozata is két főkérdés köré csoportosul. Az elméleti kérdések-témakör a különböző reprográfiai eljárások alapkérdéseivel, jelenlegi helyzetével, a távolabbi lehetőségekkel és további fejlesztési lehetőségekkel foglalkozik a következő felbontásban:

Elméleti kérdések:

1. a reprográfia elméleti alapjai
2. eljárások: a., ezüsthalogén
   b., elektrofotográfia
   c., egyéb
3. elméleti fejtegetések különféle berendezésekről (pl. optika, fénytechnika, stb.)

A másik témakör elsősorban a reprográfia széleskörü alkalmazási területének - mint pl. a közigazgatás, a gazdasági élet, a kultura minden területe, a tudomány, müszaki élet és tudományos kutatás - kérdéseivel, jelenlegi helyzetével, kilátásaival foglalkozik a következő eljárások alkalmazása köré csoportositva:

Alkalmazástechnikai kérdések

1. ezüsthalogén eljárások
2. diazoeljárások
3. elektrofotográfiai eljárások
4. mikrofilmtechnika

A kongresszus munkája mellett lehetőség nyilik arra, hogy egy kollokviumon találkozhassanak a résztvevők a tervezőmérnökökkel, a fotokémiában és az alkalmazástechnikában eredményt elért szakemberekkel.

A program a szervezőbizottság előzetes értesitője alapján ismét jelentős eseménynek igérkezik. A hagyományos ezüsthalogén eljárások mellett számos téma foglalkozik az elektrosztatikus és egyéb eljárásokkal, bővebb teret kap a computerek alkalmazásával együtt használatos katódcsővel működő mikrofilmes és elektrosztatikus gyorskiiróberendezés. Számos előadás foglalkozik az irodatechnikában mind nagyobb teret hóditó diazoeljárással működő másolás kérdéseivel, a mikromásolás legujabb problémáival, mint pl. a szabványositás és a jogi kérdések. Mindezek azt mutatják, hogy a kongresszus mind elméleti, mind gyakorlati vonatkozásban a legégetőbb problémák érintésével komoly feladatot vállalt magára. Ezért jogosan, a szakemberek nagy várakozással tekintenek a kongresszus munkája elé.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

NAGYSZABÁSU GYARAPITÁSI ÉS KÖZÖS FELDOLGOZÁSI PROGRAM AZ USA-ban

A "National Program for Acquisitions and Cataloging"

Bóday Pál

1966. január 23-án az amerikai Association of Research Libraries (Tudományos Könyvtárak Szövetsége) 67. évi értekezletén nagyfontosságu vita zajlott le a világon megjelenő tudományos publikációk beszerzésének és feldolgozásának reformjáról. (Gyorstájékoztató 6996).

Az értekezlet megállapitásait 1966. március 10-én William S. DIX, a Princeton Egyetem könyvtárának igazgatója egy Kongresszusi bizottság előtt nagyjából igy foglalta össze (Gyorstájékoztató 12 800):

"A könyvek és folyóiratok értéktelenek mindaddig, amig nem gondoskodnak olyan eszközről, amelynek segitségével a felhasználó megismeri a szerző nevét, vagy a könyv cimét, vagy csupán magát a témát és igy eljut ahhoz a könyvhöz, amelyre szüksége van. A hagyományos eszköz ennek a célnak elérésére a cédulakatalógus. Minden könyvet, mielőtt a polcra helyeznék, katalogizálni kell. Jelenleg az Association of Research Libraries 74 tagja több mint 18 millió dollárt költ évente magára a katalogizálásra és habár ezek a legnagyobb könyvtárak, mégis csak kis részét teszik ki a teljes számnak".

Miután az emlitett Kongresszusi bizottság illetékes - de könyvtári kérdésekben bizonyára tulnyomórészt laikus - tagjait a 18 millió dollár megemlitésével szinte reménytelenül sulyos gondolatokra késztette, ecsetelni kezdte a követendő ut lehetőségét.

Rendkivül egyszerü tétellel kezdte: tiz, husz vagy még több példányban megszerez egy-egy müvet az emlitett 74 tudományos könyvtár, azt elegendő csak egyszer katalogizálni, feltéve, ha a cimleirást az érdekelt könyvtárak

Itt - és a továbbiakban is- a zárójelben a Gyorstájékoztató tételszámaira utalunk, amely alatt a vonatkozó dokumentumot regisztráljuk. Ezeket a cimleirásokat az összefoglalás végén a Gyorstájékoztató tételszámainak növekvő sorrendjében közöljük. Felhivjuk olvasóink figyelmét, hogy a dokumentumok a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban az érdeklődők rendelkezésére állnak.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

elég gyorsan megkapják. Az ilyen közös (mondhatjuk ugy is, hogy központi) katalogizálás

"1901-ben kezdődött, amikor a Kongresszusi Könyvtár elkezdte árusitani más könyvtáraknak katalóguscéduláit, amelyeket saját gyüjteménye számára készitett. 1965-ben több mint 2 500 000 dollár folyt be 46 millió kártya eladásából, amelyet 17 000 könyvtár számára szállitott".

Megemlitette ezután, hogy az USA egyetemi könyvtárai évi beszerzésüknek csak a feléhez tudnak katalóguscédulát vásárolni a Kongresszusi Könyvtártól. Ha az egyes könyvtárak által katalogizálandó anyag csökkenne - nagy átfedést jelent ez ui. a katalogizálási munkában - jelentős összegeket lehetne felszabaditani az oktatói és kutatói munka könyvtári ellátásának fejlesztésére.

"Meg vagyunk győződve arról, hogy a probléma egyetlen hatásos megoldása abban rejlik, hogy amennyi könyvet csak lehetséges, közös helyen katalogizáljanak és ez a hely gondoskodjék a katalógus-másolat vagy kártyák szétosztásáról az igénylő könyvtárak számára. Ugy gondoljuk, hogy a Kongresszusi Könyvtár a legalkalmasabb központ erre a célra, miután az igényeknek több mint a felét most is kielégiti és már megvan a tájékoztatáshoz és szétosztáshoz szükséges mechanizmusa".

A szervezeti kérdéseken tul van azonban még más tényező is, ami sürgeti a megoldást. Az USA uj felsőoktatási programjának megvalósitásához

"könyvtárainknak tucatnyi nyelven kell könyveket hozzáférhetővé tenniük. Egyszerüen nincs elég katalogizáló az egyes könyvtárakban ahhoz, hogy saját anyagukat megfelelő szinvonalon feldolgozzák. A centralizációt már a szük emberi munkaerő hatásos kihasználása miatt is végre kell hajtani".

Ezek voltak W.S. DIX érvei. A Kongresszus 1965. november 8-án meghozta az alábbi döntést (az 1965. évi Felsőoktatási Törvény 231. bekezdés C. részének II. cikkelyeként):

"Ezennel előirányzunk 5 millió dollárt az 1966. junius 30-val végződő pénzügyi évre, 6 315 000 dollárt az 1967. junius 30-val végződő évre és 7 770 000 dollárt az 1968. junius 30-val végződő pénzügyi évre és megbizzuk a bizottság képviselőjét, hogy ezeket az összegeket a Kongresszusi Könyvtárnak a következő célra folyósitsa:

1. a lehetőséghez képest minden olyan könyvtári anyag beszerzése, amely a világon megjelenik és a tudományos kutatás számára értéket jelent;

2. katalógus tájékoztatás rendelkezésre bocsátása erről az anyagról azonnal a beérkezés után, bibliográfiai tájékoztatás szétosztása kata-

1966/67. évre 3 000 000, 1967/68. évre pedig 4 000 000 dollárt forditanak a program munkálatainak fedezésére.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lóguskártyák kinyomtatásával és más eszközökkel; lehetővé tenni a Kongresszusi Könyvtárnak, hogy cserére és más célokra felhasználja az anyagoknak azt a részét, amelyre saját gyüjteményében nincsen szüksége.

Az 1966. junius 30-val végződő pénzügyi évre és a következő pénzügyi évekre azokat az összegeket folyósitsa a bizottság képviselője a Kongresszusi Könyvtárnak, amelyeket erre a célra engedélyeznek, vagyis amelyeket a Kongresszus törvényben erre a célra meghatároz".

1966. január 13-án a Kongresszusi Könyvtár megbizottai a British National Bibliography szerkesztőségével - és egy londoni könyvkereskedővel - tárgyaltak. A megbeszélésen résztvettek még Franciaország, Nyugat-Németország, Norvégia és Ausztria kurrens nemzeti bibliográfiáinak szerkesztői is. (Gyorstájékoztató 8224). Áprilisban végrehajtották az első kisérletet a BNB cimleirásaival. (Gyorstájékoztató 10902).

Juniusban Londonban megalakult az első Iroda a program operativ végrehajtására. (Gyorstájékoztató 10918). Szeptemberben további irodák alakultak Wiesbadenben (NSzK), Bécsben és Oslóban.

Az irodák munkáját részletekbemenően nem ismerjük. Az eddigi irodalmi adatokból ugy képzeljük el, hogy egy olyan tudományos könyvtár gyarapitási és feldolgozási osztályának funkcióit tölthetik be, amely a beszerzésnél és a katalogizálásnál is tulnyomórészt a nemzeti bibliográfiára támaszkodik. (Ilyen tudományos könyvtár tudomásunk szerint kevés van Magyarországon.) A Kongresszusi Könyvtár lényegében elfogadja a résztvevő országok nemzeti bibliográfiáinak cimleirásait és - kiegészitve a szükséges adatokkal - elkésziti ezekről a nyomtatott katalóguscédulákat.

Mint érdekességet, közlünk itt néhány ilyen "adaptált" cimleirást. Minden cimleiráson jelzik azt a számot, amely alatt az illető tétel a megfelelő ország nemzeti bibliográfiájában szerepel.

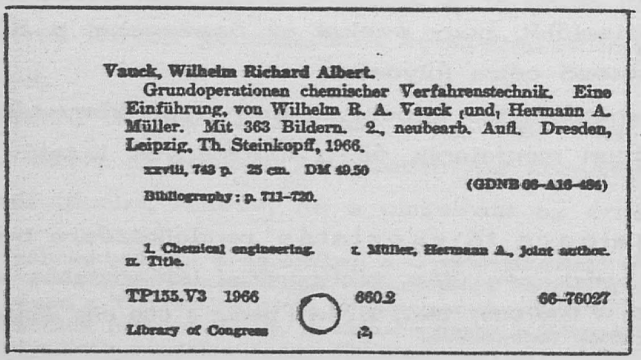

Vauck, Wilhelm Richard Albert.
Grundoperationen chemischer Verfahrenstechnik. Eine Einführung, von Wilhelm R. A. Vauck [und] Hermann A. Müller. Mit 363 Bildern. 2., neubearb. Aufl. Dresden, Leipzig, Th. Steinkopff, 1966.
xxviii, 743 p. 25 cm. DM 49.50 (GDNB 66-A16-496)
Bibliography: p. 711-720.

1. Chemical engineering. I. Müller, Hermann A., joint author. II. Title.

TP155.V3 1966 660.2 66-76027
Library of Congress

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

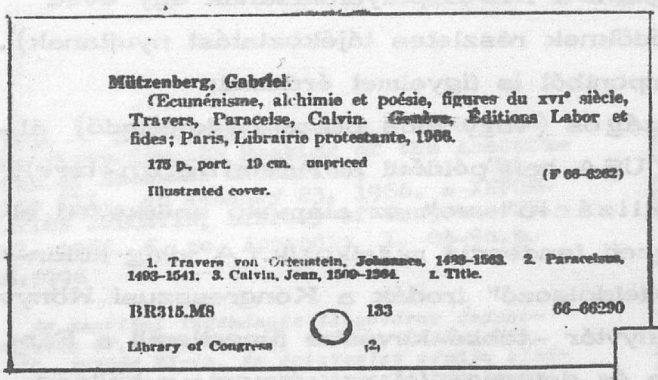

Mützenberg, Gabriel.
(Ecuménisme, alchimie et poésie, figures du xvie siècle, Travers, Paracelse, Calvin. Genève, Éditions Labor et fides; Paris, Librairie protestante, 1966.

175 p. port. 19 cm. unpriced (F 66-6262)

Illustrated cover.

1. Travers von Ortenstein, Johannes, 1493-1563. 2. Paracelsus, 1493-1541. 3. Calvin, Jean, 1509-1564. I. Title.

BR315.M8 133 66-66290

Library of Congress

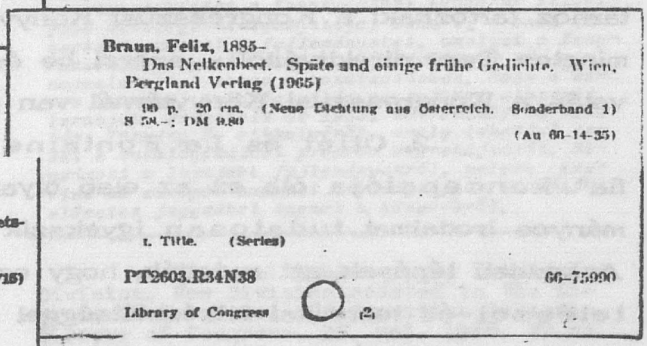

Braun, Felix, 1885-
Das Nelkenbeet. Späte und einige frühe Gedichte. Wien, Bergland Verlag (1965)

99 p. 20 cm. (Neue Dichtung aus Österreich. Sonderband 1) S 58.-; DM 9.80 (Au 66-14-35)

I. Title. (Series)

PT2603.R34N38 66-75990

Library of Congress

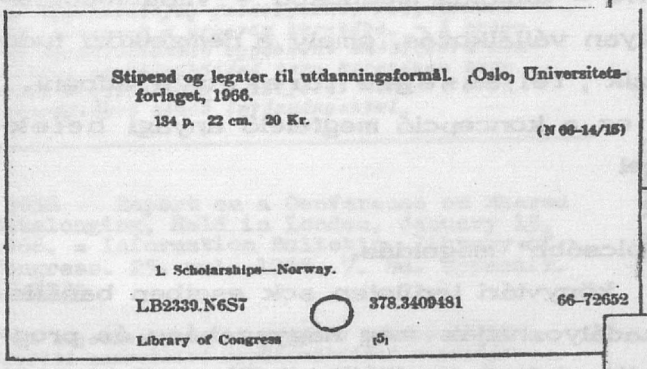

Stipend og legater til utdanningsformål. (Oslo, Universitetsforlaget, 1966.

134 p. 22 cm. 20 Kr. (N 66-14/15)

1. Scholarships—Norway.

LB2339.N6S7 378.3409481 66-72652

Library of Congress

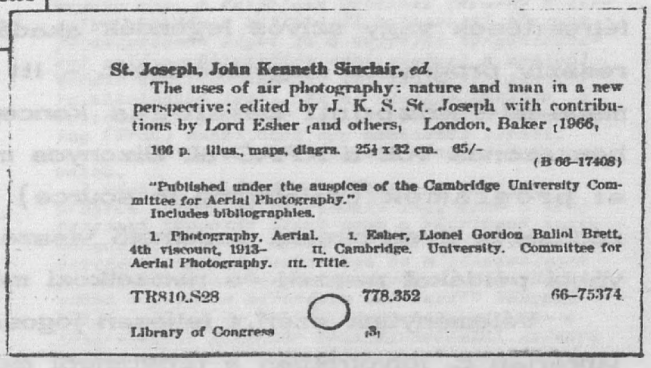

St. Joseph, John Kenneth Sinclair, *ed.*
The uses of air photography: nature and man in a new perspective; edited by J. K. S. St. Joseph with contributions by Lord Esher (and others) London, Baker (1966)

166 p. illus., maps, diagrs. 25½ x 32 cm. 65/- (B 66-17408)

"Published under the auspices of the Cambridge University Committee for Aerial Photography."
Includes bibliographies.

1. Photography, Aerial. I. Esher, Lionel Gordon Baliol Brett, 4th viscount, 1913- II. Cambridge. University. Committee for Aerial Photography. III. Title.

TR810.S28 778.352 66-75374

Library of Congress

Szeptember 20-21-én Bécsben tartottak a kérdéssel kapcsolatban ujabb értekezletet, ahol Magyarországot Sebestyén Géza, az OSzK helyettes főigazgatója és Mérey Róbertné képviselték. (Gyorstájékoztató 12799 és 13186).

A konferenciáról, illetve az azzal kapcsolatos reflexióiról Sebestyén Géza a Könyvtáros 1966. 6.számában irt cikket.

A bécsi konferencia után Varsóban, Moszkvában és Belgrádban folytattak megbeszéléseket a terv realizálásával kapcsolatban. (Gyorstájékoztató 13187). 1966. novemberében Párizsban is megkezdte müködését a "NPAC" iroda.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Vázlatosan igyekeztünk összefoglalni a NPAC pályafutásának egy évét. (Az idézett dokumentumok az érdeklődőknek részletes tájékoztatást nyujtanak).

A program egyébként több szempontból is figyelmet érdemel:

1. Az eddig müködő országos (vagy több országra kiterjedő) állománygyarapitási tervek mellett (az USA-ban például a Farmington-terv), melyeknek a "koordinált decentralizáció" volt az alapvető szerkezeti elvük, itt erősen centralizált szervezeti tendencia mutatkozik. (A világ különböző részein müködő "gyarapitási és feldolgozó" irodák a Kongresszusi Könyvtárhoz tartoznak; a Kongresszusi Könyvtár - többé-kevésbé függetlenül a Farmington Terv direktiváitól - szerzi be és dolgozza fel az anyagot; a költségvetés a Kongresszusi Könyvtárnál van stb.)

2. Otlet és La Fontaine - állitólag megbukott - "világbibliográfia"- koncepciója óta ez az első olyan vállalkozás, amely a nemzetközi tudományos irodalmat tudatosan igyekszik, teljességre törekedve átfogni. A kezdeti lépések azt mutatják, hogy ez a koncepció megfelelő anyagi befektetéssel és technikai felkészültséggel

a/ nem lehetetlen és

b/ valószinüleg a "legolcsóbb" megoldás.

Azért hangsulyozzuk ezt, mert könyvtári területen sok esetben banális félreértések vagy szivós legendák akadályozhatják meg nagyszabásu és progressziv programok megvalósulását. - Itt utalunk - a többi között - a Bestermann-féle központi katalógus koncepcióra, melynek fő célkitüzése lényegében azonos volt a NPAC-al. Bizonyos mértékig az előzetes katalogizálási programok (cataloging in source) kudarcai, illetve megvalósulásuk elhuzódása is ilyen okokra vezethető vissza. - Bőven sorolhatnánk egyébként további példákat nemzeti és nemzetközi méretekben egyaránt.

Véleményünk szerint teljesen jogosan adta Yerrold ORNE a Southeastern Librarian c. folyóiratban a programról megjelent cikkének ezt a cimet "Title II-C. A litle revolution".

3. A program megvalósulása az egyes nemzeti bibliográfiák további fejlődésére is kihatással lehet. Itt nemcsak formai (cimleirási stb), vagy előállitási (gépesitési, automatizálási) kérdések merülhetnek fel (ezek is!), hanem számos tartalmi és funkcionális területen is elképzelhetőek a kihatások.

4. Érdekes lehet a vállalkozás figyelemmel kisérése a nemzetközi együttmüködés tendenciáinak vizsgálata szempontjából is. Ezen belül bennünket különösen érdekelhetnek a szocialista országok nemzeti bibliográfiai központjainak döntése és tevékenysége. (A lengyel Nemzeti Könyvtár Bibliográfiai Intézete és a Kongresszusi Könyvtár kisérleti megyegyezést kötött).

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

F 3594 HAMER, Elizabeth E.: Report on the Sixty-Seventh Meeting of the Association of Research Libraries, held a Chicago Ill., on January 23, 1966. = INFORMATION BULLETIN, Library of Congress. 25. vol. 1966. 6. no. Appendix I. 83-90.p.

66:6996

Az amerikai Tudományos Könyvtárak Szövetségének 67. értekezlete, Chicago (Illinois) 1966. január 23-án. Az értekezlet témája elsősorban a kutatási anyagok központi katalógizálása volt. Javasolták, hogy a Kongresszusi Könyvtár gyűjtse be a világon bárhol megjelent kutatási anyagokat 1966-tól kezdődően. A korábbi kiadványokat a Kongresszusi Könyvtár igyekezni fog feldolgozni. Folyóiratok nem tartoznak a program keretébe. - A program megvalósitását egyébként széleskörű nemzetközi együttműködési terv keretében tervezik - elsősorban a külföldi nemzeti bibliográfiákat kiadó intézményekkel.

F 3656 Report on a Conference on Shared Cataloging, Held in London, January 13, 1966. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 7. no. Appendix.

66:8224

A megosztott katalogizálás a könyvtárak közötti nemzetközi együttműködést mozditja elő. A programot a Library of Congress fogja végrehajtani és erre a célra szükség van a Brit Nemzeti Bibliográfia-nak és természetesen más résztvevő országok nemzeti bibliográfiai cimleirásainak egységesitésére is, hogy azokat a Kongresszusi Könyvtár folyamatosan és eredményesen fel tudja használni. (Vö. 66:6996 tételszámmal).

F 3681 Shared Cataloging arrangement with British National Bibliography. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 19. no. 238-239.p.

66:10902

A közös (shared) katalogizálásra vonatkozó megegyezés a British National Bibliographyval. - A javasolt megegyezés létrejött. Ennek alapján a BNB három héttel a heti füzetek megjelenése előtt megküldi a Kongresszusi Könyvtárnak a cimleirások másolatát. A BNB cimleirási adatai tartalmazzák a könyv árát és a BNB tételszámát is, melyek - a többi között - hasznosak lehetnek más könyvtárak számára is, a tételszám pedig különösen fontos lehet egy később alkalmazandó automatizált rendszerben való feldolgozáshoz. A cimleirások formája egyébként teljesen megfelel az ALA Cataloging Rules for Author and Title Entries előirásainak.

[Meeting of] the Cataloging Policy and Research Committee of the Cataloging and Classification Section of ALA's Resources and Technical Services Division. June 2-3, 1966. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 23. no. 295-296.p.

66:10905

Az ALA Resources and Technical Services Division és Katalogizálási és Osztályozási Kutató Bizottsága junius 2-3-án értekezletet tartott a Kongresszusi Könyvtárban.

A többi között a Kongresszusi Könyvtár Feldolgozó Részlegének igazgatója, John W. Cronin ismertette azokat a fejleményeket, amelyek a Kongresszusi Könyvtár eddigi erőfeszitései révén megvalósultak abban a vonatkozásban, hogy a közös (shared) katalógizálás nemzetközi alapjait lerakják. Beszámolt az 1965. évi Felsőfoku Oktatási Törvény 2. cikkelyéről, amely lehetővé teszi e katalógizálási program végrehajtását. Beszámolt a legujabb fejleményekről, melyek szerint az európai nemzeti bibliográfiák kiadóitól előzetes jegyzéket kapnak a könyvekről.

A National Bibliography Cataloging Division. New Division created in the Library of Congress. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 27.no. 374-375. p.

66:10909

Uj részleget hoztak létre a Kongresszusi Könyvtárban, amely működését 1966. julius 5-én kezdte meg. A Felsőfoku Oktatási Törvény 2.cikkelye alapján a külföldről beszerzett könyvek feldolgozását végzi és a külföldi könyvkiadókkal való együttműködés segitségével a szolgáltatott katalógusanyagot amerikai felhasználásra alkalmassá teszi. Az uj részleg munkája a National Program for Acquisitions and Cataloging (NPAC) munkájának egy szakaszát képezi, amely egyébként a Feldolgozó Részleg feladata volna.

A részleg továbbá felelősséggel tartozik a program keretében megrendelt vagy akár a Kongresszusi Könyvtár által vagy a résztvevő tudományos könyvtárak által igényelt könyvek ellenőrzésének nyilvántartásában és a pénzösszegek felhasználásának megállapitásában. Felelős továbbá a program keretében beérkezett könyvek bibliográfiai és leiró ismertetésében és a Kongresszusi Könyvtár katalóguscédulái számára külföldről beérkezett előnyomatok adaptálásában. (Például fólapok és utalók készitése az ALA katalógizálási szabályzatainak megfelelően.)

A részlegen belül az egyes osztályok a kiadványok nyelve szerint vannak felosztva. Minden nyelvterületnek bibliográfiai és katalógizálási egysége van.

A részleg megalakitása következtében nagyobb személyi változások történtek.

Reports on the Shared Cataloging Programme of the Library of Congress, held on the 85th Annual Conference of the American Library Association in New York City, July 10-15, 1966. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 29.no. Appendix. 1. 427-428. p.

66:10915

A Kongresszusi Könyvtár Közös Katalogizálási Programjáról tartott előadások. -

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az előadásokat DIX, William S., CRONIN, John W. és SKIPPER, James E. tartották az ALA 1966. július 10-15-i 85. évi konferenciáján New York Cityben.

HAMER, Elizabeth E.: Report on the 68th Meeting of the Association of Research Libraries. New York City, July 9, 1966. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 29. no. Appendix 3. 433-440. p.

66:10917

Tudományos Könyvtárak Szövetségének 68. konferenciája. New York City, 1966. július 9. - A konferencián -a többi között- részletesen megtárgyalták a National Program for Acquisition and Cataloging (NPAC) közös (shared) katalógizálási programját. A bizottság elnöke, Mr. Dix beszámolt az e célra 1966. évre pótlólag kapott 300 000 dolláros összegről. Megemlitette, hogy az 1967-re kért 3 millió dollárnak csak a felét kapják meg. A továbbiakban ismertette a programban résztvevő könyvtárak működését, a felmerült költségekkel kapcsolatban megemlitette, hogy az eredmény bőségesen kárpótolni fog a kiadásokért.

Developments in LC's Shared Cataloging Program. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 30. no. 447-448. p.

66:10918

Kongresszusi Könyvtár közös (shared) katalógizálási programjának fejlődése. - Ismerteti a közös katalógizálás 1965 évi törvényileg jóváhagyott programjának fejlődését. 1966. januárban létrejött a londoni konferencia (vö.: 66:3224, F 3656). Áprilisban elkészült a British National Bibliography első kisérleti bibliográfiai tájékoztatása. (Vö.: 66:10902 tételszámmal, magyar nyelvű forditása F 3681 számon.) Londonban juniusban megalakult az első iroda, amely elkezdte hetenként légipostán továbbitani a BNB előzetes példányait, amit hamarosan a könyvek is követni fognak. További irodák felállitása terve van vévé: Oslóban és Wiesbadenban, később Bécsben és Párizsban. Megfontolás tárgyát képezi további irodák felállitása Nairobiban, Buenos Airesben és Rio de Janeiroban. - A közös katalógizálással foglalkozó részleg a Kongresszusi Könyvtárban "Shared Cataloging Division" elnevezést kapta. Vezetője: Johannes L. Benton lett.

UNITED STATES GOVERNMENT MEMORANDUM, National Program for Acquisition and Cataloging (NPAC).
Library of Congress.
Washington, 1966. No. 1, 2.

66:12799 P 1169

A KÖRLEVELEK TARTALMÁBÓL

No. 1. (1966. szept. 1.): A Kongresszusi Könyvtár Közös Katalógizálási Programjában 1966. szeptember 1-ig 68 könyvtár jelentette be részvételét. A július 1-én Londonban megalakitott irodán kivül a következő központokat alakitották ki szeptember hónap folyamán: Wiesbaden (NSZK); Bécs; Oslo (Norvégia). (Ez a központ átmenetileg Dániát és Svédországot is képviseli); Párizs. Felkérik a résztvevő könyvtárakat, hogy minden, akár ajándékként, akár rendelés alapján beérkezett kiadványról, amelynek kiadási kelte 1965-és későbbi, az erre a célra rendszeresitett nyomtatványokon tegyen jelentést a Kongresszusi Könyvtárnak. A jelentés kézhezvétele után a Kongresszusi Könyvtár azt ellenőrzi és a beküldőt értesiti a következőkről: 1. megtörtént-e már a kiadvány katalógizálása; 2. beérkezett-e már a kiadvány és katalógizálása folyamatban van-e; 3. a kiadványt a Kongresszusi Könyvtár megrendelte-e már vagy meg fogja-e rendelni.

No. 2. (1966. okt. 26.): Közös Katalógizálási Programban résztvevő könyvtárak száma 84-re emelkedett. Latin-Amerika létrehozta a Latin American Cooperative Acquisitions Program (LACAP) szervezetet, ahonnan légipostán küldik el a szükséges anyagot a Kongresszusi Könyvtárban. A Könyvtár ezekre az anyagokra vonatkozó katalóguskártyáin a LACAP jelet teszi. Értesiti a programban résztvevő könyvtárakat, hogy szeptember 20-21-én a Keleteurópai nemzeti könyvtárak vezetőivel Bécsben konferenciát tartottak, amelynek eredményeképpen előreláthatólag megegyezésekre kerül majd sor. (Vö.: 66:A3186)

További gyarapitást területi irodákat állitottak fel Nairobiban (Kenya), Rio de Janeiroban (Brazilia). - Szeptember végén Svédországban és Dániában tárgyalások folytak a közös katalógizálási programban való részvétel fejlesztéséről. Ugyancsak előzetes tárgyalásokat folytattak Belgiumban, Hollandiában és Svájcban.

[Washington], Library of Congress
The national program for acquisitions and cataloging. /Shared cataloging program./ [Washington], (1966.) 4 p. 27 cm.
Soksz.

025.22:027.54(73)
025.3.008.04(73)

66:12800 4-2587

A Kongresszusi Könyvtár Országos Gyarapitási és Katalogizálási Programjának - National Acquisition and Cataloging Program - és a Közös Katalogizálási Programjának -Shared Cataloging Program- összefoglaló ismertetése.

British National Bibliography and the Shared Cataloging Program. = Information Bulletin. Library of Congress. 25. vol. 1966. 45. no. 709. p.

66:13185

Az Angol Nemzeti Bibliográfia és a Közös Katalógizálási Program. - A. J. Wells a BNB főszerkesztője látogatást tett a Kongresszusi Könyvtárban. Részletes megbeszéléseket folytatott a közös katalógizálási programról, melynek keretében minden angol cimről, amely a BNB jegyzékébe kerül, a Kongresszusi Könyvtár kefelevonatot kap. Wells ugyancsak tanulmányozta a Kong-

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ. 13. évf. 1967. 1/2. sz. Kiad. a. Népmüvelési Propaganda Iroda. F.k. Nemes Iván igazgató. Szerkeszti Gerő Zsoltné. Példányszám: 600. Terj.: 6,5 A/5 iv. Készült az NPI sokszorositó üzemében. Bp. VII., Gorkij fasor 45. F.v. Fehérvári Tibor.
Táskaszám 1004/67.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban